

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 29^e jaargang 2014 nr.1

Inhoud

Even bijpraten	blz. 2
Het fotoalbum en de Napoleon legende	blz. 4
Kasboekje van Gabriël Davina over de jaren 1845 t/m/ 1869, deel 2	blz. 10
Op zoek naar een haas maar een koe gevangen	blz. 15
Hendrik ter Brugge en Hendrik ter Brugge	blz. 17
Oude documenten conserveren	blz. 23
Verdwenen beroep	blz. 26
Ambtelijke verschrijving	blz. 29
Uitnodiging Afdelingsledenvergadering 2014/1	blz. 32
Verslag van de Afdelingsledenvergadering 14-12-'13	blz. 33
Concept jaarverslag 2013 NGV afd. Twente	blz. 34
Abonnementen TG 2014	blz. 39
Bijeenkomsten april en mei 2014	blz. 40

Reparatie op lokatie: zonder voorrijkosten!

**Nijverheidsstraat 85. 7575 BH Oldenzaal
Tel: 0541-511191 / 0610105476 www.comlap.nl**

Even bijpraten

Door: Jan Oude Munnink

Op de eerste plaats wil het bestuur iedereen bedanken voor het werk dat vele vrijwilligers in 2013 voor de afdeling hebben verricht: het bestuur kan namelijk niet al die werkzaamheden zelf verrichten. De vernieuwde opzet om te werken met een relatief klein bestuur en met vrijwilligers die deeltaken of tijdelijke taken op zich nemen, blijkt de kracht van onze afdeling te zijn.

Toch willen we één van die vrijwilligers noemen en denken de anderen daarmee niet tekort te doen: Adri Roding. Hij heeft jarenlang - ik weet niet anders - op deskundige wijze cursussen oudschrift gegeven. Als expert is hij iemand met faam, maar vooral een persoon die in een fijne sfeer zijn kennis en kunnen heeft overgedragen. Namens de afdeling Twente en namens allen die een cursus van Adri hebben "mogen" volgen wil ik hem van harte danken. Het bestuur is op zoek naar een vervanger.

Lange tijd bleef het ledenaantal van onze afdeling redelijk stabiel, maar het stijgen van de gemiddelde leeftijd van de leden bergt het risico in zich dat het aantal sterfgevallen groter is dan het aantal nieuwe leden. Dat verschijnsel doet zich niet alleen bij ons voor; het is een landelijke trend.

Als bestuur zullen we ons blijven inzetten om samen met vrijwilligers attractieve maandelijkse bijeenkomsten te organiseren en om de twee jaar een Twentse voorouderdag. Al die bijeenkomsten zijn ook voor niet-leden laagdrempelig: er wordt geen entreegeld geheven. Het aantal bezoekers is meestal relatief hoog. Een woord van dank aan de pers i.c. De Tubantia/Twentsche krant is hier op zijn plaats.

Landelijk is er een discussie ontstaan over het zogenaamde gastlidmaatschap. (Op zichzelf is het woord gastlidmaatschap een merkwaardige woordcombinatie.) Kernprobleem is dat gastleden profiteren van de leden en dat het gratis gast zijn niet direct een motivatie is om lid te worden. Met andere woorden, je kunt je afvragen in hoeverre een betalend lid meer voorrechten heeft dan een gast. Op dit moment lijkt de balans doorslagend te zijn in het nadeel van betalende leden.

Landelijk speelt verder het indelen van afdelingen in overkoepelende regio's. Het bestuur van de afdeling Twente heeft haar keuze bepaald op een eventuele samenwerking met de regio's Achterhoek en Apeldoorn. De uitwerking van wat er binnen de regio's moet gebeuren is er nog maar summier. In de laatste algemene ledenvergadering is al aangegeven dat niemand zit te springen om een bestuurlijke tussenlaag. Er is geen behoefte om een overlegmodel in het leven te roepen dat meer vergaderen en meer reizen van afdelingen vergt. De afdeling Twente wil bovendien haar huidige positie binnen de NGV overeind houden en heeft nogal wat twijfels over de meerwaarde van overkoepelende regio's. Dus: kijken wat het wordt. Maar niet toekijken.

Historisch gezien leven we in een belangrijk jaar. Het is honderd jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog begon. Eerste Wereldoorlog is een begrip in landen die niet direct betrokken waren bij die oorlog. Engelsen, Fransen, Belgen en ook Duitsers gebruiken meestal de woorden "Grote Oorlog". Inderdaad deze oorlog zette Europa en de Europese verhoudingen compleet op de kop. Dat gebeurde voor de tweede keer door de Tweede Wereldoorlog en opnieuw 25 jaar geleden na de val van de muur. In één eeuw drie keer een grote staatkundige verandering.

Misschien zijn er leden die zelf of van hun ouders nog verhalen weten en die als een bijdrage voor Twente Genealogisch beschikbaar willen stellen. Er zijn vast voorouders geweest die hun belevenissen uit die tijd hebben vastgelegd in aantekeningen en in mondelinge overdracht. Hetzelfde zou ik willen vragen van degenen die betrokken zijn geweest bij politionele acties in het voormalige Nederlands-Indië of de oorlog rond Nieuw-Guinea. Veel feiten en belevenissen, ook uit die tijd, lijken verloren te gaan. Zaken die nog dichtbij lijken te liggen, maar dat is een leeftijdsverschijnsel.

Het fotoalbum en de Napoleon legende

Door: Otto Huizinga

Dit is Eelke Jacobs Roosjen... en iedere keer als het familie-fotoalbum doorgenomen werd, vertelde mijn moeder bij deze foto: "Ja, hij is nog mee geweest naar Rusland met de veldtocht van Napoleon in 1812. En hij is er weer levend van teruggekomen, omdat hij zijn eigen paard bij zich had. Daarom kon hij zich warm houden en is hij niet doodgevroren."

Dat was natuurlijk een uiterst interessant verhaal. In de vertelling lag wel het verwijt van overheerst worden en je leven in de waagschaal moeten stellen voor een vreemde overheerser. Het verhaal was echter ook een eerbetoon aan het vernuft van de enkeling die die vreselijke koude in Rusland toch kon overleven.

Later, toen ik me ging verdiepen in de feitelijke geschiedenis van de familie bleek dat deze man, mijn overgrootvader, in 1818 geboren is en in 1902 overleden. Het verhaal kan dus niet op hem betrekking hebben, want hij leefde toen nog niet. Of dit verhaal wel op een familielid slaat, heb ik tot nu toe niet kunnen achterhalen. Zijn vader Jacob Okkes Roosje(n) komt er qua leeftijd wel voor in aanmerking maar daar geeft Tresoar geen positieve reactie op.

De kern in het verhaal is echter de vreselijke koude van de Russische winter en het groot aantal mensen dat er is doodgegaan. Als het één niet waar is, de persoon, is het

andere dan wel waar, de kou? Was het zo koud en zijn er zoveel mensen aan de koude doodgegaan?

Het aardige is dat er meteorologen zijn die zich voor geschiedenis interesseren. De Rusland veldtocht van Napoleon is door Wouter Lablans en Gerard van der Schrier van het KNMI meteorologisch uitgeplozen.

Voor meteorologen is deze tocht interessant omdat de veldtocht van Napoleon in 1812 waarschijnlijk de eerste grote militaire actie is waarvoor tijdens de voorbereiding van de tocht meteorologisch advies ingewonnen werd. De meteorologische adviseur was de wiskundige en astronoom Pierre-Simon de Laplace (1749-1827).

De Veldtocht

De veldtocht begint op 24 juni 1812 en eindigt op 14 december van hetzelfde jaar.

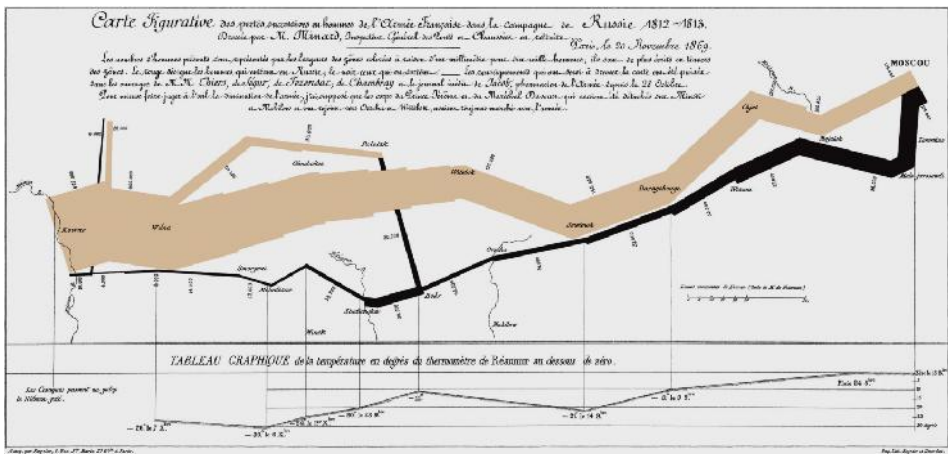
Napoleon moet naar Rusland omdat hij de controle wil hebben over de Russische Oostzeehavens. Dat heeft Napoleon in 1807 al een keer militair afgedwongen. Er volgt een "vriendschapsverdrag" waarin dit bevestigd wordt, maar Rusland houdt zich niet aan deze "vriendschappelijke" overeenkomst. Napoleon wil controle over de Russische Oostzeehavens om de handel tussen Engeland en Rusland te verhinderen. Hij wil op deze manier Engeland verzwakken, waarna het idee van een Verenigd Europa onder Franse leiding voltooid kan worden. Rusland is in dit plan geen deel van Europa; het is slechts een instrument om Engeland klein te houden.

Nu is Rusland in die tijd een vreemd land om militaire acties tegen te organiseren. Rusland heeft nog nauwelijks vastgestelde grenzen. Zijn verdediging bestaat vooral uit het gebruik maken van zijn enorme afmetingen in plaats van een goed getraind leger op de been te brengen. Het was Rusland bekend dat dit in relatie met de Westerse buurlanden het meeste risico geeft. Het land verdedigen betekent dat de Russen weinig weerstand bieden aan de binnentrekkende vijand. Weerstand werd er bij de tocht van Napoleon in 1812 drie keer geboden: op 28 juli bij Vitebsk, op 17 augustus bij

Smolensk en op 7 september bij Borodino. Als de verliezen te groot worden trekken de Russen zich terug. De vijand trekt verder. Uiteindelijk is het doel van de Russen tijd te winnen zodat de binnendringer in bevoorradingsnood komt, om vervolgens de binnendringer het land weer uit te jagen. Dus alleen aanvallen als de vijand zwak genoeg is. Door deze verdedigingstechniek wordt Napoleon ertoe overgehaald niet alleen naar de Oostzeekust te trekken, maar ook verder naar de binnenlanden van Rusland te gaan.

Er is een beroemde grafiek, de kaart van Minard, die grafisch laat zien hoe het de manschappen van Napoleon verging terwijl hij door Rusland trok (zie ook afdelingswebsite <http://twente.ngv.nl>)

Iedere millimeter lijnbreedte staat voor 6.000 man. Voor mensen die van meten houden: de temperatuurschaal onder aan de kaart is in graden Réaumur, een maat die nu nog gebruikt wordt bij het koken van stroop. Voor de omrekening naar Celsius moet het getal vermenigvuldigd worden met 5/4 .

Napoleon begon met een leger van 422.000 man. Na de eerste veldslag in Vitebsk waren er nog 175.000 van over. Dat

is een verschil van 247.000 mensen. Na Smolensk waren er nog 145.000 over. Dat is nog weer eens 30.000 minder.

Deze mensen zijn natuurlijk niet allemaal ter plekke doodgegaan. Napoleon heeft in totaal 72.000 man ingezet als bezettingstroepen en om in etappeplaatsen de verbinding met Frankrijk te onderhouden voordat hij in Moskou aankwam. Er blijven dan nog 205.000 mensen over die of gedeserteerd zijn of doodgegaan zijn.

De hitte en de naderende kou

Waarom zo'n grote afname van het aantal soldaten?

Het tempo lag hoog tijdens de veldtocht, een specialiteit eigen aan Napoleon. De gerecruteerde mensen hadden moeite om het professionele leger bij te houden. De voedingstoestand was slecht, de Russen vernietigden alle voorraden bij hun terugtocht, en – en hier komt de meteoroloog van pas – het was gloeiend heet. De beide meteorologen schatten in dat het in de zomer rond Smolensk en Minsk tussen de 28 en 35 graden Celsius was (meteorologische temperatuur – de gevoelstemperatuur kan dan veel hoger liggen). Het is niet bekend hoe de verdeling is tussen gedeserteerd en overleden.

Het leger komt begin september in Moskou aan en blijft ongeveer vijf weken in Moskou. De goede nazomer, de voorspelling van Laplace lijkt te worden bevestigd, zorgt er voor dat het redelijk goed toeven is. Napoleon denkt dat hij nu de Russen heeft verslagen. Moskou is op dit tijdstip niet de hoofdstad van Rusland. De regering en de legerleiding zetelen in Sint Petersburg. Volgens de in het voorjaar geraadpleegde astronoom en wiskundige Laplace zal de vorst pas serieus inzetten in januari. Er is in die tijd nog goede hoop dat de mathematici niet alleen de loop van planeten voor jaren in de toekomst kunnen voorspellen, maar dat de mathematici dit ook voor het weer kunnen doen.

De Russen blijven de meeste tijd op enige afstand onverslagen toekijken hoe de winter nadert.

Op 19 oktober 1812 vertrekt Napoleon uit Moskou met de overgebleven 100.000 man, omdat hij niet in de winter door het Russische leger belegerd wil worden. Dit was rijkelijk laat,

want de winter begint al in december en niet in januari zoals Laplace voorspeld heeft. En dit jaar is de winter inderdaad vroeg: hij begint al in november. En ja, het is koud en de mannen hebben geen winterkleding. Napoleon heeft op een snelle overwinning in de zomer gerekend. Bovendien is er in plaats van voedsel, roofbuit uit Moskou meegenomen, zodat ondervoeding al snel een probleem is. De beperkte voedingsvoorraad die in Smolensk opgeslagen was, is er vooral ten gunste van de voorhoede. Praktisch betekent dit dat de transportpaarden als voedsel opgegeten worden. Het is echter nog niet zó koud dat bijvoorbeeld de rivier Berezina dichtgevroren is. Voor de oversteek moeten er zo'n vierhonderd voornamelijk Nederlandse ponteniers aan te pas komen om twee bruggen te bouwen.

Na Smolensk, Orscha om precies te zijn, zijn er nog 20.000 man over. Bij Botr, kort voor de oversteek van de Berezina, krijgen ze ondersteuning van 30.000 man van de bezettingstroepen, zoals ook op Minards grafiek zichtbaar is. Van de 422.000 man waar Napoleon begin juni mee vertrok, waren er in november nog 50.000 over. Het is nu al wel koud, maar niet vreselijk koud, de echte kou komt pas nadat de troepen de Berezina (27-28 november 1812) zijn overgestoken.

De twee bruggen – een voor manschappen en de andere voor rijdend materieel – bleven twee dagen bestaan. Van de 50.000 manschappen kwamen er 28.000 aan de overkant van de Berezina aan, de rest van hen viel in Russische handen. Dat had niet veel met de koude te doen, maar wel met de angst dat de Russische troepen ook van de bruggen gebruik zouden maken.

Na de Berezina wordt het echt koud, -25° C tot -30° C, met extremen tot $-37,5^{\circ}$ C. Er is van het grote Franse leger nog maar een heel klein deel over, 28.000 man van de 422.000 waar het avontuur mee begonnen is.

De veldtocht overziend kun je zeggen dat in de periode waarin het té warm was, hete zomer, of lekker weer, een goede nazomer, de meeste mensen al omgekomen, gesneuveld of gedeserteerd zijn.

Twee weken na de oversteek van de Berizina zijn er nog 8.000 man over. De andere 20.000 zijn inderdaad in deze twee weken door de barre omstandigheden overleden. Op 10 december, er lag sneeuw, was de steile weg naar Vilnius zo glad dat hij alleen te voet begaanbaar was. Kanonnen en wagens moesten achterblijven. Ook de wagens met de legerkas, vijf miljoen francs groot. De Franse soldaten begonnen met het plunderen van de kas, de kozakken namen dat al snel over. Zo kreeg ieder zijn deel.

De Napoleon legende

Op 3 december 1812, twee dagen voordat Napoleon het leger verlaat dicteert hij de tekst die op 17 december in de Franse krant *Le Moniteur Universel* als het 29e bulletin van het Grote Leger in Parijs gepubliceerd wordt. Dit gebeurt kort voordat Napoleon in Parijs arriveert. Alhoewel al meer dan 96% van zijn leger verdwenen is, is dit het eerste bericht waarin Napoleon vermeldt dat er verliezen geleden zijn.

Hij begint met de woorden: *Jusqu'au 6 novembre, le temps a été parfait...*

... tot aan 6 november, was het heel goed weer ...

En hij gaat verder met de beschrijving dat vanaf 7 november de kou inviel en er grote verliezen optraden door de lage temperaturen. Hiermee maakt hij een begin aan de mythe van de winterkou als oorzaak voor het mislukken van zijn veldtocht, terwijl zijn veldtocht in oktober in Moskou reeds verloren was gegaan.

Gijsbert Karel van Hogendorp, secretaris van staat voor Buitenlandse Zaken in 1813 schreef reeds: "Verzlagen was Napoleon de zeventiende oktober uit Moskou vertrokken ... de terugtocht was een rampzalige vlucht geweest."

De ontwikkelingen van de Franse binnenlandse politiek zorgen ervoor dat de Franse regering helpt de "mythe van de koude", kernstuk van de Napoleon legende, in stand te houden.

Bronnen:

Lablans, W en Schrier, G. van der; *Meteorologica* 3 - 2012

Lablans, W en Schrier, G. van der; *Meteorologica* 4 - 2012

McMeekin, Sean: *The Russian Origins of the First World War*; 2011 blz 14

Meerdere wikipedia sites

Kasboekje van Gabriel Davina over de jaren 1845 t/m 1869, deel 2

Door: Marieken Scholten - Sijses

In het eerste deel van dit artikel over het kasboekje van Gabriel Davina, ging het voornamelijk over de uitgaven van en voor de dienstmeiden en knechten. Dit tweede deel gaat over de inkomsten voor de Hof te Espelo.

Houtverkoop

Van oudsher werd er in de bossen van de Hof te Espelo veel hout gekapt. Zeker nadat grootvader Gabriel Davina het in 1778 had gekocht om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Het hout was een flinke bron van inkomsten.

"- 1845 Aan **Reigers** bij Enschede verkogt 50 dennen stokken ad 5 cent. Bedrag voldan f2,50.

- 1846 Aan **Niermans** timmerman te Enschede verkogt 32 Stam dennen ad f4,00 = f128.

- nog 14 stam ad f2,- = f028. Totaal f156,00

- 1849 B.J. ten **Bouwhuis**. Aan den zelve verkocht 40 stam dennehout voor den somma f175,00.

- 1850 **Derksen** een denneboom gekogt voor de somma f6,00.

- Gebracht houd tot Spoorweg, 20 stam ad f4,00; vragt 50 cent."

Ook **landbouwproducten** werden verkocht.

"- 1848 te Enschede verkogt 34 Schepel rogge ad f1,35 = f46

- stroh in drie keeren f32; Maart 21 een four stroh [voer stro] f9,-"

Weven

Kennelijk beschikte Gabriel over een behoorlijk aantal weefgetouwen. In zijn kasboekje nummert het door tot achttien. De weefgetouwen werden, met de inslag erop, aan de pachters verhuurd:

"- 1851 Een weeftouw verhuurd aan G. ter B. op Wanners Hutte voor de somma f1,50

- No 6. **Hind. Bos** een 6/4 weeftouw, hierop 5 Snit, een gereid stuk 6/4

- No.5 Een 6/4 weeftouw, hierop een snit en twee gereid stukken

- No. 18 een 5/4 weeftouw, niet in gebruik, inslag 3 pond

- No.1 **Kamphuis** een weeftouw 5/4 hierop een snit, inslag 2 1/2 pond; Een 5/4 Witten

- Nog een 5/4 weeftouw niet in gebruik

- No: 7 **Diene Egberink**; een weeftouw 6/4 is ~~nog niet~~; bezet met 6 Snit

- No:12 **Gertruid Egberink**; Een weeftouw 6/4 hierop twee snit inslag; 2 pond; Een gereid Snit 6/4

- No.15 Een weeftouw niet in gebruik; ook bij **Egberink**."

De vrouwen Egberink waren in dienst als meid en kregen korting op het materiaal.

Schape n houden

Bij de verdeling van de woeste markegronden kocht Gabriel 113½ ha. uit de marke Lonneker waardoor zijn bezit bijna verdubbelde tot 220 ha.

Een flink deel van deze grond was heidegrond; alleen geschikt voor het houden van schape n.

In 1843 noteert hij: "October hebben wij aangekogd 18 schape n."

Het aantal schape n en lammeren groeide gestaag en in 1846 werd een uitgebreide telling bijgehouden.

"Op den 1 mei 1846 voor ons bij telling bevonden: Oude Schape n 31, Lammeren 16.

- Verkocht 2 oude bokken en een kleine bok f15,75

- Aangekogt een van Nietert voor f2,00 (oude)

- nog verkogd vijf stuks Subling voor f18,00 (oude) , opbrengst f31,75 , blijft 25 stuk (oude)

- Nitert op den 1 Maj 1846 (oude) 3 en 2 (lam)

- Af een verkogt (oude) en geslagted 1 (lam)

- Jan de Scheper idem 3 (oude) en 1 (lam)

- Angekogd de scheper 2 (oude), een verkogt (Lam)

- Totaal 37 Oude schape n en 20 lammeren."

Van de lammeren werden enkele geslacht voor eigen gebruik.
"Op den 1 maart 184[8] hebben wij nog 36 stuks Nieter 3 stuks en de Scheper 5 stuks, dus zaam 44 stuks.

- April 1 Een verkogt en geslagd 3 dus nog 32 stuks zaam."

De telling was bepaald niet 100% juist. Ni(e)tert was zijn zwager, getrouwd met een van Gabriels zusters.

Eind juni werden de schapen geschoren en in 1846 noteert Gabriel daarvoor:

<i>Aan dhr. Eekman</i>	<i>drie pond ad 45</i>	<i>f 1,35</i>
<i>Aan de Erven Larink</i>	<i>Idem 3 pond</i>	<i>f 1,35</i>
<i>Aan onze oude meid</i>	<i>4 pond</i>	<i>f 1,60</i>
<i>Aan Veldscholten</i>	<i>2 pond</i>	<i>f 0,80</i>
<i>Voor ons zelf voor Moeke en Naatje</i>	<i>12 pond</i>	<i>f 4,80</i>
<i>Verkogt aan Nath... in Epe</i>	<i>52 pond 32 ½</i>	<i>f 16,90</i>
<i>Hendrikus onze knecht</i>	<i>2 ½ pond</i>	<i>f 1,00</i>
<i>Sommerwol 13 ½ pond</i>	<i>Ad 30 bet.</i>	<i><u>f 4,05</u></i>
		<i>f 31,55</i>
<i>Opbrengst van verkogte schapen</i>		<i><u>f 33,75</u></i>
	<i>Totaal</i>	<i>f 65,30</i>
<i>Bijgelegd voor een gekogt schaap van Nitert</i>	<i>f 2,00</i>	
<i>1847 nog verkogt twee bokken</i>		<i>f 6,00</i>
<i>Twee schaapvellen</i>		<i>f 2,00</i>
		<i>f 73,30</i>

Ook over 1847 werden de gegevens bijgehouden. *"Junij 10 hebben wij bevonden bij telling der schapen die ons toebehoren 32 stuks ouden en dertig stuks lammeren."* In de loop van het jaar werden hiervan verkocht 17 ouden en 10 lammeren. De opbrengst voor zes schapen bedroeg *f*33,00 en voor vier lammeren *f*14,75.

Ook de verkoop van de wol werd nauwkeurig bijgehouden. In kleine hoeveelheden van twee tot vijf pond ging dat voor de

prijs van 45 cent. "Aan de Jood Hertz tehuis bij E" werd echter 77 pond verkocht à 30 cent. In totaal was de opbrengst van 100 pond wol f33,50. Voor eigen gebruik werd 15 pond achter gehouden.

<p>1846. houd opbrengst</p> <p>Junij 23. Aan D. J. L. van 1845 Aan D. van L. van 1845 aan van oud 1845 aan Veldschutt Van oud L. van, voor M. van G. van D. van Sch. van in April 1845 van D. van Sommerwol 13 1/2 pond -</p> <p>Opbrengst van verkogt schap</p> <p>bijgehoort van een gekogt schap 1845 - Maart</p>	<p>Van Schapenwol</p> <p>Drie pond ad 40 — 120</p> <p>— 3 pond — 120</p> <p>Midd 4 pond — 160</p> <p>— 2 pond — 80</p> <p>en 1/2 van 120 — 60</p> <p>Een 52 pond ad 32 — 1664</p> <p>— 2 1/2 — 100</p> <p>— 30 — 150</p> <hr/> <p>f 31 = 55</p> <p>— 33 = 75</p> <p>Totaal — f 65, 30</p> <p>— 2000</p> <p>— 2000</p> <p>— 2000</p> <hr/> <p>f 73 = 30</p>
--	--

Scheper

Gabriel had voor het hoeden van zijn kudde een "Scheper" in dienst.

In 1845 noteert hij in zijn kasboekje:
 "Gehuurd als Schapenherder **Jan Kroese** gebortig van Albergen voor een jaar ingaande op Maij 1846, voor de somma f13,50. Daarbij des winters houd [hout] en ses schapen, en hij is verder daarvoor verpligd om buitentijs het houd en der schapen tot alle andere werk en bezigheden noch te helpen arbeiden."

In 1847 staat genoteerd: "Aan de scheper Jan verkogt een schap voor f2,50, hierop ontvangen de opbrengst van 't vel bedragt 50 cent."

Van mei 1848 tot mei 1849 gaan de verdiensten voor de scheper omhoog naar f14,50.

In 1849 werd een andere scheper ingehuurd.

*"Gehuurd als Schapherder **Bernardus Kamphuis** uit Buurse voor een jaar ingaande op Majj 1849 voor de somma f13,50, daarenboven kan hij des winters acht Schapen voor sich behouden."*

Dit waren betere arbeidsvoorwaarden dan voor de vorige scheper, want Gabriel kocht in april een schaap terug voor de prijs van f7,-.

Ook aan hem werd wol verkocht: *"aan hem gedaan 7 pond en een onz wolle ad 35 ct. = f2,52"*.

Vlees

Met verschillende leveranciers werden over en weer zaken gedaan. Gabriel verkocht vooral de wol (ad 30 cent het pond) en schapevellen (ad 70 cent). Zelf kocht hij voornamelijk vlees. Zomaar wat prijzen daarvan:

"- Een kalfsvlees voor f1,10

- een ossenvlees ad 13 1/2 cent, weegt 68 pond, afslag 6 pond, maakt f8,37

- Ontvangen tien pond vlees ad f1,00

- 26 pond kalfsvlees ad. f2,60."

Later kostte 10 pond kalfsvlees f0,74.

Helaas heb ik van de personeelsleden van Gabriel Davina weinig genealogische gegevens kunnen achterhalen. De omschrijvingen in het kasboekje zijn daarvoor te summier. Voor de schaapherder Jan Kroese uit Albergen komen in het doopboek van Albergen tussen 1817 en 1828 alleen al vijf inschrijvingen in aanmerking. Geen idee welke de juiste is.

Ook het bevolkingsregister van Enschede en Lonneker maakt me niet veel wijzer. Voor bijvoorbeeld Johanna Beumers (zie Deel 1, onder "De meiden en het kindermisje"), vond ik Johanna Beimers, geboren 1824 te Lonneker.

Bronnen: Oudarchief Oudheidkamer Twente, Kasboekje van Gabriel Davina over de jaren 1845 t/m 1869. (OHK: GE L 335)

Op zoek naar een haas maar een koe gevangen

Door: Hennie Kok

De rol van de burgemeesters, *maires* genoemd, met betrekking tot de invoering en handhaving van de dienstplicht tijdens de Napoleontische tijd was uiterst moeilijk. Hoe kon je zowel de hogere overheid als de lokale bevolking te vriend houden en dat in het tweede kwartaal van 1813 toen er in Twente sprake was van vliegende brigades bestaande uit marechaussees, lokale veldwachters, lokale gendarmerie en militairen van de reservecompagnie. Deze brigades waren opgericht om de talloze deserteurs en onwilligen te kunnen inrekenen. De *maires* waren zeer opportunistisch. In het geval dat de brigades succesvol waren werden die gesteund; maakten ze fouten dan werd de kant van de bevolking gekozen. Maar het was duidelijk de *maires* deden zelf actief mee aan de jacht op onwilligen. Zo ook de burgemeester van Haaksbergen Willem Waanders Gz (1739-1829). Maar in plaats dat hij een haas ving was het een koe. Ziehier zijn relaas gericht op 9 juli 1813 aan de prefect in Zwolle:

Ik haaste mij ter kennis van UEDGestrenge te brengen dat mij op den 7 dezes, door een nabestaande van Hendrik Wolferink bijgenaamd Schoemakers refractaire verklaarde conscrit van 1811 werd geïnformeerd, dat deze deserteur bij zekere Boer in de Gemeente Vreden Departement de laLippe zou bevinden. Wegens hoogen ouderdom buiten staat zijnde zelve te reizen, zond ik mijn zoon Christiaan Waanders (die als secretaris bij deze Mairie fungeert) geassisteerd met de alhier gestationeerde Brigade Gendarmes te voet, in drie man bestaande; de veldwachter dezer Gemeente en enige der nabestaande van dezen genoemden conscrit des avond ten 10 uren naar het bedoelde boerenhuis, teneinde denzelven te ligten. Omstreeks een uur in de nagt te weten na middennacht op gisteren den 8 dezer aldaar zijnde aangekomen, was hun lieden voornemen om dat huis van verren te bezetten, de deuren en vensters in 't oog te houden, dat inmiddels mijn voornoemde zoon naar de Stad Vreden zoude gaan, en bij

den Heer Maire aldaar de noodige permissie en assistentie verzoeken, om dat suspecte boerenhuis ten voorschrevende te visiteren. Dan voor en alear dit een en ander wierd uitgevoerd kwam zeker manspersoon (die men wegens de duisternis des nachts niet konde kennen) en sprong uit een venster aan de westzijde van het gemelde huis, hij zette zich aan het loopen en wilde niet staan, waarom zijlieden vermoeden dat hij was dengenen dien zij zochten, zijn hem nageloopt en hebben denzelven agterhaald, ongeveer 250 of 300 passen van het gemelde huis, alwaar hij vermoeid was neergevallen. Dan het was niet de bedoelde deserteur maar eenen Jan Hendrik te Lintelo, bijgenaamd Kleinen conscrit van 1809 die heeft getrokken gehadt N° 52 en gedesigneerd onder 87ste Cohorte Garde Nationaal 1ste Ban uit deze Gemeente, denzelven is dadelijk door de lieden alhier opgebracht en word heden door de Gendarmes naar Almelo overgevoerd.

Nimmer is er aan deze Mairie eenig blijk nog schijn ingekomen, dat hij gedeserteerd was, dus deze ontmoeting ons onverwagt voorkwam. Intussen zullen wij geene moeite sparen om de twee refractairen uit deze Gemeente, namelijk Hendrikus Wolferink Schoemakers en Bernardus Zumhorst op te sporen.

Na deze heldhaftige uiteenzetting volgen hier enkele gegevens over de deserteur en de twee onwilligen. De wever Jan Hendrik te Lintelo alias Kleinen is op 3 april 1789 geboren te Haaksbergen. Hij was al wees toen hij als dienstplichtige werd opgeroepen. Begin 1813 maakte hij de veldtocht in Duitsland mee. Velen van zijn regiment zijn bij de slag bij Sonnenberg omgekomen. Jan Hendrik kon na een lange tocht vanuit midden Duitsland nog maar net in de boerderij bij Vreden aangekomen zijn. Verder is er tot nu toe van geen van de drie een bewijs gevonden dat ze de Napoleontische tijd hebben overleefd.

Hendrik ter Brugge en Hendrik ter Brugge

Door: Hennie Kok

Inleiding

Hendrik ter Brugge en Hendrik ter Brugge, de een geboren in 1783, de ander in 1792 beiden wevers en Almeloers; in de verste verte geen familie. Beiden vochten in de legers van Napoleon. De één verloor zijn leven, maar zorgde goed voor zijn nageslacht; de ander kwam terug en creëerde een aanzienlijk nageslacht. In dit verhaal wordt een schets van hun leven gegeven. Allereerst het droevige leven van de oudste.

Hendrik ter Brugge (1783 - 1812)

Hendrik ter Brugge werd geboren op 12 april 1783 in Almelo; zijn vader heette eveneens Hendrik, zijn moeder Theodora Kruiderink. Hij was wever, 1 meter 67 lang, getrouwd met Hermina Vlaarmeyer. Zij hadden zeker twee kinderen, een zoon Hendrik geboren op 24 november 1809 en een dochter Johanna geboren op 12 juni 1811. Ze leefden in kommervolle omstandigheden. Het zal herfst 1811 geweest zijn toen Hendrik vernam dat een zoon van een welgestelde boer Achteresch uit Zuna, een rijke buurtschap¹ ten zuiden van Nijverdal, een vervanger zocht. Op 11 oktober 1811 werd bij de onderprefect Sloet tot Warmelo een uitermate gunstig contract afgesloten namelijk f200 bij indiensttreding en f2000 á 4% bij beëindiging. Merkwaardig was de conditie dat, mocht Hendrik overlijden tijdens zijn tweejarige (militaire) diensttijd, het geld naar de kinderen zou gaan of in het geval hij daarna niet zou terugkeren, het geld aan zijn ouders overhandigd zou worden. Zijn vrouw werd niet vermeld. Hij ondertekende zelf het document wat voor een wever destijds uitzonderlijk was. Hendrik trof het in militaire dienst slecht. Hij werd infanterist bij het 124ste Regiment van Linie en kreeg het nummer 3438. Het legeronderdeel trok op naar Rusland in de zomer van 1812. In het stamboek staat vermeld dat hij daar is omgekomen.

¹ Volgens het quotisatie register waren er in de buurtschappen Zuna en Notter 63 belastingplichtige gezinnen. Slechts 3 werden er hoger aangeslagen dan de familie Agteresch.

Hoewel hij in het begin wel wat van zich heeft laten horen was het daarna stil, zo stelden de getuigen bij gerechtelijke verklaringen als voorbereiding van de huwelijken van zoon en dochter. Moeder Hermina leefde toen ook nog, en wel in Amsterdam. Ze gaf toestemming voor de huwelijken. In hoeverre de kinderen de beschikking hebben gekregen over de f2000 is nog niet duidelijk geworden.

Nu een gunstig bericht over de andere Hendrik.

Hendrik ter Brugge (1792 - 1881)

Deze Hendrik kwam wel terug en wel van de slagvelden rond het drielandpunt Polen, Tsjechië en Duitsland waar in de periode juli – oktober zeer veel slachtoffers te betreuren waren. Allereerst de persoonlijke gegevens van Hendrik. Hij werd geboren op 19 februari 1792 in Almelo als zoon van Egbert ter Brugge en Swenneken Arijans en overleed op 29 oktober 1881 op 89 jarige leeftijd in Almelo. Hij trouwde voor de eerste keer op 21 mei 1812 met Wilhelmina Smit. Bij haar kreeg hij zeker 9 kinderen waarvan er drie zeer jong overleden. Tussen het eerste kind en het derde lag er een kloof van zes jaar. Geen wonder, want Hendrik moest in het voorjaar van 1813 onder de wapenen. Hij kreeg geen vrijstelling. Verlening van vrijstelling kon pas geschieden indien het tijdstip van het huwelijk ruim twee jaar voor de keuringsdatum lag. Zijn vrouw overleed op 5 september 1856 en ruim 2 jaar later op 64 jarige leeftijd hertrouwde hij met Lamberdina van de Graven. Bij haar kreeg hij nog 5 dochters waarvan de een na jongste, Grietje geheten (* 27mei 1863 Almelo; †1 november 1948), weduwe van Willem Blom, een zeer opmerkelijke rol vervulde. Zij werd door het dagblad De Waarheid op 9 juni 1948 geïnterviewd over de lotgevallen van haar vader tijdens die oorlogsgruwelen in de tweede helft van 1813.

Het interview: “Mijn vader vocht onder Napoleon”

Betovergrootmoeder Blom uit Zaltbommel vertelt.

(Van onze verslaggeefster)

Enige weken geleden bracht onze krant het bericht, dat een oude dame bet-overgrootmoeder was en het oudste lid van vijf geslachten. U herinnert het u wel. Het betrof de 85-jarige weduwe Blom uit Zalt-Bommel. Wat blijkt nu het interessantste te zijn van dit bet-overgrootmoederschap? U zult de handen

van verbazing ineenslaan, als u het hoort: de vader van mevr. Blom heeft gediend in de legers van Napoleon. Hij maakte de slag bij Leipzig mee. Na afloop daarvan heeft hij na een maandenlange zwerftocht vol ontberingen het vaderland kunnen bereiken. Bij Waterloo heeft hij dan ook maar af laten weten...

Slag bij Leipzig

Als in die dagen een leger verslagen werd, was er geen sprake van een georganiseerde terugtocht. Neen, het werd ter plaatse ontbonden en iedere soldaat moest maar zien hoe hij zijn woonplaats terugvond. Hendrik ter Brugge (de vader van mevr. Blom) kwam uit Almelo. Hij was een van die vele duizenden, die door Bonaparte in de veroverde gebieden gedwongen werden dienst te nemen in de Franse legers. Het was vrijwel onmogelijk zich eraan te onttrekken. Tal van boerenzoons hadden gepoogd onder te duiken, doch de Franse soldaten zochten nauwlettend alle dorpen af en doorstaken met hun bajonetten de hooibergen. Zo trok Ter Brugge mee naar Saksen om tegen de Oostenrijkers te vechten. Bij Leipzig werd in 1813 de grote Volkerenslag geleverd. Nadat Napoleon was verslagen en als gevangene naar Elba was getransporteerd, waren de soldaten vrij. Rondom hen waren slagvelden, bergen, bossen, volslagen onbekende steden en dorpen. Daarin moest je een uitweg vinden...Hendrik ter Brugge liep, liep en ... kwam in Praag terecht. Hij gaf de moed niet op. Hij zou naar Almelo. Zwervend door bossen en langs velden, soms weken werkend bij een boer of een wever om wat geld bijeen te krijgen, legde hij de lange, lange weg af van Praag naar Almelo. Uitgeput, onherkenbaar door lange baard en haren, met lompen aan 't lichaam en barrevoets, bereikte hij na maanden de eerste Almelose herberg en als een vuurtje ging door het stadje: "Hendrik is terug". Moeder ter Brugge schudde droevig 't hoofd, toen ze het hoorde. "Hendrik is al lang dood. De Fransen hebben hem meegenomen..."

"Vive l'empereur"

"Jawel", zult ge zeggen, "dit alles nu is heel interessant maar het speelde zich af meer dan 150 jaar geleden. Hendrik ter Brugge werd in 1785 geboren. Hij leefde tijdens de Franse

Revolutie en alle grote gebeurtenissen van het begin der 19de eeuw. Hoe is het mogelijk, dat er nog een kind van zo iemand in leven is?"

Dat zit zo. Hendrik trouwde jong: op z'n 23ste jaar. Toen hij 66 was, werd hij weduwnaar en kort daarop hertrouwde hij met een jonge vrouw, die hem nog 5 dochters schonk. Een daarvan — en de enige overlevende — is mevr. Blom uit Zalt-Bommel. — „Tja ja, vader kon zo mooi vertellen uit die dagen," zegt het kwieke 85-jarige vrouwtje, dat wij dezer dagen toevallig ontmoetten. "Vader heeft Napoleon in levenden lijve gezien. Hij stond op een verhoging. De soldaten moesten daar om heen lopen en roepen "Vivre l'empereur, vive Napoleon". Ik ken geen Frans, juffrouw, maar dat heb ik altijd onthouden "Vive l'empereur"...Vader ter Brugge is na zijn terugkeer in Almelo 25 jaar gevangenenbewaarder geweest. Hij werd gepensioneerd en moest met zijn gezin leven van ... 86 gulden per jaar. Toen de nood het hoogst was, richtte hij een rekest aan koning Willem I om verhoging van zijn pensioen. Maar de Nederlandse regering zei streng: "Je hebt onder Napoleon gediend, hè. Van ons geen cent!"

Hendrik als dienstplichtige in het 51ste Regiment

Op donderdag 25 februari 1813 werd er in Almelo gekeurd. Het ging om de jongelieden die in 1792 waren geboren. Hendrik, 167 centimeter lang, werd goedgekeurd en werd ondergebracht in het 51ste Regiment Infanterie van Linie.² In het stamboek van dat regiment staan³ een twintigtal Twentenaren onder wie Hendrik. De groep was op 15 april 1813 bij het regiment te Lille aangekomen en op 1 juni 1813 ingedeeld bij het 3de bataljon. Verder stond er vermeld, net als bij de meesten, dat Hendrik uiteindelijk gevangen werd genomen. Van die Twentenaren zijn er 8 vermist of gesneuveld, 3 stierven er in hospitalen en 9 keerden behouden terug. Een weinig florissant beeld van dienstplichtigen die pas in het voorjaar 1813 hoefden op te

² Een infanterie regiment van linie werd in die tijd als een ondoordringbaar vierkantblok opgesteld en waarin de rijen in opvolgende rijen konden vuren. Afhankelijk van de richting waar de aanvallers vandaan kwamen kon het geheel zeer snel draaien.

³ Chateau de Vincennes, Inv.Nr. 21 Y^c 430 en 431, 51e régiment d'infanterie de ligne

komen. Het 3de Bataljon, totaal 825 manschappen groot, arriveerde op 25 juni in Mainz en via Frankfurt en Fulda kwam het op 11 juli 1813 aan in Maagdenburg.⁴ Daar werd het verenigd met het 4de Bataljon en arriveerde op 15 juli in Dessau. Ruim een maand later boekte Napoleon een groot succes; hij heroverde op 26 augustus Dresden.⁵ Vanuit die stad werden nieuwe acties ondernomen waaraan het 51ste regiment actief deelnam. Allereerst naar het zuiden naar Pirna aan de Moldau aan de grens met Tsjechië 80 kilometer ten noorden van Praag. Op 11 tot 21 september was Napoleon in Pirna om de verdediging tegen de Oostenrijkers te organiseren. Het 51ste Regiment nam daarna deel aan de slag bij Kulm en de Fransen leden daar een enorme nederlaag. Het 3de en 4de Bataljon verloren er 600 man aan doden, gewonden en gevangenen.

Begin oktober was Napoleon nog in Dresden. Daarna begaf zich met zijn hoofdmacht richting Leipzig en liet de verdediging van de stad over aan de maarschalk Saint-Cyr. Ook het 3^e en 4de Bataljon van het 51ste regiment bleef er als deel van het garnizoen. Half oktober begon de belegering van de stad door de Russen die direct na de slag bij Leipzig (16-18 oktober) aanzienlijke versterking kregen. De stad werd uitgehongerd, de soldaten kregen per dag niet meer dan 180 gram brood en 90 gram paardenvlees. Ook heerste er typhus; er stierven gemiddeld 130 mannen per dag op de straat of in het hospitaal. Op 11 november capituleerde Saint-Cyr

Analyse

De vraag is: in hoeverre is het verhaal van Grietje Blom in overeenstemming met de gebeurtenissen van het 3de bataljon van het 51ste Regiment? Dat Hendrik deel genomen heeft aan de slag bij Leipzig is bezijden de waarheid, het 3de bataljon is er eenvoudig niet geweest. Bovendien is de afstand Leipzig naar Praag bijna net zo groot als van Leipzig naar Almelo. Verder waren er na de enorme slag bij Leipzig zoveel troepen

⁴ Achille Paul Arsène Pauvin, *Historique du 51e Régiment 'Infanterie* (Beauvais, 1891) 347 -355.

⁵ Op 12 september 1813 overleed Hermanus Spit uit Oldenzaal in het hospitaal te Dresden. Hij was infanterist in het 3de bataljon van het 51ste Regiment van Linie Nummer 11234.

op de been dat Hendrik zeker gevat zou worden ten goede of ten kwade. Toch is het verhaal van Grietje zeer geloofwaardig wanneer ervan uitgegaan wordt dat Hendrik in Pirna zat midden in het Ertzgebergte. Napoleon zat er 10 dagen lang heeft de troepen daar toegesproken. Toen de Oostenrijkers oprukten vanuit het zuiden is Hendrik gevluht, gevangen genomen of gedeserteerd en uiteindelijk in Praag beland.

Het is uitermate treurig dat met name de Almelose geschiedschrijvers Hendrik hebben betiteld als de "Prage" en een beetje gestoord en dat zij geen interesse hadden voor zijn boeiende wederwaardigheden. En dat geldt in het algemeen voor alle Twentse geschiedenisschrijvers over "den Franschen tijd". Geen woord over de 400 dienstplichtigen die in de periode 1812 tot 1813 zijn omgekomen, maar er werd wel uitgebreid verhaald, met naam en toenaam, hoe een zestal rijke jongelieden geselecteerd werden voor de zogenaamde "Gardes d'honneur". Hoewel de jongelieden niets is overkomen werd wel gesteld hoe onrechtvaardig de selectie was.

COPY- & PRINTSERVICE

R-DESIGN

ZW PRINTS
FULL COLOR PRINTS
INBINDEN
GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT A0
BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT A0
SPANDOEKEN
SNIJLETTERS
TEXTIELBEDRUKKING
DRUKWERK
GEBORTEKAARTEN
VERENIGINGSBOEKJES
SCRIPTIES
JAARVERSLAGEN
STEMPELSERVICE
FAXSERVICE
SELFSERVICE

printen
digitaal
copieren

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
 (op woonboulevard Enschede)
 Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624
 e-mail: info@rdsign.nl
www.RDsign.nl

Oude documenten conserveren

Door: M. Kistemaker

Vaak zijn oude documenten aangetast door de tand des tijds. Uiteraard is de fysieke kwaliteit van deze documenten afhankelijk van de manier waarop ze tijdens hun soms lange bestaan bewaard zijn. Een vierhonderd jaar oude atlas die niet veel gebruikt is en altijd droog en donker in een archief gelegen heeft kan er beter uit zien dan een geboortebrief van honderd jaar oud waar jarenlang elk jaar een kind op moest worden bijgeschreven en die door de vader, opgevouwen in de achterzak, vele keren meegenomen moest worden naar het gemeentehuis.

Wat kunnen we doen om documenten veilig te stellen voor de toekomst?

Bruingsproces

Vaak zien we bij oude etsen en dergelijke dat het papier bruin is geworden. Dit wordt vrijwel altijd veroorzaakt door zuren die in de prent trekken vanuit het karton waarop de prent ligt en vanuit het passepartout-karton. Dit gebeurt natuurlijk vooral bij de gravures die in het verleden zijn ingelijst. Vroeger bestond er nauwelijks zuurvrij karton en de kennis daarover ontbrak totaal.

Dit bruin worden is een zeer geleidelijk proces en het wordt pas na vele jaren zichtbaar. Als het oude karton wordt vervangen door nieuw zuurvrij karton zal het bruiningsproces nagenoeg tot stilstand komen. Soms zitten de prenten vastgelijmd op strokarton. Niet ingekleurde prenten kunnen in dat geval zonder meer in water losgeweekt worden. Eventueel wordt een klein beetje blekende chemie toegevoegd waardoor het papier ook weer witter tevoorschijn komt. De prent wordt daarna geleidelijk tussen twee houten platen gedroogd, waarna hij na een paar dagen fris en vlak tevoorschijn komt. Opnieuw inlijsten met zuurvrije materialen en hij kan er weer tientallen jaren tegen. Dit is een vrij eenvoudige en dus betaalbare oplossing.

De zuurvrije materialen voor het inlijsten zijn tegenwoordig standaard en dus niet extra kostbaar. Eventueel kan de inlijsting nog worden voorzien van UV-werend glas waardoor

prenten minder snel verkleuren. Dit glas is wel wat duurder dan normaal glas maar zeker bij de niet al te grote formaten nog zeer betaalbaar. Door het z.g. conserverend inlijsten vormt de lijst een veilige omgeving waardoor invloeden van buitenaf, als vocht en insectenvraat worden voorkomen, terwijl iedereen van de schoonheid van het document kan genieten.

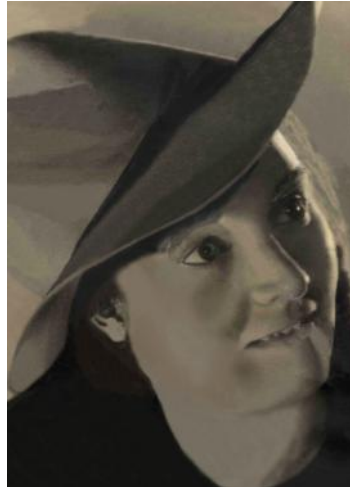
Bij de originele ets van de Plechelmuskerk zat het dak van de toren strak boven het uurwerk getekend. Het z.g. "Loden Bönneke", de uitkijkpost boven het uurwerk, ontbrak. Voor een echte Oldenzaler is dit natuurlijk onverteerbaar. Met de computer is het aangepast en ziet de Plechelmus er authentiek uit.

Papierrestaurator

Bij slechte kwaliteit van het papier door beschadigingen of bijvoorbeeld vochtplekken kunnen we het document in handen geven van een papierrestaurator. Deze kan het papier bleken, waardoor vochtplekken vrijwel onzichtbaar worden. Ook kunnen kleine beschadigingen onzichtbaar worden gerepareerd. Zelfs een gat opvullen met een papje van papiervezels hoort tot de mogelijkheden. Het gat wordt dan

onzichtbaar. Uiteraard is dit zeer zorgvuldig handwerk waar een prijskaartje aan hangt. Documenten van museale kwaliteit zijn dit echter zeker waard. Als de documenten daarna onder beschermende en zuurvrije omstandigheden bewaard worden kunnen ze nog eeuwen mee.

Voorbeeld van een ernstig door vocht beschadigde portretfoto en het resultaat na de computer-bewerking

Digitale bewerking

Tot dusver zijn we uitgegaan van het fysiek conserveren van de originele prent. Een andere, c.q. aanvullende, mogelijkheid is het digitaal bijwerken en vastleggen van de prent. Het document, de gravure of de foto wordt gescand en via een fotobewerkingsprogramma gecorrigeerd met de computer. Op deze manier kunnen vochtplekken en beschadigingen worden weggewerkt of zelfs kleuren worden aangepast en veranderd. Vooral restauratie van beschadigde foto's via de computer wordt veel gedaan.

Na de bewerking kan de foto of het document worden geprint. Het resultaat is vaak mooier dan het origineel. Bijkomend voordeel is dat bijvoorbeeld het formaat kan worden aangepast en dat het aantal afdrucken onbeperkt is. De prints worden vervaardigd met ultrachrome inkt in zeven of negen

kleuren met een lichteheid van zo'n tachtig jaar onder normale huiskamer-omstandigheden. Op die manier kunnen alle familieleden een exemplaar krijgen, dat niet van echt te onderscheiden is en het origineel kan veilig in de kluis worden opgeborgen.

Uiteraard kunnen de originele of nieuw geprinte prenten worden ingelijst met lijstmateriaal in de stijl en de tijd van de prent.

Lijstenmakerij Kistemaker
 Drienerbeekweg 30
 7557 AN Hengelo
 074-242 37 57
www.lijstenmakerijkistemaker.nl
www.oudelandkaarten.eu

Verdwenen beroep

Door: Jan Oude Munnink

Een aantal beroepen is in de laatste vijftig jaar verdwenen. U kent misschien nog wel de petroleumboer, de bakker, de visboer, de groenteboer en de kolenboer. Allemaal mensen die van huis tot huis trokken om hun waren aan de man te brengen. Ook had je nog de lompenboer en de man die na de feestdagen kwam voor konijnenvellen.

Wat de naam boer achter hun beroep betekende is mij onbekend. Met een landbouwer had het meestal niets te maken. Die kwam overigens in het najaar ook langs om zijn appels ("doerappels" - appels om te bewaren -) en winteraardappelen te verkopen. De meesten kwamen met paard en wagen en een enkele met een (motor)bakfiets.

In plaats daarvan kregen we de eerste kleine supermarktjes en veel mensen waren er heel blij mee: je kon steeds meer op één plek kopen en hoefde niet meer van het ene bedrijf naar het andere. Bovendien was het voor veel van de "boeren" niet meer interessant om langs de huizen te gaan. Het woord daarvoor was overigens venten. Kant en klare producten kende je vijftig jaar geleden nauwelijks: zuurkool werd nog steeds uit het vat verkocht.

De groenten waren seizoensgebonden. Je kon dus niet het hele jaar door sla of peren kopen. Nu is alles altijd te koop. Of toch niet: baklever en bakbloedworst zijn nog steeds alleen in de wintermaanden bij slager te koop!

Maar waarom die lange inleiding en wat heeft het met genealogie te maken. Bij een zoektochtje in Genver kwam ik terecht bij een echt verdwenen beroep. In een geboorteakte was sprake van scharenslijper uit Losser; in het Twents een scherenslijp. Zie onderstaande akte.

Nommer 1111

Op heden den zesentwintigsten November
 achttienhonderd negen en tachtig verscheen voor ons
An Arnold Varrnaars
 Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Losser
Johannes Scholten oud
 drieëndertig jaren Scharenslijper wonende te
Rijsen geadsisteerd met twee getuigen, de eerstgenaamd
Bernard Rasz
 oud drieëndertig jaren Scharenslijper wonende te
Groenlo en de tweede Tarmannus Craike
ma oud drieëntwintig
 jaren zonder beroep wonende te Losser dewelke ons
 heeft verklaard, dat zijne echtgenoot Maria Regina
Uino zonder beroep, wonende te Rijsen.

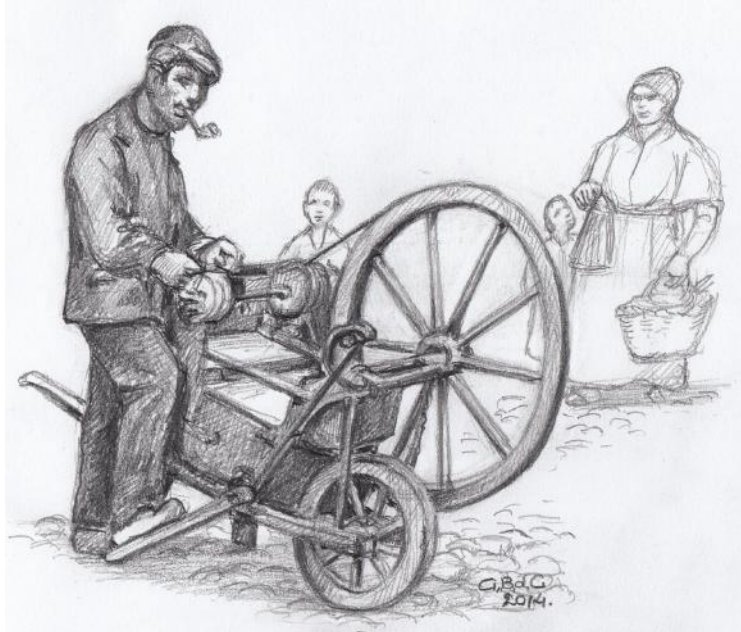
op den vijfentwintigsten deraer maand des voormiddags
 te elff ure te Losser, in zijne wonen
 is bevallen van een kind van het verbaarlijk geslacht, dan hetwelk de
 voornamen zijn gegeven van Maria Regina

van welke verklaring wij deze akte hebben opgemaakt, die na voorlezing
 is getekend door ons en de getuigen, verklarende de com.
 partij geen schijn, geldend te hebben.

B. Rasz
 H. Craike
 J. Varrnaars

In mijn kindertijd waren het mensen die af en toe met twee personen langs de huizen trokken: één van de twee sleep de messen/scharen de ander ging van huis tot huis. Ze hadden

geen best aanzien en de klanten waren nogal kritisch, zowel op de personen als op hun werk. Ze hoorden immers zoals het toen in goed Nederlands heette tot de reizende en trekkende bevolking. Of gewoon gezegd woonwagenbewoners. (Overigens zijn die ook bijna uitgestorven.) Vooroordelen tegen mensen zijn er altijd geweest.

En wat doet u nu als uw mes stomp is of uw schaar niet meer snijdt ? Waarschijnlijk een nieuwe kopen! Ook u heeft, neem ik maar aan, geen stenen drempel (zul) meer in huis om ze te slijpen of een Bentheimer zandsteen die gedraaid moet worden. Voor vis kunt u terecht bij IGLO - altijd vers - alle groenten zijn in blik, maar meestal vers, het hele jaar in de supermarkt te koop. Uw boeken koopt u bij Bol.Com. Bij Mediamarkt, Ikea en op internet wordt aan al uw koopwensen voldaan. De vraag is of dat allemaal ons geluk heeft vergroot, maar ook, of we er echt armer van zijn geworden.

Ambtelijke verschrijving

Door: Georges Schafraad

In principe geldt dat een akte opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand een correcte weergave is van de feiten. Ter bevestiging hiervan wordt een geboorte- huwelijks- of overlijdensakte ook ondertekend door minstens 2 getuigen. Mocht er desondanks toch sprake zijn van een verschrijving dan kan dat niet zondermeer hersteld worden. Meestal is een correctie alleen mogelijk als de rechtbank hiertoe een uitspraak doet. Opmerkelijk vind ik het daarom dat een naam, die in een akte foutief geschreven is, bij een andere gelegenheid zonder tussenkomst van de rechter, toch gewijzigd kan worden door de simpele verklaring van een betrokkene dat de schrijfwijze in een oudere akte foutief was.

In bijgaande huwelijksakte van Willem Frederich Cramer en Fetje Schafraad is te lezen dat zowel de voornaam van Fetje eerder geschreven was als Fedje en dat de achternaam van de beide ouders ook aangepast is. Zonder enige plichtpleging of vermelding in de kantlijn wordt de wijziging geaccepteerd. Dit geldt overigens ook voor de achternamen van de ouders van Willem Frederich Cramer.

Een andere verschrijving betreft de datum in de geboorteakte van Herman Post. De akte is opgemaakt op 22 mei 1893 en geeft als geboortedatum 29 dezer. In feite is het dus een aangifte die gedaan wordt 7 dagen vóór de geboorte van Herman. Onmogelijk dus. Ook de getuigen zijn niet oplettend geweest want ze hebben wel hun handtekening gezet. Uit andere bronnen weet ik dat de juiste geboortedatum 19 mei 1893 is.

Anno nu zullen verschrijvingen van namen en data niet meer voorkomen maar bij oudere akten blijven vergissingen mogelijk. Wat mij betreft is dit ook een van de leuke kanten van genealogie maar ook reden om steeds alert te blijven op mogelijke fouten. Klakkeloos aannemen kan leiden tot een dwaalspoor.

78/44

701

In het jaar Een duizend acht honderd eenendertig, den achttienden dag der maand September des — middags ten twaalf uren, Zyn voor ons Wethouder Officier van den Burgerlijken Stand der Gemeente van Leeuwarden

PROVINCIE VRIESLAND, gecompareerd

Willem/Fredrick Cramer, weduwnaar van Roel. loff. Geerits Saavat, alhier overleden, blykens hier by overgelagd Doodcedel, oud dertig jaren, even aander in het deus van opeluting en duchtiging, geboren en wonende te Leeuwarden, meeseryjarige Zoon van Johan, Georg Cramer, Schoenmaker, wonende te Leeuwarden, en van Syke Panhuis, overleden, blykens hier by overgelagd Doodcedel. Zynse de Vader van den Anaidagonthie by tegenwoordig Zyne toestemming genende, welke tevens verklaard heeft dat zy genaamd is Johan Georg Cramer. - dat zyn mylen d'ouwt genaamd gemeest is Syke Panhuis, en dat hoereed die namen xerschildend op het Doopcedel van zynen Zoon als Jurgen Cramer en Zyke van Huye voorkomen endus niet goed zyn gesteld, daer mede evenwel d'zelfde personen worden bedoeld. - hebben de aan de Eblitie voldaand blykens Certificaat vanden Gouverneur dezer Provincie vanden negen en twintigsten Augustus achtlienhondend eent end dertig. - en Fetje Schafraad, oud drie en twintig jaren, zonder beoep, geboren en wonende te Leeuwarden, meeseryjarige Dochter van Joseph Schafraad, Tuinmeter, en van Elizabeth Rodenhuis, echtelieken wonende te Leeuwarden, hier by tegenwoordig hiunne toestemming genende, - welke tevens verklaard hebben dat de voornaam van hiunne Dochter is Fetje en niet Fedje. - dat zy genaamd zyn Joseph Schafraad en Elizabeth Rodenhuis, en niet Joseph Schafraat en Elizabeth Rodenhuisen zoo als verkeerdelijk op het Doopcedel van hiunne Dochter xermeld staak, endat door deze xerschildende benamingen d'zelfde personen worden bedoeld. - Welke ons xerzocht hebben het door Sen

voorgenomen

N°. 6249

Op beeden *twee en twintig alle* Achtienhonderd Driesen-Negentig,
 is voor ons ondergetekende Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Amsterdam, verschenen:

van beroep *weerman* oud *twee en twintig* Jaren, wonende
 Senden vaucht No. 283, welke heeft verklaard dat
 op *negen en twintig dezer* des *20er* middags ten *twee*
 ure, in het huis, staande *aan de Grotten* is geboren een Kind van het
 Sleemlyf geslacht, mit *Anna Maria Elisabetha Tuer*
 van beroep *gien* wonende *aan de boorn ryen lokgemeente*

welk Kind zal genaamd worden *Herman*

van welke Verklaring wij dese Akte hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van *Arij*
 Hen van beroep *wittenmaker* oud *vieren en twintig* Jaren,
 wonende *Tegelsteun 17* en van *Johannes*
 Loucks Post van beroep *wittenmaker* oud *twee en twintig* Jaren,
 wonende *wittensteun 66* en is deze Akte door ons, benevens
 den vader en de Getuigen, na voorlezing ondertekend.

1	<i> A Post</i>	2	<i> B Tuer</i>	} <i> Recan</i>
		3	<i> C Post</i>	

Ruim assortiment in comfort schoenen
 Diverse breedtematen: E t/m M
 Eerlijk advies
 Uitstekende service o.a. huisbezoek
 Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

SCHOENMAKER
VOETCOMFORT

**ERKEND
 SHOEN
 CONSULENT**

Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl

Uitnodiging Afdelingsledenvergadering 2014/1

Hierbij nodigen wij u uit voor de jaarlijkse afdelingsledenvergadering. Deze zal gehouden worden op **zaterdag 12 april 2014** om **15:45** uur in de Stefanshof, Grotestraat 207 te Borne.

Agenda Afdelingsledenvergadering

1. Opening en vaststelling agenda
2. Mededelingen
3. Notulen Afdelingsledenvergadering van 14 december 2013 (in TG-1)
4. Jaarverslag van de afdeling over 2013 (in TG-1)
5. Financieel verslag over 2013 (ligt ter inzage)
6. Verslag van de kascontrolecommissie 2013
7. Benoeming leden kascontrolecommissie
8. Bestuursverkiezing
9. Benoeming afgevaardigde en plv. afgevaardigde naar de Algemene Vergadering van de NGV
10. Toelichting op belangrijke punten door afgevaardigde(n) naar de AV van 17 mei 2014
11. Rondvraag en Sluiting

T.a.v. punt 8. Bestuursverkiezing

Volgens rooster zijn aftredend de penningmeester Ben Schothuis en bestuurslid Jan Aaldenberg. Beiden stellen zich voor hun functie herverkiesbaar.

Ook leden van de afdeling kunnen kandidaten voordragen. Kandidaatstelling dienen uiterlijk één week voor deze vergadering schriftelijk en door tenminste vijf leden ondertekend ter kennis van de secretaris te worden gebracht.

T.a.v. punt 9. Benoeming (plaatsvervangend) afgevaardigde
Het bestuur stelt voor Ton Boswerger als afgevaardigde en Jan Aaldenberg als zijn plaatsvervanger te herbenoemen.

Mocht u voor een van de functies belangstelling hebben dan kunt u voor informatie bij de secretaris terecht.

Mariëken Scholten-Sijeses, secretaris

Verslag van de Afdelingsledenvergadering van de NGV afdeling Twente gehouden op zaterdag 14 december 2013 in de Stephanshof te Borne.

1. Opening en vaststelling vergadering

Om 13:15 uur opent de voorzitter, de heer Jan Oude Munnink, de afdelingsledenvergadering en heet de aanwezigen hartelijk welkom. Er zijn geen aanvullingen op de agenda.

De voorzitter doet verslag van zijn ongeluk deze zomer en de gevolgen voor zijn functioneren. Gelukkig is hij weer aardig aan de beterende hand.

De vergadering herdenkt met een minuut stilte ons lid Hennie Wesseling-Bolk die veel voor de genealogie gedaan heeft.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

Er is bericht van verhindering van Hans Souverein, Jan Harzevoort en Johan Leushuis.

3. Bestuurszaken

Jan Oude Munnink geeft uitleg over de crisis binnen het hoofdbestuur.

Ook GensNostra is in de malaise betrokken. Er is nu een nieuwe redactie die hopelijk wat meer het stramien van ellenlange genealogieën loslaat.

We betreuren het dat op de buitengewone AV een voorstel van onze afdeling om een extern onderzoek te laten doen naar de oorzaak van deze problemen, niet is aangenomen.

4. Verslag van de Afdelingsledenvergadering d.d. 13 april 2013

Het verslag wordt, met dank aan de secretaris, ongewijzigd goedgekeurd.

5. Begroting 2014

De penningmeester presenteert m.b.v. een Power-Pointpresentatie de verschillende onderdelen van de begroting. Hij betreft daarbij ook het resultaat tot nog toe. We zullen binnen de, toegestane, 5% overschrijding blijven.

6. Verslag AV NGV op 30 november 2013

Onze afgevaardigde, Ton Boswerger, geeft kort verslag van de vergaderingen die hij heeft bezocht, o.a. i.v.m. het aftreden van meerdere bestuursleden.

Het hoofdbestuur moet meer facilitair gaan werken. De afdelingen moeten versterkt worden.

In januari 2014 is er overleg van alle afdelingen om een regio-indeling te maken waarin meerdere afdelingen zijn opgenomen. De vraag is nog hoe dit naar hoofdbestuur en afdelingen moet koppelen. Aan een extra tussenlaag is geen behoefte.

7. Rondvraag

Hiervan werd geen gebruik gemaakt.

8. Sluiting vergadering

Rond 14.05 uur sluit de voorzitter de vergadering. Aanwezig waren, inclusief bestuur, 23 personen

Concept JAARVERSLAG 2013 NGV afdeling Twente

1. Ledenbestand NGV Twente

<i>Datum</i>	<i>Leden</i>	<i>Bijkomende leden</i>	<i>Abonnees TG</i>
31-12-2012	440	38	39
31-12-2013	411	38	40

In de loop van het jaar 2013 mochten we 14 nieuwe leden begroeten. Overleden zijn 7 leden, wijziging afdeling -1 (1 + 2-) leden, zelf beëindigd 30 leden en 5 leden zijn door het hoofdbestuur geroyeerd.

2. Samenstelling bestuur

Tijdens de voorjaarsvergadering van 13 april is Marieken Scholten-Sijses herkozen als secretaris.

Het afdelingsbestuur bestaat momenteel uit vijf personen.

Jan Oude Munnink, voorzitter, aanspreekpunt van het bestuur t.a.v. de website en Twente Genealogisch. Plaatsvervangend afgevaardigde van de afdeling.

Marieken Scholten-Sijses: secretaris, PR en coördinator digitalisering.

Ben Schothuis, penningmeester en coördinator cursussen.

Jan Aaldenberg, lid en coördinator TVD.

Ben Nijkamp, lid en beheer afdelingswebsite.

Helaas heeft onze voorzitter als gevolg van een auto-ongeluk in de zomer, de rest van het jaar slechts op bescheiden wijze zijn functies kunnen vervullen.

3. Bestuurszaken

Het bestuur heeft in 2013 vijf keer vergaderd. Besproken zijn o.a.: financiën afdeling i.v.m. afdracht HB, crisis HB, voortgang GIT, TVD 2013, Twente Genealogisch, website, digitalisering, cursussen, Dag van de Regionale Geschiedenis.

Tussendoor werden zaken vaak via e-mail geregeld, wat de snelheid van besluitvorming ten goede komt.

4. Afdelingsledenvergaderingen

Op 13 april 2013 is de voorjaarsvergadering gehouden. Vaste punten zijn: bestuursverkiezing, jaarverslag, financiën, verslag en benoeming leden kascontrolecommissie, benoeming afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde en stand van zaken rondom het GIT

Ton Boswerger werd gekozen als afgevaardigde naar de Algemene Vergadering, Jan Aaldenberg als plaatsvervangend afgevaardigde. Er werd een toelichting op de belangrijkste punten van de AV van 20 april gegeven.

Als lid van de kascommissie werden Bennie Snijders (zittend) en Henk op de Haar (nieuw) benoemd.

De najaarsvergadering is gehouden op 14 december. Daarin zijn besproken: Verslag van de ALV van 13 april, bestuurszaken, begroting voor 2014, verslag van de crisis binnen hoofdbestuur.

5. Vertegenwoordiging afdeling

Ton Boswerger heeft onze afdeling vertegenwoordigd tijdens de Algemene Ledenvergadering van de NGV in Utrecht op

20 april en daarnaast (samen met Ben Schothuis) tijdens twee brainstormsessies onder leiding van de nieuwe en ex-voorzitter (Robert Philipppo) van de NGV op 20 februari en 15 mei in Weesp. Ook vertegenwoordigde Ton Boswerger onze afdeling tijdens de buitengewone AV op 28 september. Hij was eveneens in Weesp aanwezig. Deze laatste vergadering was nodig i.v.m. het aftreden van zowel de voorzitter, penningmeester als een lid van het hoofdbestuur. Helaas kon (om verschillende redenen) geen afgevaardigde van onze afdeling tijdens de AV op 30 november aanwezig zijn.

6. Bijeenkomsten 2013

<i>Datum</i>	<i>Spreker</i>	<i>Onderwerp</i>
14-dec	Otto Huizinga	Ons dagelijks brood
10-nov		10e TVD 2013
12-okt	Helmuth Rijnhart	Vervolg van de geschiedenis van Avereest als voorbeeld voor het toegankelijk maken van bronnen
21-sep	Ben Wubbels	Lezing over de opgravingen rondom de Plehelmuskerk in Oldenzaal
11-mei	Gerrit Haakmeester	In het spoor van de Ruslue
13-apr	Willy Ahlers	Tijdrekening en kalenders
9-mrt	Piet Albers	Emslandkampen
16-feb	Henk Saaltink	Twickel, bewoners, huis en tuinen
12-jan	Jan Brinkman	Geschiedenis van het waterschap Dinkel en Regge

Dit jaar vonden bijna alle bijeenkomsten in de Stephanshof te Borne plaats. In september zijn we vanwege de Open Monumentendag uitgeweken naar Café Boom in Oldenzaal. Tijdens de lezingen zijn Hans Souverijn en Frederik de Jong met computer en internetverbinding aanwezig om op alle genealogische vragen antwoord te geven. Maria Vörding verzorgt een tafel met boeken van de OBD die aansluiten op het onderwerp van de lezing.

7. Informatiecentrum GIT

Helaas hebben we moeten besluiten de vrijdagmorgentoeegang in het Stadsarchief in Enschede te beëindigen. De aanloop van belangstellenden was te gering. Over voortzetting van het GIT wordt nog nagedacht. Inmiddels is wel het inscannen van bidprentjes, als activiteit van het GIT, gestart.

8. Afdelingsblad Twente Genealogisch (TG)

Ook dit jaar zijn er vier edities van TG uitgekomen met in totaal 164 pagina's.

Aan TG werken mee Gerda Schepers (hoofdredacteur), Georges Schafraad (lay-out), Otto Huizinga en Hennie Kok. Titia Tjeerdsma verzorgt de verzending. De illustraties worden, zoals al jaren, verzorgd door mevrouw Beltman.

In de loop van het jaar heeft Gerda Schepers om persoonlijke redenen haar taak als hoofdredacteur neer moeten leggen. Gelukkig kon haar taak snel overgenomen worden door Paula Frieling en Leon van Schie.

Vanuit het hoofdbestuur is de vraag gekomen om ons afdelingsblad digitaal naar de andere afdelingen te zenden. Dit vanwege kostenbesparing. Voor dit verslagjaar is er nog geld beschikbaar voor verzending. Sommige afdelingen verzenden hun blad desondanks al wel digitaal. Met deze ontwikkeling is het bestuur van de afdeling Twente niet gelukkig.

9. Website afdeling

Ben Nijkamp verzorgt onze afdelingswebsite. Er worden steeds meer publicaties geplaatst die alleen voor leden toegankelijk zijn. Onder andere de index op onze bidprentjes en convocatiebrieven. Daarnaast de transcripties van de DTB-boeken van de parochie Albergen.

In november is de website van de NGV geheel vernieuwd. Ben heeft daarbij de gelegenheid te baat genomen om onze zaken beter te presenteren. Hierdoor kon onze wens naar een overzicht van "Twentse Links" in vervulling gaan.

Ben Nijkamp en Marieken Scholten-Sijsses hebben de webmasterdag van de NGV in Weesp bezocht. Hier werd uitleg gegeven over de nieuwe website. Marieken heeft een voordracht gegeven over het digitaliseren van bidprentjes.

10. Digitalisering

Bidprentjes. Dit jaar is het scannen van onze bidprentjes met zes vrijwilligers voortgezet. Op 31 december waren de prentjes met de letters A t/m Röhring gescand en op de landelijke website gezet. Te gaan zijn nog een kleine 7.000 prentjes van de eerste 26.500 stuks. Daarnaast hebben we veel nieuwe prentjes gekregen. Het project levert ons veel bekendheid op waardoor we geregeld nieuwe schenkingen krijgen.

Volkstelling 1795. Vrijwilligers zijn bezig de telling van de hele regio Twente te transcriberen.

Deze telling geeft een goed inzicht van de inwoners aan het begin van de Franse Tijd.

Ze is nu voor 80% klaar. Er zijn nog enkele hiaten, waarvoor begin 2014 een oproep gedaan wordt.

Verwacht wordt dat eind 2014 hiervan een cd kan verschijnen.

11. Twentse Voorouderdag

Het thema was: "Ons verleden"; ook dit keer in samenwerking met de bibliotheek Hengelo.

Deze dag konden we een continue stroom van circa 200 bezoekers verwelkomen. De meeste standhouders waren zeer tevreden. Alle (28) standhouders konden weer op de benedenverdieping geplaatst worden.

In de loop van de dag werden twee lezingen gegeven en wel door Robert Philippo over DNA onderzoek i.v.m. genealogie en door Ben Wubbels over de opgravingen rond de Plechelmuskerk in Oldenzaal.

12. Contacten derden / promotie

De NGV Twente is aanwezig geweest op de volgende bijeenkomsten van andere verenigingen:

- 16 maart, 5^e Westfälischen Genealogentag in Altenberge (D.).
- 21 september, Voorouderdag van de afdeling Achterhoek en Liemers in Doetinchem.

Er waren steeds twee (bestuurs)leden aanwezig bij deze bijeenkomsten.

Daarnaast hadden we nog een aantal aanvragen waaraan we niet hebben voldaan. Deze vielen buiten het bereik van onze geografische doelgroep.

Helaas kon de Dag van de Regionale Geschiedenis op 5 oktober, waarvoor wij ons in eerste instantie hadden aangemeld, niet doorgaan. Hiervoor hadden zich te weinig deelnemers aangemeld.

Marieken Scholten-Sijeses en Jan Aaldenberg hebben de PR-dag van de NGV in Weesp bezocht.

13. Cursussen

Er zijn dit jaar twee cursussen georganiseerd. Beiden in de bibliotheek te Hengelo (O).

De eerste in het voorjaar voor beginners met stamboomonderzoek. Er waren 15 deelnemers. Deze cursus werd gegeven door Hans Souverijn.

De tweede in het najaar, een cursus oud-schrift, werd gegeven door Adrie Roding met 14 cursisten.

Marieken Scholten-Sijeses, secretaris

Abonnementen Twente Genealogisch 2014

Wil iedereen die een abonnement heeft op Twente Genealogisch en geen lid is van de landelijke NGV zo spoedig mogelijk de contributie over 2014 overmaken, indien dat nog niet gedaan is.

Het bedrag is ongewijzigd € 12,50 en kan worden overgemaakt op ING-rekening 5582643 ten name van NGV afdeling Twente te Almelo onder vermelding van contributie 2014.

(IBAN nr.: NL98 INGB 0005 5826 43)

Ben Schothuis, Penningmeester

Bijeenkomsten april & mei 2014

Voor de maanden april en mei hebben wij de volgende data gepland.

Zaterdag 12 april, Ons Moderne Dagelijkse Brood.

Spreker: Otto Huizinga.

Wat is er sinds 1850 met ons dagelijks brood gebeurd.

Een voedingsmiddel, dat al duizenden jaren door de rijke mens als voedsel gebruikt werd, verandert in zeer korte tijd tot voedingsmiddel voor het volk. Tussen 1850 en heden is het goedkope en betaalbare basisvoeding geworden. Bovendien is er in onze omgeving van roggebrood op tarwebrood omgeschakeld. Hoe is dat in zijn werk gegaan en wat is er in de maatschappij voor nodig geweest om dit voor elkaar te krijgen. Daarnaast komt de rol van brood of de afwezigheid van brood in oorlogssituaties aan de orde. Wat zijn de gebeurtenissen in de recente geschiedenis waar brood een essentiële rol gespeeld heeft. Hierbij denk ik aan de Eerste en Tweede Wereldoorlog maar ook aan de Arabische Lente.

Deze lezing begint om **13.30 en eindigt om 15.30 uur**.

Na afloop van de lezing is de Algemene Ledenvergadering. Aanvang: 15.45 u.

Zaterdag 10 mei

Onderwerp en spreker nog niet bekend.

Deze lezing begint om **14.00 uur en eindigt om 16.00 uur**.

Locatie

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur.

Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; documentatie in de vorm van de leestafel; algemene afdelings- en NGV-informatie; de Genealogische Databank Twente (GDT). Meestal zijn boeken van de Overijsselse Bibliotheekdienst, die betrekking hebben op het onderwerp van de lezing, aanwezig.

Zie voor aanvullende informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN VERZEKERINGEN, BELASTING ADVIES

Reygerhofftehoek 68
7546 KC Enschede

Telefoon 053 4782053
Mobiel 0653960460

info@definancielemanagers.nl
www.definancielemanagers.nl

HOFLAND
 OPTIEK

Nummer één in oogzorg en mode.

**MET HOFLAND
WEER OP SCHERP**

DENEKAMP • EIBERGEN • ENSCHEDE • LOSSER
OLDENZAAL • HAAKSBERGEN • BORNE

Contactlensspecialisten a.n.v.c.
Optometristen o.v.n.

www.hoflandoptiek.nl

Kock van Benthem

◀ Makelaars ▶

Bisschopstraat 18
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

**HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN**

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

Verzamelstek.nl
Collectable4all.com

Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

Oude ansichten
munten - poststukken

INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN

Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDA.NL

TG nummer 2 – 2014

De volgende TG verschijnt eind juni. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 mei 2014. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.
Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:
Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn,
Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holtten, Tubbergen,
Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website,
Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling.
Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes.
Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen.
Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675
e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) bgjschothuis@home.nl (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster.
Koslaan 8, 7577 LA Oldenzaal. 0541-514577. e-mail: bijnijkamp@home.nl
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend
afgevaardigde.
Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershóftehoek 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253
e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjerdema, Georges Schafraad, Hennie Kok en Otto Huizinga.

Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede, Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap zijn aangegaan.

Abonnementen op dit blad kunnen worden aangegaan door overmaking van 12,50 euro uitsluitend op girorekening INGB0005582643 en voor lossen abonneerders in het buitenland INGBNL2a0005582643 t.n.v. penningmeester NGV te Almelo.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 30^e jaargang 2014 nr.2

Inhoud

Even bijpraten	blz. 46
Dienstbodenregisters	blz. 48
Een verdwenen begrip en een veranderd straatbeeld	blz. 50
Sinds jaar en dag	blz. 53
De herkomst en ontwikkeling van het bidprentje	blz. 60
De eerste wereldoorlog – enkele gedachten	blz. 66
Op zoek naar de oer-Oldenzaler	blz. 71
Bijeenkomsten 2 ^e helft 2014	blz. 78
Wat is een “messeboeth”	blz. 79
Acroniem, de Uiteindenaam	blz. 80

TG nummer 3 – 2014

De volgende TG verschijnt eind september. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 augustus 2014. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

Even bijpraten

Door: Jan Oude Munnink, voorzitter

Soms vraag je je af hoeveel keer je deze rubriek geschreven hebt. Maar dat helpt jezelf en de leden van de afdelingen niets verder. Met andere woorden het aantal keren zegt eigenlijk niets.

Bij het schrijven vroeg ik me een aantal zaken af over onze gemeenschappelijke hobby: familie- of ook genoemd stamboomonderzoek. Dikwijls wordt er door anderen – meestal buitenstaanders – gezegd: “Ben je alweer met ‘je doden’ bezig?”. Daar hebben ze natuurlijk, tenminste ten dele, gelijk in. Maar voor onderzoekers zijn het helemaal geen doden. Het is je voorgelacht waar je nieuwsgierig naar bent.

Het gaat dan om vragen als: waar kom je vandaan, wat deden die ouders, grootouders, ooms, tantes en neven en nichten. Hoe belangrijk was de rol van naobers (buren) en andere familieleden bij het aanzeggen van geboorte en overlijden. Van wie waren ze afhankelijk? Waar woonden ze? Was dat een gekochte of gehuurde plek? Hoeveel verdienden ze? Hoeveel belasting betaalden ze?

Al die financiële zaken kun je afzetten tegen de inkomsten etc. van tijdgenoten. Je kunt nagaan of ze al dan niet in rechtszaken verwickeld geweest zijn. Je kunt uitzoeken of er al dan niet testamenten gemaakt zijn. Je kunt in de familie een speurtocht ondernemen naar bewaarde foto's en soms ook bidprentjes. Dat laatste is voornamelijk voorbehouden aan de katholieke leden van de afdeling. Maar er is ook een nieuwe trend: niet-katholieken laten in toenemende mate een gedachtenisplaatje maken van hun dierbaren.

En er komt nog iets bij. Daarom even een zijsprong naar een vergelijking met postzegelverzamelaars. Postzegelverzamelaars kiezen veelal voor het verzamelen van postzegels uit een bepaalde periode of een motief. In het laatste geval kunnen dat bijvoorbeeld vogels zijn. Maar ook ezels of walvissen.

Er zijn meer en minder favoriete onderwerpen en de handel springt daar natuurlijk op in.

Bij familieonderzoekers is dat niet het geval. U en ik mogen verzamelen wat we willen. We hebben alle vrijheid om te bepalen wat we wel en niet willen vastleggen. Ook de periode die we willen opnemen is volkomen vrij. De "handel" springt nog nauwelijks commercieel in op allerlei bronnen. Als dat al zo is, dan is meestal de prijs redelijk.

Bovendien er zijn vaak alternatieven: een kopie van bijvoorbeeld een huwelijksakte bij "Wie was Wie" kost je geld, maar dezelfde kun je bij GenVer gratis krijgen. Bij het postzegels verzamelen lukt dat niet: de handel vraagt altijd een prijs voor een ontbrekend exemplaar.

Al met al moeten we blij zijn een hobby te hebben die geen beperkingen oplevert en iedereen de kans geeft om zijn familiegeschiedenis zo in te richten al hij het wil. We hebben zelfs geen voorgedrukte boeken waar onze postzegels = voorouders in passen. Die vrijheid moet iedereen veel waard zijn: niemand die zegt hoe je het moet doen!

Ruim assortiment in comfort schoenen
 Diverse breedtematen: E t/m M
 Eerlijk advies
 Uitstekende service o.a. huisbezoek
 Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

SCHOENMAKER
VOETCOMFORT

**ERKEND
 SHOEN
 CONSULENT**

Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl

Dienstboderegisters

Door: Gerda Schepers

Vorig jaar was ik op zoek naar een persoon die in de gemeente Tubbergen gewoond zou hebben. In Tubbergen is een lijst van gekomen en vertrokken personen, maar deze lijst is niet alfabetisch en daarom niet zo goed bruikbaar. Daarom heb ik maar eens gekeken naar het dienstboderegister. Ik was verbaasd dat zo'n dienstboderegister veel meer bevat dan namen van dienstbodes en dienstknechten.

Normaal gesproken werd in de gemeente iedereen in het bevolkingsregister ingeschreven. Maar als er sprake was van tijdelijk inwonend personeel dan leende een bevolkingsregister zich niet om daar steeds mensen bij de schrijven en als ze vertrokken weer door te strepen. Daarom werd in sommige gemeentes in het begin van de twintigste eeuw een dienstboderegister aangelegd.

Het register bevat de namen van allerlei mensen die niet in gezinsverband in de gemeente kwamen wonen. Zo bevat het register van Tubbergen naast de vele dienstbodes en dienstknechten ook veel onderwijzers, religieuzen, kleermakers en chauffeurs. Maar ook de kandidaat notaris, commies van belastingen en de directeur van de melkfabriek worden vermeld. Ook is goed te zien hoeveel mensen uit Duitsland naar Tubbergen kwamen. Enkele keren vond ik de term bestedeling. Ik had daar nog nooit eerder van gehoord, maar dit zijn mensen die niet in hun eigen levensonderhoud konden voorzien. Ze werden daarom uitbesteed bij particulieren of in bijvoorbeeld een gasthuis of armenhuis.

Naast de naam, geboortedatum, beroep e.d. is de datum van inschrijving vermeld, het adres waar men ging wonen en de datum van vertrek met de nieuwe woonplaats. Toch nog heel wat gegevens. Wanneer je verwacht dat iemand in een bepaalde plaats gewoond heeft en niet te vinden is in het bevolkingsregister, is het goed om eens te kijken in dit register.

Toen rond ongeveer 1936-1938 de persoonskaarten met bijbehorende verhuiskaarten in gebruik werden genomen werden de dienstboderegisters afgeschaft.

Geslachtsnaam	<i>Berg van den</i>	
Voornamen	<i>Franciscus Eduardus</i>	
Geslacht	<i>Mannelijk</i>	Dagt. en j. v. inschr. <i>19 Dec. 1920</i>
Dagt. en j. d. geboorte	<i>14 Juli 1902</i>	Plaats v. w. gekomen <i>Ravenstein</i>
Plaats van geboorte	<i>Peek (N.B.)</i>	Dagt. en j. v. afschr. <i>7 November 1932</i>
Burgerl. staat	<i>O</i>	Plaats waarh. verr. <i>A. 83 I</i>
Kerkgemeenschap	<i>R.H.</i>	Dagt. en j. v. overl.
Nationaliteit	<i>Nederlander.</i>	Opg. welt. domic.
Beroep	<i>Commissie secretaris</i>	Aann.

Helaas beschikken niet alle gemeenten over een dienstboderegister. In Tubbergen is bijvoorbeeld een register over de jaren 1924 tot 1936, Almelo ongeveer van 1911 tot 1938 en Denekamp heeft een register dat de jaren 1923 tot 1936 bevat. Het gemeentearchief van Hengelo beschikt over een dienstboderegister vanaf 1850 tot 1938. Het bijzondere is dat men de gegevens online in kan zien. Dit kan via www.hengelo.nl; bezoek Hengelo; historie; genealogie. Dan kan men zoeken door het intypen van de achternaam.

Een verdwenen begrip en een veranderd straatbeeld

Door: Georges Schafraad

Het is niet vreemd dat het straatbeeld in de loop der jaren onderhevig is aan veranderingen. Dit komt niet alleen doordat een straat verlegd wordt of doordat er andere gebouwen komen, maar ook door het verdwijnen of juist vestigen van winkels. Dit geldt ook voor het eens zo bekende modehuis Woudstra.

De damesmodezaak "Huis der Mode" van de gebr. Woudstra N.V. aan de Haaksbergerstraat 23-25 in Enschede (tegenwoordig Korte Haaksbergerstraat) werd in 1920 opgericht door de heer Samuel (Frits) Woudstra en zijn echtgenote Flora Löwenstein. Op de begane grond was de winkel gevestigd en boven de winkel woonde het echtpaar met hun 2 zoons Bert en Egon .

Het straatbeeld hier is totaal veranderd. Het pand stond dicht bij de hoek Haaksbergerstraat/Beldstraat maar is in de jaren 70 van de vorige eeuw gesloopt.

Samuel werd in de nacht van 13/14 september 1941 door de Duitsers gearresteerd en gedeporteerd naar Mauthausen waar hij enkele dagen later werd vermoord. De weduwe Woudstra heropende de zaak in mei 1945 en wist deze uit te laten groeien tot een toonaangevende modezaak. Hier werd met name damesmode uit het hogere segment verkocht. In het oosten van het land was de naam Woudstra een waar begrip.

Bevrijding 1945

De foto op de volgende bladzijde is genomen op Bevrijdingsdag 1 april 1945. Bij de winkel van Woudstra aan de Haaksbergerstraat is de driekleur uitgestoken. Ook is te zien dat op die dag NSB'ers door verzetsmensen gearresteerd werden. Het Huis der Mode van Woudstra was geconfisceerd door de bezetter en op dat moment zonder eigenaar

Haaksbergerstraat Enschede, 1 april 1945

Haaksbergerstraat toen en nu

Op de foto hierna op blz.52, (Haaksbergerstraat/hoek Beldstraat van rond 1920) zat links op de hoek tot ca. 1965 foto Weise. Het winkelpand van Woudstra is bij de auto die rechts langs de stoep geparkeerd staat. Er tegenover zat de kapperszaak Van der Veer.

De foto eronder is dit voorjaar (2014) op precies dezelfde plek gemaakt. De situatie aan de linkerkant is nog goed herkenbaar maar dat geldt niet voor de rechterkant. De oude panden zijn daar weg en in de nieuwbouw zit nu o.a. een nagelstudio.

De broers Bert en Egon Woudstra hebben het bedrijf in 1959 van hun moeder overgenomen. In 1956 verhuisde de modezaak naar een nieuw onderkomen op de hoek Langestraat/Raadhuisstraat (waar nu juwelier Gruyters zit).

In het pand aan de Haaksbergerstraat bleef echter wel een filiaal gevestigd maar dan als speciaalzaak met mode voor a.s. moeders. Deze werd opgeheven in 1970. De modezaak aan de Langestraat is in 1985 verkocht aan N.V. van Daal en Meijer uit Groningen.

Haaksbergerstraat / hoek Beldstraat. Bovenste foto is van rond 1920

Sinds jaar en dag

Door: Jan Oude Munnink

Dit is de titel van het boek dat onze afdeling een aantal jaren geleden liet verschijnen. In dat boek schrijf ik een artikel over Bernard Koertshuis (Sinds Jaar en Dag, p. 163, "Die Briefkarten von Bernard Koertshuis im Weltkrieg 1914-1918"). Hij was een oom van mijn vader. Maar in tegenstelling tot mijn grootouders hebben zijn ouders, mijn overgrootouders, de keuze gemaakt om het Nederlandschap op te geven en om de Duitse nationaliteit aan te nemen. De minderjarige kinderen werden daardoor Duitser. Bernard was de jongste uit het gezin, dat in het buitengebied (Buterland) Gronau woonde. De meerderjarige kinderen kozen ervoor om het Nederlandschap te behouden of woonden al in Nederland. Voor de uitbraak van de eerste wereldoorlog week er één, die getrouwd was en de Duitse nationaliteit had, uit naar Nederland. Hij en zijn gezin werden stateloos. In de jaren dertig van de vorige eeuw werd opnieuw het Nederlandschap aangevraagd en ook verkregen.

Bernard werd al snel opgeroepen om in het Duitse leger dienst te nemen. Al met al bleef hij 4 jaar militair en kreeg nauwelijks verlof.

Aan de hand van bewaarde briefkaarten heb ik toen het artikel geschreven. De meeste kaarten daarvan heb ik in het boek gepubliceerd. Met die briefkaarten en zijn "Soldbuch" kon ik ongeveer nagaan waar hij gelegerd is geweest. Ongeveer, het is namelijk gebleken dat veel briefkaarten in Metz gedrukt zijn. Metz is een stad die in de oorlog van 1870-1871 door de Duitsers op de Fransen veroverd was; Elzas-Lotharingen was een gebied dat volgens de toenmalige Duitse optiek bij Duitsland hoorde.

Een aantal jaren geleden besloten we om eens te gaan kijken wat er nog terug te vinden was van de plekken waar Bernard zo goed als zeker geweest is. Het eerste dorpje was Harville. Op blz. 54 ziet u een kopie van de briefkaart uit die tijd.

Deze briefkaart geeft het kerkje weer in de tijd van 1914-1918.
We vonden het plekje terug en maakten vanuit hetzelfde
standpunt een nieuwe foto:

De rillingen gaan je niet over de rug, maar je wordt wel getroffen door de gelijkenis. Alleen de twee mannen op de eerste foto's zijn er niet gebleven. Links van de kerk ligt een kerkhof met 494 gevallen Duitse soldaten, perfect onderhouden. De Duitse Kriegsgräberfürsorge onderhoudt nog steeds dit en veel andere kerkhoven in Frankrijk, mede dankzij schenkingen van particulieren.

Harville is gelegen ten noordoosten van Hattonchâtel, vlak bij Fresnes-en-Woëvre. De kerk ligt op het hoogste punt, ca. 230 meter. Je hebt vandaar een ruim uitzicht over de omgeving. Harville telt nu ongeveer 100 inwoners.

We reisden door naar diverse andere plekken en onder andere naar Hattonchâtel of Vigneuilles les Hattonchâtel.

Een situatiekaartje van het gebied van Harville en Vigneuilles les Hattonchâtel:

Hattonchâtel ligt op een klif van circa 370 m en het stadje ziet uit over de vlakke, richting Maas (Meuse). Strategisch dus zowel voor Fransen als Duitsers belangrijk.

U moet er rekening mee houden dat er weliswaar foto's gemaakt konden worden, maar de kleinbeeldcamera dateert van veel later. Er werd gewerkt met grote sluitertijden en dat impliceert dat veel foto's in scène gezet zijn. Dat geldt trouwens ook voor filmbeelden uit de eerste wereldoorlog.

Eén van de briefkaarten geeft het door de Duitsers verwoeste stadje Hattonchâtel weer. Meteen werd er een Duitse naam aan het pleintje gegeven.

De briefkaart die u hierboven ziet is waarschijnlijk een van de vele waarvan de foto in scène is gezet. Weinig duidt op gevechtshandelingen.

Was Bernard hier ook werkelijk geweest? Volledige zekerheid heb ik daarover natuurlijk niet. Maar onwaarschijnlijk is het gezien zijn Soldbuch zeker ook niet.

Het doet je wat om vanuit het standpunt van de fotograaf uit de eerste wereldoorlog ook foto's te maken. Hierna volgt de tweede van deze bijdrage:

Belle Skinner

Het dorpje heeft aan de rechterkant van de foto een prachtig uitzicht over de vallei van de Maas. Die strategische positie heeft Hattonchâtel duur moeten bekopen. Veel gebouwen waren na de oorlog tot ruïne geworden. Maar er kwam er hulp van een Amerikaanse weldoenster, Belle Skinner. Ze werd op 30 april 1866 geboren in Willamsburg Massachuets (USA).

Belle werd beïnvloed door haar vader die als visie had dat vrouwen een grotere positie moesten innemen in internationale zaken. Nadat zij was afgestudeerd, ging de familie Skinner voor een jaar naar Frankrijk en trok daar rond. In 1902 begon Belle met haar zus Katharine het Skinner Coffee House. Het was een centrum waarin vrouwen van de Holyoke fabrieken konden recreëren. Het aanbod varieerde van koken tot het kunnen volgen van lessen in kunstgeschiedenis.

Belle Skinner

Toen de eerste wereldoorlog in augustus 1914 begon, stond Belle aan de kant van Frankrijk. In 1918 kreeg ze beelden te zien van het gebombardeerde en door Duitsers ingenomen Hattonchâtel. Ze verklaarde aan een Franse officier dat ze dit dorp wilde adopteren. Hij vertelde haar dat er van het dorp niets anders over was dan de heuvel waarop het gelegen was en kreeg als antwoord: "Then I will rebuild what there is of it". Met de Franse regering regelde ze de zorg voor de ontheemde bevolking. Daarna kon de herbouw beginnen. Belle investeerde 1 miljoen dollar in de opbouw van het dorp en het kasteel. In 1919 en 1920 werd ze door de Franse staat twee keer onderscheiden. De hoogste onderscheiding was het Franse Erekrus. Belle overleed op 9 april 1928 in Parijs aan de gevolgen van longontsteking. Het grootste deel van haar leven heeft Belle in Wistariahurst in Holyoke gewoond. Hieronder een foto van Belle tussen de ruïnes van Hattonchâtel.

De reden van de reis naar het gebied waar Bernard Koertshuis (Bernard, echt zonder h) in de jaren 1914-1918 gelegerd was, ontstond na het schrijven van de bijdrage in het jubileumboek. Pure nieuwsgierigheid dus die geleid werd door de vraag: "Zouden we nog plekken terug kunnen vinden uit die periode?". Harville en Hattonchâtel zijn er maar twee voorbeelden van. Via Belle Skinner kunnen we een link leggen naar een nog levende dochter van Bernard, Agnes Koertshuis. Zij werd voor al haar vrijwilligerswerk o.a. in de toenmalige DDR onderscheiden met het Bundesverdienstkreuz. Maar Agnes had in tegenstelling tot Belle geen bemiddelde ouders.

Kwartierstaat

Het schrijven van dit verhaaltje heeft nog een andere reden. Voor het aankleden van uw kwartierstaat zou u eens de huizen kunnen opzoeken waar u, uw ouders of voorouders geleefd hebben en de gebouwen waarin zij of u zelf gewerkt hebben. Honderd jaar is een hele tijd. Er is veel verdwenen, maar er is ook nog veel. Diverse archieven ook van lokale historische verenigingen beschikken over een fotoarchief.

De kwartierstaat van Bernard staat op de dvd die is verschenen bij het boek 'Sinds jaar en dag' (De penningmeester van de GWT heeft nog een aantal exemplaren van het boek en de dvd tegen de gereduceerde prijs van € 20 exclusief € 5 verzendkosten beschikbaar. Zie de website voor het bestellen.).

Literatuur en bronnen:

Stefan Hertmans "Oorlog en terpentijn" ISBN 978 90 234 7671 9. In dit boek beschrijft de Belgische auteur de belevenissen van zijn grootvader in de eerste wereldoorlog. Prijs in Nederland ca. € 20

Herfried Münkler "Der grosse Krieg" ISBN 978 3 87134 720 7 Een naslag werk van ruim 900 bladzijden op macroniveau. Prijs in Duitsland ca. € 30.

Internet: Belle Skinner, Harville en Hattonchâtel

De herkomst en ontwikkeling van het bidprentje

Door: Marieken Scholten-Sijses

Bidprentjes zijn vrijwel alleen in de rooms-katholieke kerk bekend. Ze worden tijdens of na de afscheidsdienst voor een overledene meegegeven aan familieleden, vrienden en bekenden.

Het bidprentje is afkomstig uit de Nederlanden, d.w.z. het huidige Nederland en België. De eerste exemplaren kwamen in omloop aan het einde van de 17^e eeuw. Het waren vooral priesters en kloosterlingen die deze eerste bidprentjes lieten maken.

Op de achterkant werd de naam van de overledene geschreven met meestal een gebed of een tekst uit de bijbel erbij. Het oudst bekende, met de handgeschreven, exemplaar dateert van 1668.

Rond 1730 verschenen de eerste gedrukte bidprentjes met gravures in Amsterdam. Onder het plaatje werd, in het Latijn, Frans of Nederlands, een tekst geplaatst. Op de achterkant stond dan "Bid voor de Ziel van Zaliger" gevolgd door de naam, de plaats en de ouderdom van de overledene en tenslotte een tekst uit de Heilige Schrift die op een of andere manier paste bij de overledene.

Eind 18^e eeuw kregen de rijke gelovigen, priesters, al een bidprentje. Na 1850 werd het uitgeven van prentjes voor overledenen ook voor andere groepen mensen betaalbaar.

Via de hoge burgerij naar de kleine burgerij vond het prentje zijn weg naar alle klassen van de samenleving.

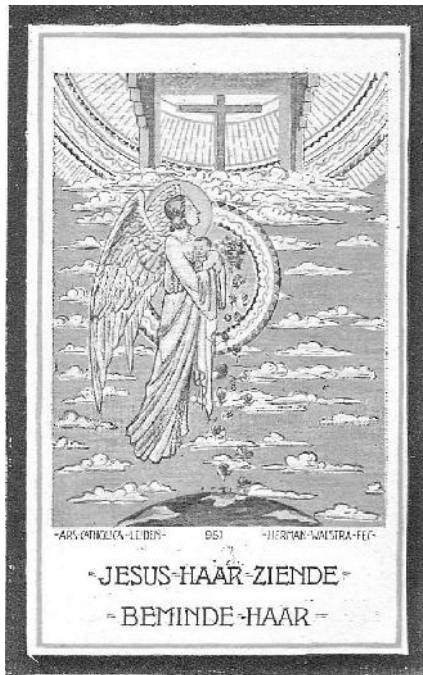
De versiering van het bidprentje

De bidprentjes van de 18^e en de 19^e eeuw werden versierd met vaak christelijke symbolen. Vele voorstellingen roepen gedachten aan de dood op: zandloper met zeis, overledene in het vagevuur, St. Jozef (patroon van de goede dood), schip op stormende zee, treurwilgen en gebroken zuilen, passievoorstellingen, piëta's, afbeelding van het heilig Hart en van de heilige Maagd, soms ook nog eens van een heilige, kelken, kruisen, ankers etc. Tenslotte zijn er ook prentjes die eerder heidens dan christelijk aandoen.

De zwarte rouwband, die op oude doodsbriefen als kant te vinden is, heeft lang stand gehouden.

Nieuw, begin 20^e eeuw, was het verschijnen van de specifieke kinderbidprentjes. Deze zijn helemaal omringd door een blauwe rand en hebben als afbeelding meestal een engel die een kind ten hemel voert of die een bloem plukt.

De periode na 1960 bracht vooral vernieuwing door de verfijning van de druktechnieken, wat in het bijzonder aanleiding gaf tot de verspreiding van bidprentjes met prachtige kleurenfoto's.

Er is geen plaats meer voor de zwarte rouwrand. De uitgebreide christelijke symboliek is meestal gereduceerd tot een eenvoudig kruisje. Ook het heiligenprentje aan de voorzijde verdween en werd vervangen door bijvoorbeeld idyllische landschappen en, de laatste tijd, vooral door een foto van de overledene.

Gedurende de laatste decennia van de vorige eeuw stelt men tevens een ander fenomeen vast en wel wat vorm en grootte van het prentje betreft. Gedurende meer dan een eeuw heeft men zich steeds gehouden aan een tamelijk vast formaat, ongeveer 7 cm op 11 cm, enkel of dubbel. Rond 1980 ontstaat er plots een wildgroei van formaten of beter gezegd: er bestaat geen vast formaat meer.

De teksten op het bidprentje

In het begin stond het bidden voor het zielenheil van de overledene centraal. Het bidprentje was een oproep om te bidden voor het zielenheil van de overledene. De achtergrond was het in de Middeleeuwen ontstane geloof in het bestaan van een vagevuur, een soort tussenvorm tussen hemel en hel, waarin zondige zielen werden gezuiverd om uiteindelijk toch in de hemel terecht te komen. Via het gebed konden de nabestaanden het zuiveringsproces gunstig beïnvloeden.

Door het bidprentje kon je de herinnering bewaren aan de overledene. Het bidprentje was een middel voor het verdienen van aflaten voor de overledene.

In de jaren 60 van de vorige eeuw, verandert het denken over de dood. Het bidden voor het zieleheil maakt plaats voor de nagedachtenis. Het bidprentje dient nu vooral als herinnering aan de overledene bij de nabestaanden. Nu echter meestal met een levensbeschrijving van de overledene, soms ook met een persoonlijk woord van de overledene.

In Uwe Godbruchtige Gebeden
WORDT AANBEVOLEN:
DE ZIEK VAN ZALIGER
Wijnandus Meijer.

Overleden te Enschede, den 12 September 1835, in den ouderdom van circa 30 jaren, en aldaar begraven den 15 daaraanvolgende.

Zelig is de dienstknecht, dien de Heer wakend vindt als Hij komt. **MATT. 24.**

Nu dan Heer doe met mij naar Uwen heiligen wil, en gebied dat mijne ziel in vrede ontvangen worde, het is mij dienstiger te sterven dan te leven.
TOB. III, 6.

GEBED.
O barmhartige God! ontferm U over uwten dienaar **WIJNANDUS**, vergeef hem alle zonden en zwakheden en laat hem binnen gaan in de eeuwige vreugden; door onzen Heer **JESUS CHRISTUS** die met U leeft en regeert in alle eenwigheid. Amen.
Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

DAT HIJ RUSTE IN VREDE!

Almelo — J. T. Sommer.

Verzamelen

In de beginperiode werden naast de naam van de overledene alleen de leeftijd, overlijdensdatum en plaats van overlijden op het prentje vermeld. Men voegde hier later meer gegevens aan toe, zoals: de begraafplaats, de geboortedatum en -plaats. Omdat de data meestal werden overgenomen uit de trouwboekjes, zijn bidprentjes een vrij betrouwbare bron van gegevens voor genealogen. Ook kan men uit de tekst opmaken of de overledenen gehuwd was en/of er kinderen waren.

Dit is de reden dat veel afdelingen van de NGV, ook onze afdeling Twente, bidprentjes verzamelen.

Scans

Als u lid bent van de NGV kunt u de index van de afdeling Twente on-line bekijken.

Ga naar: <http://www.ngv.nl/wwwTWE/> en log in via "inloggen Mijn NGV".

Links ziet u staan: **Publicaties / Bidprentjes**. Via deze link komt u op de pagina met de link: "Klik op: **Index Bidprentjes**". Hier kunt u de index van ons hele bestand van 26.500 prentjes inzien.

Wilt u de gescande afbeeldingen bekijken; klik dan links onderaan op: **Zoeken / Zoeken in DB**. Hier kunt u zoeken in de nieuwe database van de NGV.

Is de scan van de gezochte persoon aanwezig, dan wordt u er op opmerkzaam gemaakt dat bekijken 2 credits kost. Gaat u door, dan kunt u de scan naar uw eigen computer kopiëren. Het aantal te zoeken personen groeit gestaag.

O, ja, credits. U hebt als lid 200 credits gekregen en kunt er meer verdienen door te gaan indexeren.

Dat kunt u thuis vanaf uw eigen computer doen. Aanmelden hiervoor kan via Dolf Houtman, vcscanbeheer@gmail.com.

Documentgegevens

Document met gegevens behorend bij: **Barend Cornelis Scholten**

Collectie en documenttype: **Familiedrukwerk / Overlijden**

Datum van de gebeurtenis: **19-02-1971**

Plaats van de gebeurtenis: **IJmuiden**

Betrokken personen:

m/v	Persoon	Rol	Beroep	Woonplaats	Geboorde	Leetijd	Overlijden
m	K.D.P. Vlam	kind		Utrecht	vóór 19-02-1971		na 19-02-1971
v	T.v.d. Wiele	kind		IJmuiden	vóór 19-02-1971		na 19-02-1971
m	Barend Cornelis Scholten	hoofdpersoon			op 00-00-1899		IJmuiden op 19-02-1971
v	M.B. Walen	partner		IJmuiden	vóór 19-02-1971		na 19-02-1971
v	J. Jochems	overige		Nunspeet	vóór 19-02-1971		na 19-02-1971

Het opvragen van een afbeelding kost u 2 punten. U heeft op dit moment 570 punten.

[Toon afbeelding](#)

Registreren

Om in te kunnen inloggen moet u zich eerst registreren. Dat gaat heel simpel als u uw lidmaatschapnummer bij de hand hebt, en dat staat op de adressticker van dit blad. Ga dan naar: <http://www.ngv.nl>. Daar ziet u rechts bovenaan het knopje: "inloggen Mijn NGV". Klik daarop. U ziet de tekst staan: Bent u nog niet geregistreerd? Registreer u nu! Door op de laatste tekst te klikken komt u in het registratietraject. Bij stap 1 geeft u aan dat u NGV-lid bent. Bij stap 2 geeft u "Algemene gegevens van uw basis-profiel" op. Nog even de ontvangen e-mail bevestigen en u kunt inloggen en alle gegevens bekijken die alleen voor leden toegankelijk zijn.

Het voordeel van registreren is dat u ook de maandelijkse nieuwsbrief van de afdeling ontvangt. Zo blijft u op de hoogte van het laatste nieuws.

Bronnen:

Waarom verzamelt iemand bidprentjes, Gerard Dieker uit Doetinchem

Kersteditie Montferland Nieuws 2001, Mr. V.A.M. van der Burg

GensNostra, jaargang 24 (1969) nr. 3, p.65-68, L.J. de Vries, Maastricht, 1968

De Eerste Wereldoorlog – enkele gedachtes

Door: Otto Huizinga

De Grote Oorlog wordt deze oorlog in Frankrijk, Duitsland en Engeland genoemd.

Het was de oorlog die de overgang inluidde van het vechten van persoon tegen persoon naar industriële oorlogsvoering. Nederland speelde hier nog een rol in door toedoen van de heer Anton Fokker die de propeller-gesynchroniseerde-mitrailleur uitvond, zodat de Duitse vliegtuigen naar voren konden schieten. Tot deze tijd kon de vliegtuigbemanning alleen naar achteren of naar de zijkant schieten tijdens het vliegen.

Het is nu precies honderd jaar geleden dat deze oorlog in 1914 begon.

Er zijn twee dingen die me altijd verbaasd hebben. Ten eerste dat de aanleiding van WO I de gewelddadige dood van Frans Ferdinand was, kroonprins van het Hongaars-Oostenrijkse keizerrijk. Dan vindt er een sprong plaats en is de oorlog een vastgelopen loopgravenoorlog op Belgisch-Frans gebied. Ten tweede: de impliciete aanname dat Duitsland de oorlog begonnen is.

De onduidelijkheid hierin was niet zonder reden. Tot aan ongeveer 1990 waren de Russische archieven gesloten voor onderzoek. Daarna zijn de Russische archieven gedeeltelijk opengedaan. Recentelijk zijn twee boeken verschenen die gebruik maken van de gegevens die daarbij bereikbaar geworden zijn.

Hierin wordt een aardig beeld geschetst over de tijd vlak voor de Eerste Wereldoorlog en het verloop van WO I.

De stemming

Over de stemming in Europa: alle grote landen in Europa verwachtten, en in meer of mindere mate wensten, dat er een oorlog zou uitbreken. Het was alleen niet duidelijk hoe, wie er zou beginnen en wanneer het beginpunt zou zijn.

Dit doet me denken aan een bezoek aan Joegoslavië net voor de Balkanoorlog. De eerste democratische verkiezingen zouden die maand plaats vinden. We waren in Tribunj aan de Kroatische kust. We vroegen: "Zijn jullie niet blij dat je democratisch je regering mag kiezen", want de meeste mannen liepen rond met een gezicht als een oormorm. Het antwoord was: "Nee, want daarna is het oorlog.", hetgeen eerst op ons Noord-Europese ongeloof stuitte, maar enkele maanden later bewaarheid werd.

Het conflictveld voor 1914

Het conflictveld hing samen met de imperialistische verdeling van de wereld. Gezag en macht in de wereld hing samen met een groot brongebied voor de snel groeiende industrie en een groot afzetgebied voor de industriële producten. Dit werd geregeld door een imperialistische verandering van de koloniën.

In plaats van handelsbetrekkingen van het moederland met de kolonie, ontstond er een imperiale structuur waarbij het vaderland de regels voorschreef hoe er in de overzeese gebiedsdelen gehandeld moest worden. Imperialisme wordt gekenmerkt door grensoverschrijding, openbreken van bestaande handelingspatronen die vervangen worden door van buiten opgelegd regelgeleid handelen.

Frankrijk en Engeland hadden deze imperiale wereld onder elkaar verdeeld. Er waren alleen een paar onzekerheden. Engeland was bezorgd over de noordgrens van India, waarvan duidelijk was dat Engeland die niet zou kunnen verdedigen, terwijl Rusland en China bezig waren om dit gebied te exploreren. Duitsland had Frankrijk rond 1872 de stuipen op het lijf gejaagd toen het één machtsblok werd in plaats van vele koninkrijkes en meteen ook in zijn eenwording Elzas Lotharingen onder zijn hoede genomen had.

Wat men niet wist, was dat de tsaar van Rusland rond 1898 besloten had dat Rusland een ijsvrije haven nodig had en dat Constantinopel het meest voor de hand lag.

Rusland was zich zijn eigen zwakte bewust en was reeds enkele tientallen jaren bezig zijn militaire macht op te bouwen. Het dacht nu, eind 19^e eeuw, plannen te kunnen gaan maken. Frankrijk dacht hierop mee te kunnen liften om samen met Rusland een front te bouwen tegen het te machtige Duitsland. Frankrijk wilde Elzas Lotharingen weer terug. Hiervoor legde Frankrijk bijvoorbeeld een dubbele spoorlijn aan van Petersburg naar de Duitse grens om het Russische leger snel naar de Duitse grens te kunnen vervoeren. Rusland was hier niet onverdeeld enthousiast over, omdat dit de vervoersmogelijkheid van de vijand ook zou kunnen vergroten.

Wat Rusland nodig had voor het inlijven van Constantinopel was een grote Midden-Europese oorlog die de macht van het Ottomaanse Rijk zou inperken. Rusland zou dan in de gelegenheid zijn om Constantinopel, de Bosporus en de Dardanellen in te nemen, zodat er een ijsvrije toegang tot de zee gewaarborgd zou zijn.

Het verloop

Het was een godsgeschenk dat een groepje van zeven leden van de Servische geheime dienst erin slaagden de troonopvolger van het kwakkelende Oostenrijk-Hongaarse keizerrijk te doden.

Rusland bood zich aan als culturele broeder van Servië. Servië had de neiging om de gebruikelijke diplomatieke weg te volgen na een dergelijk incident. Dat wil zeggen: door het stof gaan en verontschuldigen aanbieden om de spanning tussen Servië en Oostenrijk weer dragelijk te maken.

Rusland raadde Servië aan dit niet te doen. In geval van oorlog zou Rusland Servië te hulp schieten. Oostenrijk zou het uitblijven van een verontschuldiging niet kunnen accepteren en de oorlog moeten verklaren. Voor Rusland betekende dat: doel bereikt, een grote oorlog in Midden-Europa, omdat Duitsland er dan ook onmiddellijk in meegetrokken zou worden.

Hoe zag dit er in 1914 chronologisch uit:

- 28 juni: Frans-Ferdinand en echtgenote worden doodgeschoten door Gavrilo Princip, lid van de Servische geheime dienst.
- 22 juli: Rusland en Frankrijk zullen geen diplomatieke vernedering van Servië tolereren.
- 23 juli: Oostenrijk stelt een ultimatum aan Servië om zich wel te verontschuldigen en zich te onthouden van opruiende taal tegen Oostenrijk.
- 24 juli: Rusland begint met een volledige mobilisatie van land- en zeekrachten en stelt op 25 juli Frankrijk hiervan op de hoogte. Een volledige mobilisatie betekent dat het land een oorlog begint.
- 28 juli: Oostenrijk verklaart, na het verstrijken van het ultimatum, de oorlog aan Servië.
- 1 augustus: Duitsland verklaart Rusland de oorlog, nadat ze in de gaten kregen dat Rusland al tenminste 8 dagen bezig was met een volledige mobilisatie.

Het zag er naar uit dat het verlangen van Rusland om Constantinopel in zijn bezit te krijgen vervuld zou worden, niet alleen als ijsvrije haven, maar ook als oude hoofdstad van de Orthodoxe Kerk.

De tsaar had echter zijn binnenlandse problemen over het hoofd gezien. De communisten, uitgesproken tegenstanders van de kapitalistische, imperialistische ideologie, namen in 1917 door middel van een revolutie de macht over in Rusland. Ze lieten alle Russische imperialistische ambities varen, sloten vrede met Duitsland en gingen hun eigen land op de bekend desastreuze wijze hervormen. Zo gezien mag de huidige premier van Turkije Erdogan de communisten dankbaar zijn.

Engeland stelde onmiddellijk aan het begin van de oorlog een voedselblokkade in tegen Duitsland. Vanaf 1916 begon de Duitse bevolking dit te merken door ernstige voedseltekorten.

11 November 1918 om 11 uur te Versailles ziet men gewoonlijk als het einde van de oorlog. Voor de Duitse bevolking was dit niet het einde, de voedselblokkade bleef in tact tot de vrede van Parijs in augustus 1919. Er stierven ongeveer 1 miljoen Duitse burgers van de honger.

De geallieerden eisten herstelbetalingen van Duitsland na de Eerste Wereldoorlog, deze betalingen werden in 2010 voltooid.

NB. In 1914 hoorde Italië bij de Centrale-As machten. Italië had ook imperialistische ambities en speelde hiermee een rol in de aanloop van de Eerste Wereldoorlog. In 1914 bleef Italië neutraal om zich in 1915 toch aan te sluiten bij de Triple Entente. De stad Ancona werd de nacht volgend op de oorlogsverklaring op 24 mei 1915 door de Oostenrijkers plat gebombardeerd. In het geheel zijn er ongeveer 450.000 Italianen omgekomen. Het leverde Italië weinig eer en aanzien op tijdens de vrede van Parijs.

De boektitels zijn:

1. The Sleepwalkers; Christopher Clark (ook vertaald in het Nederlands: de Slaapwandelaars)
2. The Russian Origins of the First World War; Sean McMeekin. (niet vertaald)

Op zoek naar de oer-Oldenzaler

Door: Ben Wubbels

Oldenzaal de hoofdstad van Twente?

Oldenzaal was in de bronstijd al een plaats van betekenis met vaste nederzettingen met de nodige urnenvelden. Aan de Zandhorst en de Thij zijn door Dr. C. C. W. J. Hijszeler en Dr. A. Verlinde de nodige opgravingen gedaan met als resultaat ongeveer 180 urnen met of zonder crematie-resten.

In de prehistorie werd er in Oldezeele of Aldenselen, zoals Oldenzaal genoemd werd, al recht gesproken. In de tijd van de christelijke Karel de Grote werd Oldenzaal gekerstend. In die tijd kwamen de missionarissen uit Scottus of Brittus (het tegenwoordige Ierland en Groot-Brittannië). Dat waren onder anderen Plechelmus, Wiro en Odger. Deze drie zijn in de 8e eeuw in St. Odiliënberg (in de buurt van Roermond) begraven. Oldenzaal stapte over van de prehistorie naar de historie.

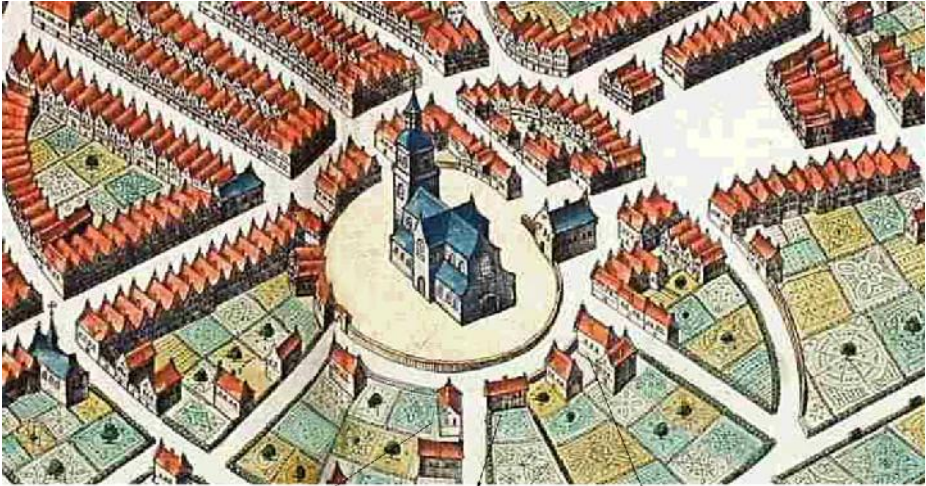
De eerste houten kerk in Oldenzaal werd omstreeks 764 gebouwd. Dit betekende ook de eerste begravingen om en in de kerk. Men werd begraven met het gezicht naar het oosten (oost-westligging) .

De eerste stenen kerk werd in 954 door bisschop Balderik gebouwd. Hij zorgde ook voor de relieken van de inmiddels heilig verklaarde Plechelmus. Hieraan ontleent de Plechelmuskerk zijn naam. De kerk viel onder het Prümer Urbar¹. Er kwamen 16 kanunniken voor het verspreiden van het geloof, het spreken van recht en het innen van belasting.

In 1140 werd er onder het bestuur van bisschop Harbert van Utrecht een nieuwe kerk gebouwd in een Romaanse stijl. Voor dit kostbare project werden de steengroeven in Bentheim en Gildehaus geannexeerd.

¹ De Prümer Urbar is een lijst van bezittingen van de Benedictijner Abdij in Prüm in de Duitse Eiffel

Deze grootste kerk uit de omgeving maakte veel indruk. Nadat er een procedé kwam om grote klokken te gieten werd in ongeveer 1240 de kerktoeren gebouwd. Door de mogelijkheid gelovigen van heinde en ver op te roepen ging de kerk een nog grotere rol spelen.

2005
BAAC de Parel

2008
ADC Ganzenmarkt

2013
ADC Plechelmusplein

Oldenzaal werd steeds belangrijker voor Twente. Het werd zelfs een pelgrimsoord. Rondom 1400 werd er aan de kerk een nieuw gedeelte gebouwd. Dit deel is te herkennen aan zijn Gotische stijl.

In al die jaren werd er begraven om en in de Plechelmuskerk. Vooral de eerste pestepidemie in 1350 (een “cadeautje” van de kruisvaarders) en de grote stadsbrand (de Helmichbrand) van 1492 heeft voor veel begravingen gezorgd. Ook mensen uit de omliggende dorpen werden hier begraven. De dodenwegen en kerkpaden zijn nu nog steeds te traceren. In de kerk werden uitsluitend invloedrijke burgers en geestelijken begraven. Er is nog een grafzerk gevonden van rentmeester Johannis Roeck.

De reformatie heeft voor het kerkhof niet veel veranderingen gebracht. Alleen in de kerk werden de zerken van de katholieken verwijderd. De hervormden legden er nu hun eigen zerken.

Tot 1810 mocht er binnen de stadswallen begraven worden. In deze tijd kregen de katholieken van Napoleon de kerk terug. De toren bleef eigendom van de gemeente. Rond de kerk werd nog begraven tot 1818. Daarna begroeven katholieken hun doden aan wat nu Spoorstraat heet. De Hervormden namen hun grafmonumenten mee naar de Paradijsstraat. Als we er van uitgaan dat er op het Plechelmusplein 30 tot 40 doden per jaar begraven zijn komen we uit op 30.000 - 40.000 in 1000 jaar.

De archeologie van het Plechelmusplein

In 2009 heeft de gemeente besloten het Plechelmusplein te renoveren en aan te passen bij de kerk.

Maar men wist niet wat de gevolgen waren op archeologisch gebied.

Het verdrag van Malta, 1993, verplicht dat er alleen gegraven mag worden als er ook groot archeologisch onderzoek gedaan wordt. Om die reden werd er in 2009 een proefsleuven onderzoek gedaan. De gevonden skeletdichtheid was veel groter dan gedacht. Op sommige plaatsen lagen de skeletten in 13 lagen boven elkaar 4-5 per m².

Er werd besloten tot een groot onderzoek waar meer partijen aan zouden meebetalen. Dit onderzoek bevatte de volgende elementen:

- populatieonderzoek, als basis voor DNA-onderzoek, isotopenonderzoek,
- toepassing van de C14-methode voor ouderdomsbepaling,
- paleopathologisch onderzoek,
- parasietologisch en biologisch/botanisch onderzoek.

Er kwam een plan van aanpak met restricties en voorwaarden: niet dieper dan 1,75 meter en alleen opgraven wat noodzakelijke was.

Resultaten:

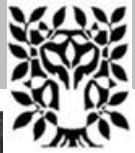
- 2750 individuen opgegraven of delen daarvan.
- 2864 monsters voor DNA-onderzoek en isotopenonderzoek: een grote diepvries vol getrokken kiezen.
- 503 dozen met skeletmateriaal verpakt in zakken.
- 6918 vondst kaartjes uitgeschreven .
- 31832 foto s gemaakt tijdens de opgraving en bij het sorteren van de monsters.

Bij de opgraving van de skeletten werd zorgvuldig gewerkt om besmetting met ander DNA te voorkomen. Na het bloot leggen en afborstelen werd door archeologen in speciale pakken twee kiezen uit de bovenkaak getrokken en in plastic verpakt in de diepvries gedaan. Daarna werd elk skelet onderverdeeld in drie mandjes: linker en rechter gedeelte en hoofd en ruggenwervels. In de wasserij werden ze gewassen en daarna gedroogd in de droogkamer.

Ze werden verpakt in plastic zakken. Er gingen 4-5 skeletten in een doos totaal 503 dozen.

Deze dozen werden overgebracht naar het skeletloket in Amersfoort voor paleopathologisch onderzoek op:

- geslacht: man, vrouw of kind;
- afwijkingen zoals Engelse ziekte of rachitis. (Engelse ziekte mag ik eigenlijk niet schrijven. De senior archeoloog Gavin Williams komt uit Engeland. Daarom hanteren we de officiële benaming rachitis.);
- verminkingen, botbreuken en vergroeiingen.

De onderzoeken

Het Isotopenonderzoek, is onderzoek naar de plaats waar mens of dier is opgegroeid tot hun volwassenheid. Het glazuur van de kiezen wordt onderzocht op het element strontium 87- dat een halveringstijd van 47 miljard jaar heeft, maar wordt ook beïnvloed door andere elementen. Daarom is de waarde overal anders.

De waardes worden gemeten door een speciale massaspectrum meter. Eerst moest er, met behulp van gevangen knaagdieren en muizen uit het wild, een 0-waarde bepaald worden voor Oldenzaal. De 0-waarde wordt vergeleken met de waarden van het kiesglazuur. Dit onderzoek/monsterbepaling duurt \pm 8 uur. De eerste gegevens zijn nu binnen en waren toch verbazingwekkend. In tegenstelling tot wat verwacht werd, kwamen de gevonden skeletten grotendeels uit de omgeving van Oldenzaal.

De DNA-monsters zijn inmiddels binnen. Bij dit onderdeel van het onderzoek is bij 128 mannen waarvan hun voorvaders reeds lang in Oldenzaal of omgeving woonden of gewoon hadden monsters afgenomen. Hierbij is ook gekeken naar de geschiedschrijving van Oldenzaal, oude boerenerven, volkstellingen en andere officiële documenten. We weten dat er reeds lang families als Bloemen, Kuitenbrouwer, Kok, Kistenmaker, Essink, Stork, Palthe, Siemerink, Siers, Helmich en Wissink in Oldenzaal wonen. Bekend is onder andere dat

het erve Monnikhof aan het Lutterkerkpad al in 893 omschreven werd in kloostergoederen. De definitieve uitslag van het DNA-onderzoek is nog niet bekend. De onderzoekers hebben gevraagd om meer ouderdomsbepalingen van de skeletten om de goede keuzes te kunnen maken. We hopen nog steeds de oer-Oldenzaler te vinden.

Parasietologisch onderzoek heeft betrekking op de overblijfsels van parasieten zoals platwormen, rondwormen en lintwormen.

Bij biologisch/botanisch onderzoek wordt gekeken naar de zaden en pollen in en om het skelet. Door pollen kan men zien hoe rond Oldenzaal de begroeiing geweest is. Dit was in de vroege middeleeuwen veel heide en berken .

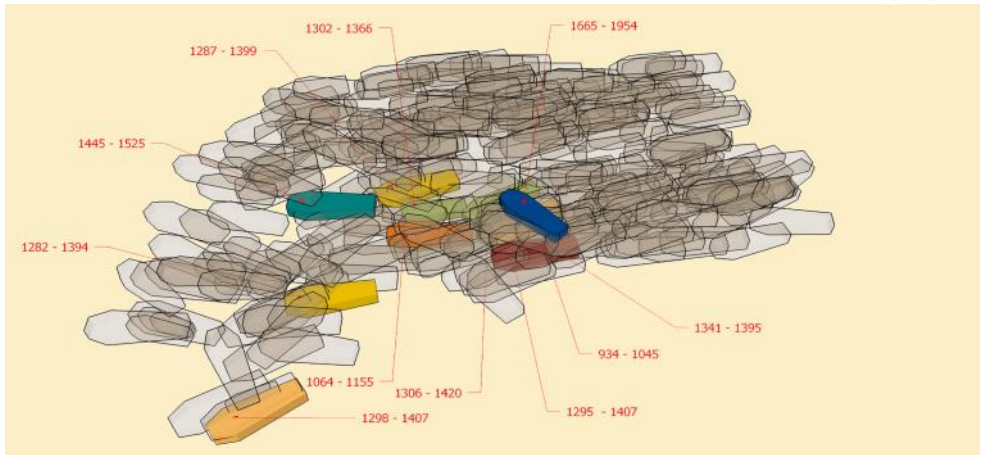
Ook geven de op het skelet aanwezige zaden of resten daarvan informatie over wat de laatste maaltijd geweest is.

Zorgvuldig is in kaart gebracht op welke wijze de begraving plaatsvond: in een kist of op lattenbodern, gewikkeld in een lijkwade. Zelfs enkele boomkisten kwamen naar boven. Er waren ook kisten met eerst een kleivulling.

Het was ook vreemd dat er skeletten waren met groene aanslag. Later bleek dit te komen door lijkwaden uit Lyon, die met koperdraad ingeweven waren.

Hieronder ziet u een familie graf. Waarschijnlijk uit de pestperiode. Het is een moeder met 4 kinderen. De foto is oorspronkelijk ingekleurd om het onderscheid tussen de skeletten beter te kunnen zien.

Uit het onderzoek is gebleken dat niet altijd de oudste begravingen onder liggen. In bovenstaande figuur zien we een voorbeeld van de jaartallen in een bepaald gebied. Het gevonden materiaal uit 1954 behoort niet tot begravingen.

Tot slot

De hele opgraving heeft bijna 2 jaar geduurd en is door 12 professionele archeologen uitgevoerd en begeleid. Het is daardoor het grootste onderzoek op populatie-gebied in Nederland.

De onderzoeksactiviteiten zijn nog niet afgelopen. Veel definitieve resultaten moeten nog komen van de rapportering van ADC/Baak uit Amersfoort.

Er is in Oldenzaal een informatiepunt "opgravingen Plechelmusplein" ingericht. Dit informatiepunt is van maandag tot zaterdag te bezoeken bij de plaatselijke VVV aan het Plechelmusplein. Voor rondleidingen kan een afspraak gemaakt worden. Meer informatie op www.vvvoldenzaal.nl.

Ben Wubbels is amateur archeoloog en rondleider informatiecentrum.

Bronnen:

Canon van Oldenzaal ISBN 978-90-811455-0-3

Senior archeoloog Kevin Williams. Met dank voor zijn inzet en betrokkenheid.

Bijeenkomsten 2^e helft 2014

Voor het komende winterseizoen kunt u voor onze bijeenkomsten vast de volgende data noteren:

- 6 september,
- 11 oktober,
- 8 november,
- 13 december.

In verband met het museumweekend is de lezing in september gepland op de **eerste** zaterdag van de maand.

Locatie

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur. De lezingen beginnen om 14.00 uur en eindigen om 16.00 uur.

In verband met de Algemene Ledenvergadering op 8 november, is de aanvang van de lezing al om **13.30 uur**. De ledenvergadering kan dan om 15.45 uur beginnen.

Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; periodieken van heemkunde verenigingen in onze regio; algemene afdelings- en NGV-informatie; onderzoeksgegevens van de NGV Contactdienst, de Genealogische Databank Twente (GDT) en de scans van onze bidprentjes. Meestal zijn boeken van de Overijsselse Bibliotheekdienst, die betrekking hebben op het onderwerp van de lezing, aanwezig.

Zie voor verdere informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

Wat is een 'messeboeth'?

Op de Goorsprake te Meppel dd 22 juni 1596 (VI-369) is gesproken over 'die Wijck, Roeloff Schulten een messeboeth'. Kan een lezer van Twente Genealogisch mij vertellen wat 'een messeboeth' was? Mogelijk is uw/jouw antwoord op die vraag ook voor andere lezers relevant. Ik zal uw/jullie reactie dan ook graag aan de TG-redactie doorgeven.

Mijn adres: Harry Zanting,
Pr. Beatrixlaan 12,
3738 VH Maartensdijk.
e-mail: h.g.zanting@casema.nl

COPY- & PRINTSERVICE

R-DESIGN

ZW PRINTS

FULL COLOR PRINTS

INBINDEN

GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT AO

BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT AO

SPANDOEKEN

SNIJLETTERS

TEXTIELBEDRUKKING

DRUKWERK

GEBOORTEKAARTEN

VERENIGINGSBOEKJES

SCRIPTIES

JAARVERSLAGEN

STEMPELSERVICE

FAXSERVICE

SELFSERVICE

printen

digitaal

copieren

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
(op woonboulevard Enschede)

Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624

e-mail: info@rdsign.nl

www.RDsign.nl

Opmerkelijk

Door: Otto Huizinga

Acroniem, de Uiteindennaam

In de spreek- en schrijftaal wordt regelmatig gebruik gemaakt van woorden die door de uiteinden van andere woorden gemaakt worden, bijvoorbeeld havo: hoger algemeen voortgezet onderwijs, hbo: hoger beroepsonderwijs, asap: as soon as possible.

In de tijd dat de tekstverwerking door middel van de computer in opkomst was, was het woord 'wysiwyg', 'what you see is what you get', actueel. Dat was vooral van de programmering en techniek afhankelijk. Het woord 'giga' dat gebruikt werd toen de database in ontwikkeling was: 'garbage in - garbage out', als je er rotzooi in stopt komt er ook rotzooi uit, heb ik de laatste tijd, vreemd genoeg, niet meer gehoord terwijl dit woord niet van de technologische ontwikkeling afhankelijk is maar van de aangeleverde informatie aan de persoon die de data invoert.

Terug naar het acroniem en naamgeving.

Maarten van de Meer schrijft er een aardig artikel over in *Genealogie*, nr. 1 van 2013 en noemt voorbeelden van voornamen: de jongen Frederik Robert Eduard Dolf, F.R.E.D., zal als roepnaam waarschijnlijk Fred gehad hebben en het meisje Karin Anita Renee Ingrid Nanda, K.A.R.I.N., zal zeer waarschijnlijk Karin genoemd zijn.

Maarten Van der Meer vermeldt dat het vooral een verschijnsel is dat in Nederlands-Indië populair was.

Bron: *Genealogie* 2013, nr 1

Verzamelstek.nl
Collectable4all.com

Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

Oude ansichten
munten - poststukken

INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN

Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDA.NL

Reparatie op lokatie: zonder voorrijkosten!

Nijverheidsstraat 85. 7575 BH Oldenzaal
Tel: 0541-511191 / 0610105476 www.comlap.nl

HOFLAND
 OPTIEK

Nummer één in oogzorg en mode.

**MET HOFLAND
WEER OP SCHERP**

DENEKAMP • EIBERGEN • ENSCHEDE • LOSSER
OLDENZAAL • HAAKSBERGEN • BORNE

Contactflensspecialisten a.n.v.c.
Optometristen o.v.n.

www.hoflandoptiek.nl

De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN VERZEKERINGEN, BELASTING ADVIES

Reygerhoftehoek 68
7546 KC Enschede
info@definancielemanagers.nl
www.definancielemanagers.nl

Telefoon 053 4782053
Mobiel 0653960460

Kock van Benthem

◀ Makelaars ▶

Bisschopstraat 18
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

**HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN**

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.
Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:
Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn,
Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holtten, Tubbergen,
Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website,
Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling.
Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes.
Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen.
Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675
e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) bgjschothuis@home.nl (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster.
Koslaan 8, 7577 LA Oldenzaal. 0541-514577. e-mail: bijnijkamp@home.nl
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend
afgevaardigde.
Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershöftehoek 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253
e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjeerdma, Georges Schafraad, Hennie Kok en Otto Huizinga.

Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede, Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap zijn aangegaan.

Wilt u een abonnement op dit blad, maakt u dan € 12,50 over op bankrekening NL98 INGB 0005 5826 43 t.n.v. Penningmeester NGV Afd. Twente, onder vermelding van uw naam en adres.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 30^e jaargang 2014 nr.3

Inhoud

Even bijpraten	blz. 86
De tiendaagse veldtocht van Barend Frederik van Weert	blz. 88
Weg met die zooi	blz. 113
Stenen huizen en familienamen	blz. 116
Uitnodiging Afdelingsledenvergadering 2014/2	blz. 118
Verslag van de Afdelingsledenvergadering van 12 april 2014	blz. 118
Messeboeth	blz. 122
Bijeenkomsten najaar 2014	blz. 123
Cursus Oud schrift	blz. 124

Even bijpraten

Door: Jan Oude Munnink

Elke keer is het een verrassing wat de kopij van TG brengt. Niet alleen voor de lezer, maar ook voor de redactie en natuurlijk ook voor mij. Dit keer een bijzonder gedetailleerd en grondig onderbouwd verhaal van Jan Boerrigter over Barend F. van Weert. Een relaas over een Twentenaar in de Nederlands-Belgische oorlog. Barend wordt gewond en raakt een been kwijt. Over amputaties in die tijd kunnen we beter niet tot in de details gaan: geen antibiotica en nauwelijks middelen om iemand behoorlijk te verdoven. Meestal was alcohol het verdovingsmiddel. Mede door de gedetailleerdheid heeft de redactie ervoor gekozen om de bijdrage integraal in deze aflevering van Twente Genealogisch te plaatsen. Het verdelen over twee kwartaalbladen heeft immers alleen zin als je beide delen onafhankelijk van elkaar kunt lezen. Mijns inziens een wijze beslissing van de redactie.

Velen onder u zullen hebben opgemerkt dat GenVer, een privé-initiatief van Jacques Verheijden, is verdwenen. Het was niet mogelijk om de vele wijzingen met vrijwilligers te realiseren. Maar het aanvankelijk slechte bericht over het verdwijnen van GenVer heeft plaatsgemaakt voor een positief bericht: Zoekakten.nl heeft het merendeel van de werkzaamheden van GenVer overgenomen en is gratis toegankelijk. Een woord van dank aan Jacques Verheijden en zijn opvolgers is hier zeker op zijn plaats.

In de vorige "Even bijpraten" memoreerde ik dat de eerste wereldoorlog dit jaar sinds 100 jaar een feit is. Op allerlei manieren wordt hier aandacht aan besteed. Zo kwam ik op het weerbericht van Meteo France een aantal weken geleden het weerbericht uit het begin van deze trieste en mijns inziens onnodige oorlog tegen.

Op een tentoonstelling rond 1914-1918 in een Frans provinciestedje vond ik voorschriften om de goede zeden te bewaren. Die waren met name gericht op de goede zeden van de vrouwen. Vrouwen mochten niet in de buurt van stations komen. In de cafés mochten zij alleen werken als er geen

gordijnen waren en ze mochten slechts aanwezig zijn op plekken die vanaf de straat zichtbaar waren. Je vraagt je af wat die goede zeden dan wel waren, als aan de zijde van de vechtende partijen - aan beide kanten van het front - bordelen werden ingericht en de soldaten soms vóór een aanval overvloedig van sterke drank mochten genieten. Blijkbaar waren er dus twee vormen van “goede” zeden: die aan het front en die in het binnenland.

TG nummer 4 – 2014

De volgende TG verschijnt eind december. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 november 2014. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN EN STADSPLATTEGRONDEN

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

De tiendaagse veldtocht van Barend Fredrik van Weert

Door: Jan Boerrigter

Barend Frederik van Weert werd in 1797 geboren in Amsterdam. Van zijn jeugd is niets bekend. Zijn vader, de scheepstimmerman Dirk van Weert, overleed al in 1814 op 46-jarige leeftijd. Het gezin woonde toen in de Gravenstraat te Amsterdam. Zijn moeder was in 1817 werkster in Amsterdam en in 1820 'dienstbaar' in Breukelen. Zij gaf schriftelijk toestemming tot zijn huwelijk. Barend Fredrik was inmiddels in Almelo terecht gekomen.

In 1820 trouwde hij daar met de Almelose Gesina Grobben. Het echtpaar ging er wonen in de Schalderoi. Voor 1830 werden 5 kinderen geboren, waaronder een levenloos geboren dochter. Barend Fredrik verdiende zijn geld als wever en dagloner.

In 1831 nam hij deel aan de Tiendaagse Veldtocht tegen de Belgen en raakte zwaar gewond. In 1832, weer thuisgekomen, werd hij tolgaarder en woonde met zijn gezin enige jaren in Wierden. In 1847 woonden ze weer in Almelo, waar Barend Fredrik in 1854 op de Zwanenbelt overleed.

De Nationale Militie

Voor de lichte 1817 werd Barend Fredrik, dan zonder beroep, in Amsterdam (kanton 12) als dienstplichtige ingeschreven voor de Nationale Militie. Als zijn signalement werd genoteerd: lengte 5 voet, 5 duim en 2 strepen (1,705 m)¹, ovaal aangezicht, gewoon voorhoofd, blauwe ogen, gewone neus en mond, ronde kin, blond haar en wenkbrauwen, geen bijzondere kenmerken.

Bij de loting kreeg hij nummer 50, maar werd vervolgens 'finaal vrijgesteld' omdat hij de enige (overgebleven) zoon was.² Zijn twee jongere broers Pieter en Dirk zijn dan dus beiden al overleden, net als zijn vader.³

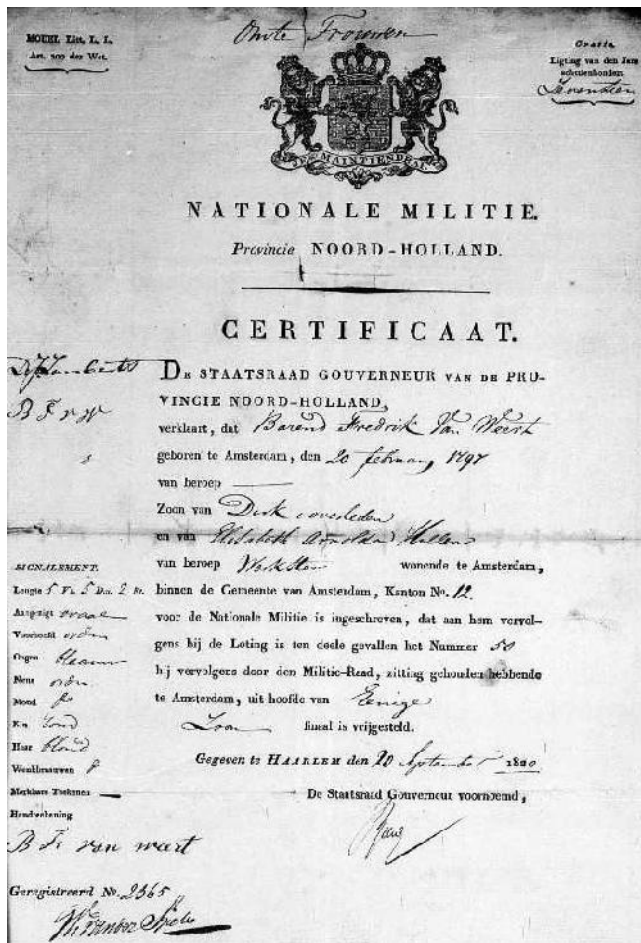
¹ Voor 1820 werden voor de Nationale Militie in het hele land Rijnlandse maten gebruikt.

² Militiewet 1817, artikel 91e.

³ Van het overlijden voor 1817 van broer Dirk is nog geen bewijs gevonden.

Op 22-10-1820 trouwde hij in Almelo met Gezina Grobben. In die plaats was hij toen al meer dan zes maanden werkzaam als wever(sknecht).

Het in 1820 afgegeven certificaat Nationale Militie⁴

⁴ Certificaat Nat. Militie, huwelijksbijlage bij de huwelijksakte Burgerlijke Stand Ambt Almelo 1820 nr. 21 van 22-10-1820.

Op 1-5-1821 ging Barend Fredrik alsnog in dienst, als nummerwisselaar voor Hein Schoenmaker. Mogelijk speelde geld een rol bij deze keuze.

In het stamboek nr. 204 van de 7e Afdeling Infanterie⁵ staat hij ingeschreven onder nummer 8740 als: Van Weerd, Frederik Berend, wonende Stad Almelo, lengte 1 el, 7 palm, 1 duim en 5 strepen (1,715 m)⁶. Zijn signalement is dan: hoog aangezicht, rond voorhoofd, grijze ogen, spitse neus, kleine mond, ronde kin, blonde haren en wenkbrauwen, pokdalig.⁷

Hij is tot de Nationale Militie geroepen in 1821, Provincie Overijssel, Kanton no. 7 Gemeente Stad Almelo. Zijn nummer, gewisseld met Hein Schoenmaker, is no. 4. Op 10-3-1826 is hij met paspoort bij EVD (einde van dienst?) ingevolge ministeriële autorisatie van den 6-2-1826 nr. 67 uit de dienst vertrokken.

Hier lijkt iets vreemds aan de hand. In 1817 is Barend Fredrik door de Militieraad in Amsterdam 'finaal' vrijgesteld. De vrijstelling gold dus niet voor één jaar - met de verplichting het volgende jaar weer aan de loting deel te nemen - maar definitief.

Uit de inschrijving in het stamboek kan echter worden opgemaakt dat hij in Stad Almelo in 1821 weer aan de loting mee moest doen en daar zijn (hogere) lotingsnummer heeft gewisseld met Hein Schoenmaker, die een lager nummer had getrokken.

Volgens de artikelen 49 en 51 van de Militiewet van 1817⁸ moest elke ingezetene, die op 1 januari ouder dan 18 en jonger dan 24 jaren was, zich voor 15 januari bij de gemeente voor de loting laten inschrijven, ongeacht mogelijke aanspraak op vrijstelling. De 23-jarigen werden ingeschreven in het register der 5e klasse van het lotingsregister.

Artikel 59 schrijft echter ook voor dat, wanneer iemand als 19-jarige éénmaal in een gemeente was ingeschreven, hij zou blijven behoren tot de Nationale Militie van die gemeente,

⁵ Website genver.nl – NL Algemeen – Militaire stamboeken.

⁶ In 1820 werd het metrisch systeem ingevoerd, maar nog met oude benamingen.

⁷ De signalementen uit 1817 en 1821 bevatten opvallende verschillen!

⁸ Website famvandevelde.nl/militie/wet1817.html.

ongeacht zijn later gekozen domicilie (voor Barend Fredrik dus Amsterdam).

Voor de loting werden in principe alleen de 19-jarigen (de 1e klasse) opgeroepen, tenzij deze groep niet voldoende lotelingen opleverde om het quotum miliciens te halen (art. 60). Bewijzen van eventuele vrijstellingen moesten aan de gemeente worden overlegd (art. 77). Bij de loting zelf werd betrokkene gevraagd naar een mogelijk eerder verleende vrijstelling (art. 83).

Volgens de artikelen 109 en 110 was nummerwisseling toegestaan. Degene die zijn hoge lotingsnummer wisselde met iemand met een lager nummer diende af te zien van alle redenen van vrijstelling.

Barend Fredrik was op 1-1-1821 nog 23 jaren oud, dus heeft hij zich in de gemeente Stad Almelo moeten laten inschrijven voor de loting van dat jaar. Hij zal in eerste instantie niet voor inlijving in aanmerking zijn gekomen; bovendien had hij een vrijstelling. Hein Schoenmaker,⁹ die een laag nummer geloot had, zocht iemand die zich voor hem in de plaats wilde stellen. Kennelijk heeft Barend Fredrik zich hiervoor beschikbaar gesteld, waarschijnlijk tegen een behoorlijke financiële vergoeding.

De dienstplicht duurde vijf jaren. Drie kwart van de leden van de Nationale Militie werd na de eerste opkomst, die enkele maanden duurde, met langdurig verlof naar huis gestuurd, soms onderbroken voor een herhalingsoefening of een controle van de uitrusting. Een kwart (hoofdzakelijk bestaande uit de vrijwilligers) bleef in actieve dienst als aanvulling op het staande leger.¹⁰

De geboorte van zijn zoon Johannes Hendricus (zijn tweede kind) werd op 9-1-1822 te Stad Almelo aangegeven door de vroedvrouw, omdat de vader afwezig was. Hij wordt dan 'fuselier bij de Nat. Milicie Garnisoen te Deventer' genoemd.¹¹

⁹ Mogelijk betreft het hier Hein Schoenmaker, geb. Stad Almelo 6-3-1802, zn.v. Lambert Schoenmaker en Aleida Geerlings.

¹⁰ Militiewet 1817, artikel 169 en website archivesportaleurope.net/nl/ead-display/-/ead/fp/NL-HaNA/fa/2.04.44.

¹¹ Geboorteakte Johannes Hendricus van Weert, Burgerlijke Stand Stad Almelo 1822 nr. 1 van 9-1-1822.

De 7e Afdeling Infanterie was van 1817 tot 1829 gelegerd in Deventer, als onderdeel van de 2e Brigade van de 1e Divisie. Het bestond uit een beroepsbataljon (voorheen het 8e Bataljon van Linie) en drie bataljons Nationale Militie (voorheen de 4e, 5e en 6e bataljons Nat. Militie), met hoofdzakelijk Overijsselse miliciens. In 1829 werd de 7e Afdeling Infanterie verplaatst naar Zwolle.¹²

Lid van de schutterij?

Het is niet onwaarschijnlijk dat Barend Fredrik zich na het vervullen van zijn dienstplicht bij de Nationale Militie moest aanmelden bij de schutterij van de gemeente Stad Almelo. Er zijn echter nog geen bronnen gevonden die dit vermoeden kunnen bewijzen.

Volgens de wet op de schutterijen werden in eerste instantie alle ongehuwden tussen 18-40 jaren opgeroepen, indien nodig aangevuld met gehuwden tussen 18-40 jaren en, als dat niet genoeg was, ook de oudere mannen tot maximaal 50 jaren oud.¹³

Bij de mobilisatie van de lokale schutterijen in oktober 1830 moest ook Almelo zijn aandeel leveren.

De schutterij van Stad Almelo leverde 63 schutters, die samen met de 44 schutters uit Ambt Almelo en 43 uit Vriezenveen de 150 man tellende 1e compagnie van het 3e bataljon vormden. Op 15-11-1830 meldden zij zich in Deventer en trokken vandaar naar verschillende plaatsen in het zuiden van het land. In februari 1831 vormden ze, samen met de schutters uit Ootmarsum en Tubbergen, de 4e compagnie van het 1e bataljon van de 7e Afdeling Infanterie.¹⁴

Deelnemer aan de Tiendaagse Veldtocht

In oktober 1830 probeerde Koning Willem I zijn leger weer op sterkte te krijgen. Hij riep vrijwilligers op zich te melden. Ook werden lokale schutterijen gemobiliseerd. In het voorjaar van

¹² Websites gahetna.nl en marsethatoria.nl/pdf/jaargang%2010/mars-j10-n04.pdf

¹³ Wet tot het in werking brengen van art. 125 en 126 der grondwet omtrent de oprichting der schutterijen van 27-2-1815.

¹⁴ Website static.coret.org/img/go/4067/Schutterij%20Almelo.pdf.

1831 begint de opleiding van het nieuwe leger in de Kempen onder Breda en Tilburg en bij Eindhoven.

In Breda stond de 1e Divisie (ca. 9700 man) onder commando van Lt. Gen. Van Geen; in Tilburg voerde de Hertog van Saksen-Weimar het bevel over de 2e Divisie (ca. 9300 man) en Gen. Meyer was de bevelhebber van de 3e Divisie in Eindhoven.¹⁵

Bij de koninklijke dagorder van 25-3-1831 werden het 1e en het 2e bataljon van de 7e Afdeling Infanterie toegevoegd aan de 1e Brigade (onder Gen. Maj. Des Tombes) van de 2e Divisie (onder de hertog van Saksen-Weimar), dan gelegerd in Brabant.¹⁶

Ook Barend Fredrik van Weert verschijnt hier weer in de annalen van het Nederlandse leger. Het is niet bekend of hij als vrijwilliger of als gemobiliseerd lid van de Almelose schutterij is ingelijfd. Vermoedelijk heeft zijn inlijving na 30-3-1831 plaatsgevonden.¹⁷

In ieder geval maakte hij als fuselier van het 2e bataljon van de 7e Afdeling Infanterie deel uit van de 2e Divisie van de Hertog van Saksen-Weimar.¹⁸ Hij heeft alleen maar het begin van de veldtocht meegemaakt, want al op de tweede dag raakte hij zwaar gewond tijdens de aanval op Turnhout.

Voordat zijn optreden in deze veldtocht aan de orde komt, eerst wat achtergrondinformatie.

Voorgeschiedenis Tiendaagse Veldtocht¹⁹

De massale desertie van de Zuid-Nederlandse soldaten tijdens de Belgische Opstand in 1830 had koning Willem verbijsterd en had tot demoralisatie bij de Noord-Nederlanders geleid, zodat het revolutionaire bewind snel zijn gezag over vrijwel het gehele zuiden van het koninkrijk kon vestigen. Toen er echter

¹⁵ 1830 De Scheiding van Nederland, België en Luxemburg, Rolf Falter.

¹⁶ Websites gahetna.nl en marsethistoria.nl/pdf/jaargang%2010/mars-j10-n04.pdf

¹⁷ In de digitaal beschikbare stamboeken van de 7e Afdeling Infanterie is zijn inlijving niet gevonden. Vermoedelijk staat hij vermeld in boek 214, dat begint op of na 30-3-1831.

¹⁸ Brief kabinet van de Koning aan de gemeente Stad Almelo 10-9-1830, gemeentearchief Almelo.

¹⁹ Website Wikipedia – Tiendaagse_Veldtocht.

tussen "Hollanders" en "Belgen" onenigheid rees over de boedelscheiding, besloot koning Willem nogmaals te proberen om met wapengeweld zijn gezag te herstellen. Hij koesterde daarbij hoop op ruggensteun van Pruisen en Rusland, die echter zou uitblijven vanwege de Poolse Novemberopstand van 1830.

Vanwege het gemak waarmee zij in 1830 de "Hollandse" troepen hadden verdreven, waren de leiders van de Belgische Opstand al te overmoedig geworden, zodat zij geen rekening hielden met de mogelijkheid van een serieuze "Hollandse" aanval en verzuimden een behoorlijke legermacht op te bouwen.

Veel Noord-Nederlandse protestanten waren eigenlijk wel tevreden met de afscheiding van België omdat in hun kleine rest-vaderland de protestantse suprematie gemakkelijker gewaarborgd kon blijven. Veel katholieke Noord-Nederlanders betreurden de afscheiding om diezelfde reden. Koning Willem was echter onverzoenlijk. De publieke opinie van Noord-Nederland beschouwde de nederlaag die het Nederlandse leger tijdens de opstand geleden had tegen de Belgische rebellen wel als een nationale schande, die gewroken moest worden. De koning vond dus gemakkelijk vrijwilligers om zijn sterk uitgedunde leger weer mee aan te vullen.

De benoeming van Leopold van Saksen-Coburg door het Nationaal Congres tot koning der Belgen was voor koning Willem reden om niet langer te wachten met militair ingrijpen. Hij wilde verhinderen dat de nieuwe monarch daadwerkelijk zijn macht zou vestigen.

De veldtocht

In de vroege ochtend van 2 augustus 1831 trokken de Nederlanders de Noord-Brabantse grens bij Poppel over. Ook verschillende studentencompagnieën ondersteunden het leger. Bij de Belgen was de troepenconcentratie bij de grens niet onopgemerkt gebleven en verschillende wegen waren door hen onbegaanbaar gemaakt door het omkappen van bomen. Bij Nieuwkerk vonden de eerste gevechten plaats. Opperbevelhebber de prins van Oranje, de latere koning Willem II arriveerde die middag in de buurt van Poppel om de vrijwillige Utrechtse studenten een hart onder de riem te steken.

Ondertussen viel Zondereigen in Nederlandse handen onder leiding van generaal Josephus Jacobus van Geen en 400 Belgen werden naar Merksplas teruggedreven. In Poppel plunderden de Nederlanders voor circa 4500 gulden aan brood, wapens en geld. In een proclamatie werd naar buiten gebracht dat de veldtocht geen wraak was tegen het verstoten van de Oranjes van de Belgische troon, nu deze enkele dagen eerder door koning Leopold was bestegen. Er zou slechts de Nederlandse eis worden onderstreept, die een eerlijkere scheiding voorstond.

In Ravels vocht men met name rondom de pastorie. Tot in Turnhout was het kanongebulder te horen en bewoners begonnen naar Antwerpen te vluchten. Er kwam geen versterking voor de Belgische troepen, maar desondanks werden er kleine overwinningen geboekt.

Dit was niet van lange duur, want al snel werd het gehele dorp ingenomen.

Het Belgische leger onder leiding van generaal Charles Niellon trok zich allereerst terug in de omliggende bossen, maar de strijd hervatte zich daar. Daarop trok men terug tot een moeras bij Schuurhoven, waar de Belgen grote vuren ontstaken. De Nederlanders maakten er maar hun rustplaats, terwijl de Belgen nog verder terrein verloren door naar Turnhout te vertrekken. Hoewel bij de Belgen slechts vier of vijf soldaten gesneuveld waren en twaalf gewond en hoewel Ravels strategisch niet zeer belangrijk was, werd het door de Nederlanders als zeer belangrijk ervaren.

Op 3 augustus maakten 11.000 man zich op de Ravelse heide klaar voor een aanval op Turnhout onder leiding van generaal van Saksen-Weimar. De divisie van Van Geen deed voorkomen alsof het zou oprukken naar Antwerpen, maar zou via het westen de stad aanvallen. Twee stukken Belgisch geschut werden spoedig door de artillerie van de Nederlanders het zwijgen opgelegd. Na een gevecht vluchtten de Belgen halsoverkop Turnhout uit. Veel wapens van de burgerwacht moesten achtergelaten worden door transportproblemen.

Slechts een enkele soldaat onder commando van luitenant Balfour bleef achter om nog een enkel schot te lossen. Al spoedig ging de burgemeester Van Lieshout in onderhandeling tot overgave. Deze had al aan Niellon te kennen gegeven dat hij te weinig manschappen had om de stad te verdedigen.

De eerste divisie nam de weg Turnhout/Antwerpen en stationeerde zich in Vosselaar, de tweede divisie bezette Turnhout; de derde divisie, onder generaal Meyer, legerde in de dorpen Arendonk en Retie.

Op 4 augustus splitsten de troepen in Vosselaar zich; een gedeelte bleef achter, terwijl het andere gedeelte een schijnaanval richting Antwerpen uitvoerde. In de buurt van Turnhout wachtten de Nederlandse soldaten van generaal Van Geen samen met de prins van Oranje en zijn broer Frederik op het bericht over de uitkomst van de strijd die de Belgen onder leiding van Niellon en de Nederlanders onder leiding van Saksen-Weimar voerden. Nadat de stad was ingenomen, trokken allen kort na de middag Turnhout eveneens binnen.

De burgemeester was de enige van het bestuur die werd aangetroffen. De Vrijheidsboom die op het marktplein stond, voerde de Belgische vlag in top. Deze werd neergehaald en al spoedig wapperde de Nederlandse driekleur in de stad.

De prins van Oranje beval echter de vlag binnen te halen, omdat er slechts sprake was om het geschonden recht te handhaven en dat het niet de bedoeling was Turnhout te bezetten. De soldaten echter, hongerig en dorstig, plunderden vele verlaten huizen.

De 2e divisie van Saksen-Weimar trok richting Geel en Diest. Op verschillende plaatsen vond men kruit en wapens. De eerste divisie verliet Turnhout een dag later. De derde divisie onder luitenant-generaal Meijer marcheerde naar Limburg. Op vele plaatsen moest nog gevochten worden.

Op 8 augustus versloegen de Nederlanders het Maasleger onder Daine bij Hasselt en op 11 augustus werd ook de voorhoede van het Scheldeleger bij Boutersem verslagen. Toen de Belgen op 12 augustus ook de Slag bij Leuven dreigden te verliezen, leek het jonge koninkrijk verloren. Zonder toestemming van de beide Kamers zou het Franse leger niet te hulp mogen komen; artikel 121 van de Grondwet liet de aanwezigheid van vreemde troepen slechts toe krachtens de wet. Toch besloot de regering al op 8 augustus de grens voor de Fransen open te stellen. Een dag later zette maarschalk Gérard zich met zijn ongeveer 70.000 soldaten sterk leger in beweging. De Fransen konden dit zonder problemen doen, omdat Pruisen zonder Russische dekking geen steun aan de Nederlanders wilde verlenen. De Russische tsaar kon immers geen hulp verlenen, vanwege de Poolse opstand. De Franse koning Lodewijk Filips zou hoogstwaarschijnlijk teruggeschrokken zijn voor het vooruitzicht van een algemene, Europese oorlog.

De prins van Oranje wilde echter voorkomen dat er gevechten zouden plaatsvinden met de Fransen en na interventie van de Engelse minister werd op 12 augustus al een wapenstilstand gesloten. De laatste Nederlandse regeringstroepen trokken zich op 20 augustus terug uit België maar behielden een voet in Antwerpen, Luxemburg en Maastricht.

Barend Fredriks lotgevallen, zoals vermeld in verschillende bronnen

C. van der Vijver schrijft in 1832 in zijn boek “De Roem des Vaderlands gehandhaafd in 1831”, of “Beknopt verhaal der jongste gebeurtenissen in het Koninkrijk der Nederlanden, eene gedenkzuil voor de jeugd”:

Nadat Ravels stormenderhand was ingenomen onder aanvoering van de Prins van Oranje, de hertog van Saksen-Weimar en de kolonel Dagelaar, werden de troepen *“in de bosschen tussen Ravels en Turnhout door 1200 Belgen met kanonvuur begroet (alhier werd gekwetst de fuselier Van Weerdt, van wien wij nader zullen spreken). Gevaar noch dood werd ontzien. Onze helden stonden als muren, vochten als leeuwen, versloegen de Belgen, behaalden eene volkomene overwinning en vermeesterden reeds den volgenden dag, in tegenwoordigheid der beide Prinsen, de stad Turnhout.”*²⁰

“Barend Frederik van Weerdt (deze koene verdediger des Vaderlands werd den 21sten Februarij 1797 te Amsterdam geboren), fuselier bij de 7de Afdeeling, werd tusschen Ravels en Turnhout gewond. Toen men hem zijn regterbeen in het hospitaal te Breda had afgezet, droeg hij zijn verlies niet alleen met moed, maar tevens met eene voorbeeldooze opgeruimdheid van geest, zeggende: “had ik mijn been na de affaire van Hasselt of voor Leuven verloren, dan had ik ten minste mijn Vaderland nog wat langer van nut kunnen zijn; maar nu hebben mij de honden buiten staat gesteld om iets uit te voeren.”

*Nadat Van Weert in het hospitaal te Breda de beste verpleging had genoten, werd hij ter verdere herstelling vervoerd naar het Willems hospitaal, door H.K.K.H. de prinses van Oranje te 's-Gravenhage opgericht, terwijl de Stad Almelo, alwaar hij zijne jongelingsjaren doorbragt, hem als blijk van hoogachting eene zilveren tabaksdoos vereerde.*²¹

²⁰ De roem des vaderlands gehandhaafd in 1831, C. van der Vijver, Amsterdam 1832 – blz. 71.

Militaire dienst BF van Weert 1797 – 5 – versie: 27-02-2014

²¹ De roem des vaderlands gehandhaafd in 1831, C. van der Vijver, Amsterdam 1832 – blz. 134.

Uniform Nederlandse fuselier 1823

In het toneelstuk “Een Amsterdamsche wintermorgen in Januarij 1832”, een familie-tafereel in één bedrijf, met zang, door T.J. Kerkhoven uit 1832 wordt Barend Fredrik ook aangehaald als blijk van de opoffering die Amsterdammers zich voor het Vaderland getroosten.²²

“Verlangt men een treffend blijk van volharding in den strijd, dan denke men slechts aan den Amsterdamschen Fuselier De Weerd, wiens been door een kogel verbrijzeld werd, doch die, zittende, eerst nog met goed gevolg zijn geweer op den vijand losbrandde, en zich daarna, bedaard, het been liet afzetten.”

²² Een Amsterdamsche wintermorgen in Januarij 1832, T.J. Kerkhoven, Amsterdam 1832 – blz. 39.

In het boek “Merkwaardigheden uit den Tiendaagschen Veldtocht der Nederlanders in België” door J. Olivier Jz. uit 1834 staat het volgende:²³

“Maar bijzonder verdient hier ook met lof gewaagd te worden van den fuselier Jan Fred. van Weerd, een geboren Amsterdammer, een weesjongen uit het aalmoeseniershuis aldaar. In het heetst van het gevecht werd dezen braven het been door eenen kanonskogel verbrijzeld; de afzetting had op staande voet op het slagveld plaats, en er werd bevel gegeven hem naar het hospitaal te Breda over te brengen. Deze rugwaartsche beweging verdroot den dapperen, die zich niet onthouden konde te zeggen: ‘dat ik mijn been kwijt ben, is niets; maar dat het zoo vroeg geschiedt en ik nog niets heb kunnen uitvoeren, dat smart mij!’.”

Het verhaal “Scheiden doet strijden”, door H. de Kok, in de Tilburgse Historische Reeks geeft een meer gedetailleerde beschrijving van het begin van de veldtocht in de richting van Turnhout:²⁴

“Op 2 augustus verbraken de Nederlanders het status quo en hernamen de vijandelikheden. Om half acht 's morgens werd de grens te Poppel door de Nederlanders overschreden. Bij het gehucht Nieuwkerk vond een eerste kleine schermutseling plaats. De compagnie Vrijwillige Jagers van de Utrechtse studenten deed het verhaal als volgt: ‘... Juichend trokken zij de grenzen over, en het vaderlandsche Wilhelmus klonk voor het eerst weder op de bodem des oproers. Reeds voor Poppel kwam hun geliefde bevelhebber, de Hertog van Saxe-Weimar hen tegemoet ... Des middags kwamen de beide Prinsen door. De Prins van Oranje betuigde de Jagers, die de wacht hadden, hoe Hij, met Gods hulp, de zege hoopte te behalen. Het was de eerste maal, dat zij in Hem hunnen Opperbevelhebber begroetten ...’.

²³ Merkwaardigheden uit den Tiendaagschen Veldtocht der Nederlanders in België, J. Olivier Jz., Amsterdam 1834 – blz. 66. Voor de kwalificatie ‘weesjongen uit het aalmoezeniershuis’ is nog geen bewijs gevonden.

²⁴ Website historietilburg.nl/thr/thr1.de%kok.htm.

"In Ravels zou op 2 augustus van ca. 11 tot ca. 19 uur vrij hevig worden gevochten: de Slag van Ravels. Bij de oude pastorie vond de strijd plaats. Op de gevels en muren heeft men lang de sporen van de kogels kunnen zien. De verwachte versterking voor de Belgen kwam niet toe.

Het gebulder van het kanon werd tot in Turnhout gehoord en een aantal opgeschrikte angstige inwoners vluchtte reeds naar Antwerpen. Tijdens het gevecht had de Ravelse onderpastoor E.H. Stroobant de wijk genomen naar Turnhout. De E.H. Aerts, de pastoor zelf, had zich op de pastorie verborgen. Vlakbij de pastorie werd Norbert Amsens, familielid van een Turnhoutse schepene, gedood omdat hij zijn vaderlandse gevoelens wat onvoorzichtig had geuit. Niellon plaatste zijn leger onder kapitein Bourelle en op het kerkhof onder kapitein Privé. ...

De Belgen behaalden aanvankelijk kleine overwinningen. De Hollanders drongen het dorp in en zuiverden het van Belgische troepen. Niellon trok zich terug in de bossen, waar opnieuw de strijd ontbrandde.

Nu trok het Belgische leger zich terug tot Schuurhoven langs Baggersven, een moeras. Hier ontstak het grote vuren om het Hollandse leger te verschalken. De Hollanders stelden ook hun rustplaats op en het Belgische leger trok zich terug tot Turnhout. Volgens Niellon hadden de Belgen vier of vijf doden en een twaalfstal gekwetsten. De overwinning te Ravels, alhoewel strategisch van niet zo groot belang, werd toch als belangrijk gezien in het Noorden. Bij de intrede van de Utrechtse vrijwilligers later op 21 september 1831 prijkten bij de Tolsteegpoort piramiden met de namen Ravels en Leuven.

De overwinning wekte bij de Nederlanders geestdrift. Bovendien kon de prins van Oranje aan Willem I melden dat hij slechts geringe verliezen had, alhoewel er toch ook enkele doden en gewonden te betreuren waren....

Op 3 augustus werd Turnhout ingenomen. Op de Ravelse heide stelde de divisie, 11.000 man sterk, zich in positie. De aanval op Turnhout was toevertrouwd aan Saksen-Weimar: de divisie Van Geen zou meer naar het westen opereren en een aanval rechtstreeks op Antwerpen veinzen. Bij de ingang van de stad hadden de Belgische troepen met twee stukken geschut tijdelijk een voordelige stelling ingenomen.

De stukken werden zeer vlug door de Nederlandse artillerie uitgeschakeld. Een brug diende hersteld. Volgens Nederlandse rapporten viel een paard en werd bij een soldaat

een been en bij een ander een vinger afgeschoten. De leeuw op het vaandel van de 12e afdeling werd ook doorschoten. Rond 10 uur 's morgens kwam Generaal Niellon met zijn leger terug in de stad, bleef er niet lang en maakte zijn aftocht op Herentals, zijn gekwetsten meevoerend."

In de wetenswaardigheden betreffende de Friezen in de Tiendaagse Veldtocht wordt ook iets over de leefomstandigheden van de soldaten gezegd:²⁵

"Het was een warme dag, die 2de augustus 1831 toen de opmars naar Belgisch gebied begon. Aan de voedselvoorziening van het oprukkende leger mankeerde echter van alles. Wat dat betreft hadden de officieren die nog onder Napoleon hadden gediend, weinig geleerd. Zo was erop die hete dag nergens water te vinden. Bij een aantal onderdelen is ook de voeding beslist onvoldoende. De soep is dikwijls zo zout dat de dorst alleen maar erger wordt. Mogelijk ook veroorzaakt doordat velen het marcheren door het rulle zand op snikhete dagen teveel werd. Het geweer op zich met vijftig patronen was al zwaar. Dan nog een broodzak met wat levensmiddelen, een veldfles (die overigens meestal leeg waren) en dan nog een ransel van 10 tot 15 kg. Om de bepakking lichter te maken worden allerlei overbodige kledingstukken stiekem weggegooid en ligt de weg bezaaid met uitrustingsstukken. Het aantal achterblijvers groeit gestadig."

In het Twentse Dagblad 'Tubantia' van 30-11-2007 staat een artikel onder de kop: "Een tabaksdoos voor de Almelose held Barend van Weert".²⁶

"Dit jaar is het 400 jaar geleden dat onze nationale zeeheld Michiel de Ruiter geboren werd. Dit jubileum wordt door middel van talloze activiteiten herdacht. Tijdens een speurtocht in het

²⁵ Website friezen-in-de-tiendaagse-veldtocht.nl/leefomstandigheden.nl.

²⁶ Websites tctubantia.nl/regio/almelo/historischalmelo/article2246781.ece en archieffalmelo.nl/images/publicaties/helden.pdf.

Abusievelijk wordt hier de vrouw van Willem I genoemd als stichtster van het Willems-Hospitaal i.p.v. de vrouw van Willem II.

Almelose gemeentearchief stuitte ik zowaar op een Almelose held, Barend Frederik van Weert.

Wat maakte Van Weert destijds tot een held? Hiervoor duiken we even in onze vaderlandse geschiedenis. Nadat Napoleon in 1815 definitief verslagen was herkreeg ons land weer haar zelfstandigheid. De toenmalige grote mogendheden besloten ons land met de Zuidelijke Nederlanden (thans België) te verenigen tot een koninkrijk. De Zuidelijke Nederlanden maakten tot dan toe deel uit van het Oostenrijkse keizerrijk. Op 16 maart 1815 werd Willem I de eerste koning der Nederlanden. In augustus 1830 brak in de zuidelijke provincies een opstand uit. Na enkele gevechten werd het leger uit vrijwel alle zuidelijke provincies verdreven. Op 4 oktober 1830 riepen de opstandelingen de onafhankelijkheid uit. De zuidelijke provincies zouden voortaan België heten. De grote mogendheden stemden stilzwijgend in met een onafhankelijk België, maar koning Willem I weigerde zich bij de situatie neer te leggen. Van 2 augustus tot 12 augustus 1831 vond de Tiendaagse Veldtocht plaats om de Belgische Opstand te onderdrukken. De soldaten die aan deze veldtocht deelnamen waren allemaal vrijwilligers.

Tijdens de gevechten rond Turnhout verloor de Almelose soldaat Barend Frederik van Weert op 3 augustus 1831 zijn rechterbeen. Hierna werd van Weert overgebracht naar het hospitaal te Breda. De vrouw van Koning Willem I, Koningin Frederica Louisa Wilhelmina, bekommerde zich hoogst persoonlijk om de gezondheidstoestand van de gewonde Van Weert.

De gemeente Stad Almelo bood Van Weert een zilveren tabaksdoos aan als dank voor de door hem betoonde 'trouw en heldenmoed'. Op 6 oktober 1831 schreef Van Weert een bedankbrief aan de gemeente waarin hij meedeelde dat zijn herstel spoedig verliep. Omdat de koningin zich beter om het herstel van de soldaat wilde bekommeren werd Van Weert naar het Willems'hospitaal in Den Haag overgebracht. Op 10 april 1832 keerde Van Weert in Almelo terug, waar hij ongetwijfeld als een held onthaald zal zijn."

Tenslotte zijn er nog een aantal documenten aanwezig in het gemeentearchief van Almelo, die alle betrekking hebben op het lot dat Barend Fredrik ten deel is gevallen:²⁷

- Een brief van Baron Van Naegell, de kamerheer van de koning, dienstdoende bij H.K.H. de prinses van Oranje en belast met het oppertoezicht op het hospitaal in Den Haag van 10-9-1831, waarin hij de gemeente Stad Almelo informeert dat Barend Fredrik op 8-9-1831 in het hospitaal is aangekomen en dat hij het goed maakt. Er wordt verzocht dit goede bericht ook over te brengen aan zijn vrouw.

“s Hage den 10 September 1831

Ik bevind mij gelast van wegens Haare Keizerlijke Hoogheid Mevrouw de Princesse van Oranje UwE te informeeren dat Berend Frederik van Weerd, woonachtig in Almelo, fusilier bij het 2^e Bataillon 7e Afdeeling, gewond voor Turnhout en getransporteerd na het hospitaal te Breda, nadat zijn regter dijbeen is afgezet, alhier in het hospitaal onder de bescherming van H.K.H. Mevrouw de Princesse van Oranje is overgebracht. Alwaar dezelve eergisteren is gearriveerd en goed sal besorgd worden. Zijne gezondheid heeft aan zijne wond niets geleden, en dezelve is ver gevorderd tot herstel.

UwE wordt versogt hier van kennisse te geven aan zijne vrouw Gesina Grobben, spinster wonende te Almelo op de Schans, daar het haar aangenaam zal zijn deeze goede tijding van haar echtgenoot te bekomen. Waarmede ik mij met achting neme, UwE gehoorsaame dienaar, De kamerheer van Zijn Majesteit, dienstdoende bij H.K.H. Mevrouw de Princesse van Oranje, belast met het oppertoezicht in het hospitaal, Baron van Naegell.”

- De rekening voor de gemeente van H.J. Stellingwerff voor het leveren en graven van een zilveren tabaksdoos. De beste man kreeg zijn declaratie uit augustus 1831 pas een jaar later vergoed.

²⁷ Dossier B.F. Van Weert, gemeentearchief Almelo.

- Een brief van de kamerheer van 6-10-1831, waarin hij meedeelt dat de zilveren tabaksdoos is gearriveerd en door hem aan Barend Fredrik is overhandigd. Diens ontroering en dankbaarheid wordt uitgebreid gememoreerd.

“s Gravenhage den 6 october 1831

Ik heb de eer UwEg. den ontfangst van de zilveren tabaksdoos door de regeering der Stad Almelo aan Berend Frederik van Weerd voor dezelfs betoonde trouw en heldenmoed aangeboden te accuseeren. Het was voor mij een aangename taak dit bewijs van erkentelijkheid aan den braven verdediger van 't vaderland uit te reiken. En hij heeft mij verzogt UwEg. te insisteren de schenkers uit zijn naam van zijne dankbetuiging te verzekeren. Onuitsprekelijk was het genoeg dat dit bewijs van Almelo's vaderlandsliefde op dien braven man uitwerkte; zijn dankbaarheid en gevoeligheid konde hij niet verbergen, en den indruk die het op hem maakte was opmerkzaam. Hij heeft ook het voornemen

UwEg. eerstdaags zelve te schrijven om zijn dankbaarheid aan Almelo's ingezetenen te verzekeren.

Het is voor mij intusschen zeer aangenaam UwEg. de beste getuigen van zijn gedrag in het hospitaal te kunnen mede deelen en tevens UwEg. te verzoeken aan deselfs echtgenoot te verzekeren dat hij van zijne bekomene wond omtrent hersteld is en dat hij het hospitaal op krukken doorwandeld. Het is grievend zo een braven man, op zijn leeftijd beroofd te zien van een der nuttigste leden, die hem onbekwaam maken zijn vaderland verder te kunnen dienen. Maar de verknochtheid aan zijn vorst en vaderland en heldenmoed waardoor hij zijn wond heeft verkreegen, moeten hem in het vervolg een streelend genoeg van troost zijn.

Haare Keizerlijke Hoogheid Mevrouw de Princes van Oranje heeft ook in de vreugde van de brave van Weerde gedeeld. En was voor Hoogsterzelve een aangenaam bewijs dat Almeloos ingezetenen prijs stellen op de verdiensten van hen, die voor vorst en vaderland in deeze regtvaardige strijd gestreeden hebben.

Waarmede ik de eer heb mij met agting te mene

UwEg. Dienstwillige dienaar,

De kamerheer van Zijn Majesteit, dienstdoende bij H.K.H. Mevrouw de Princes van Oranje, belast met het oppertoezicht in het Willems'hospitaal, J.W. Baron van Nagell.”

1832

STAAT *Dienst van het Jaar 1800 con. en dertig*

VAN
BEGROOTING
over 1831

DE ONTVANGER DER STAD ALMELO.

2 Afdeling.
1 Hoofdstuk.

wordt gelast, om te betalen aan *H. J. Stellingma*

N° 26. Gemengd.
*kosten van het boeken
dijgh plaatselijc Posten.*

N° 22 van 't
Register van het
Plaatselijc Bestuur

de som van *twee en veertig Guldens, Zeventig Centen*

N° 22 van 't
Journaal van den
Ontvanger.

tegen overlegging der stukken en voor de uitgave
hierna genoemd.

N A A M DER ONTVANGENDE PARTIJ.	AAKRD DER UITGAVE.	TE BETALENE SOMMEN.	STUKKEN, BIJ DE BETALING OVER TE LEGGEN.
<i>H. J. Stellingma</i>	<i>kosten van betalen te bakkers, bij een gade van den in het gebouwt voor Trouwheit en den 2. Bureaus 1831 Trouwheit, D. K. de Wier</i>	<i>42 70</i>	<i>Geesteliken de claratie</i>

Dit Mandaat, behoort gekwiteerd, zal hem Ontvanger, tegen
overlegging der stukken hier boven genoemd, in rekening worden
gevalideerd.

Gegeven te Almelo, den 25 Augustus 1832.

De Burgemeester *W. J. Stellingma*

De Wethouder *W. J. Stellingma*

De Secretaris *W. J. Stellingma*

*Voldaan ter som
van twee en veertig guldens
Zeventig Centen
H. J. Stellingma*

Rekening van de geschonken tabaksdoos

- Een brief van de gouverneur van de provincie Overijssel van 6-10-1831 aan de gemeente, betreffende een positief advies op een ingediend verzoek tot ondersteuning van Barend Fredriks vrouw en kinderen.

“Zwolle, den 6 October 1831

Op verzoek van den Heer Staatsraad ad interim, belast met de directie van het Departement van Binnenl. Zaken, heb ik de eer aan UEd. Achtb. bij deze te doen toekomen eene, in datis 14 September en 3 October 1831, genomene dispositie, door den Heer Directeur Generaal van Oorlog, en den genoemden Heer Staatsraad op een door J. de Wolff gepresenteerd request om ondersteuning voor de vrouw en kinderen van zekere B. van Weerd.

Ik verzoek UEd. Achtb. om naar kennisneming van die dispositie dezelve aan den rekwestrant te willen doen uitreiken.

De Gouverneur van de provincie Overijssel, bij deszelfs afwezigheid, het lid van Gedep. Staten,”

- Van dezelfde bron een brief van 11-4-1832, waarin wordt meegedeeld dat Barend Fredrik op 10-4-1832 uit het hospitaal is ontslagen en dat hij voorlopig het tolhuis nr. 6 tussen Raalte en de Eversberg mag gaan bewonen.

“Zwolle, 11 April 1832

Vanwege Hare Keizerlijke Hoogheid Mevrouw de Princes van Oranje geïnformeerd zijnde dat Berend Frederik van Weerd op gister uit het Willems hospitaal te 's Hage naar Almelo is teruggekeerd, zoo verzoek ik UwEdg. om hem bij zijne aankomst voor zich te doen komen en hem namens mij mede te deelen, dat hij – zulks verlangende – in afwachting van het voltoojen van den straatweg en de in werking bringing der hem toegedachte tol, het tolhuis Nr. 6 tusschen Raalte en den Eversberg kan gaan bewonen.

De Gouverneur van de provincie Overijssel”

- Tenslotte een brief van de commandant van het Depot der 7e Afdeling Infanterie te Zwolle van 18-7-1832, waarin wordt meegedeeld dat de metalen kruizen, brevetten en linten voor

de fuseliers Barend Frederik van Weerd (met gagement afgegaan) en Jan Meulenbeld (met paspoort afgegaan) voor overhandiging beschikbaar zijn.

De feiten op een rij

Tot zover de verschillende bronnen waarin de lotgevallen van Barend Fredrik van Weert worden beschreven.

Niet alle bronnen blijken helemaal correct en betrouwbaar te zijn, maar samen geven ze toch een redelijk volledig beeld van zijn betrokkenheid bij de Tiendaagse Veldtocht.

Vermoedelijk heeft Barend Fredrik zich als vrijwilliger gemeld voor deze veldtocht. Bewijzen hiervoor zijn nog niet gevonden, maar de verzamelde legermacht bestond voornamelijk uit vrijwilligers. Hij zal in het voorjaar van 1831 in Brabant zijn aangekomen bij de 2e Divisie onder de Hertog van Saksen-Weimar, die gelegerd was in de buurt van Tilburg.

Op dinsdag 2-8-1831 begon de opmars naar België. Via Poppel trok de 2e Divisie op naar Ravels, waar de eerste slag werd geleverd. De volgende dag, woensdag 3-8-1831, maakte men zich op voor de inname van de stad Turnhout. In de daarbij plaatsvindende schermutselingen op de Ravelse heide raakte Barend Fredrik zwaar gewond: zijn rechter bovenbeen werd verbrijzeld door een kanonskogel. Op het slagveld werd het been afgezet en daarna werd hij naar het hospitaal in Breda vervoerd.

In september 1831 werd besloten hem voor een betere verpleging over te brengen naar het Willems-Hospitaal in Den Haag.

Het Willems-Hospitaal aan de Hekkelaan in 's-Gravenhage is na de Tiendaagse Veldtocht in 1831 gesticht door Anna Paulowna, de vrouw van de kroonprins (de latere koning Willem II) en dochter van de Russische tsaar Paul I. Het was bestemd voor 20 gewonde soldaten en 5 officieren. Anna Paulowna bracht vrijwel dagelijks een bezoek aan het hospitaal.²⁸ Zijn lotgevallen zijn ook in Almelo snel bekend

²⁸ Boek 'Het Willems-Hospitaal', J.W. Kroon, Den Haag 1852 en de websites mens-en-samenleving.infonu.nl/sociaal-cultureel/80523-

geworden. De gemeente Stad Almelo, zijn woonplaats, besloot hem een zilveren tabaksdoos te schenken voor de betoonde moed en heeft hiervoor een destijds vorstelijk bedrag van 42,70 gulden over. De doos werd naar Den Haag gestuurd en door de kamerheer van de Koning aan Barend Fredrik overhandigd.

Op 10-4-1832 werd hij uit het hospitaal ontslagen en mocht hij terug naar zijn gezin in Almelo. Zijn oude beroep als wever kon hij niet meer uitoefenen. De autoriteiten waren behulpzaam en boden hem een baan aan waarbij zijn handicap geen groot probleem was. Hij kon tolgaarder worden en kreeg voorlopig het tolhuis nr. 6 tussen Raalte en de Eversberg als woning toegezegd. In de jaren 1833-1835 was hij tolgaarder in Wierden, waar hij toen ook woonde met zijn gezin.

Tolhuis nr. 6 aan de straatweg Zwolle-Almelo lag tussen Raalte en de Eversberg (bij Nijverdal), in de gemeente Hellendoorn, iets ten westen van Het Twilhaar. In 1832 was de aanleg van de straatweg t.g.v. budgettaire problemen nog niet voltooid.

Het tolhuis dat de autoriteiten uiteindelijk in gedachten hadden voor Barend Fredrik was waarschijnlijk gelegen aan dezelfde straatweg, bij De Nollen ten westen van Wierden. De andere tol in de gemeente Wierden lag aan de straatweg Deventer-Almelo, bij de dijk tussen Wierden en Almelo. Deze straatweg was al in 1820 in gebruik.²⁹

Net als alle deelnemers aan de Tiendaagse veldtocht heeft Barend Fredrik in 1832 het "Metalen Kruis 1830-1831" met bijbehorend certificaat ontvangen. Dit is een Nederlandse onderscheiding en ereteken, toegekend aan hen die aan de Tiendaagse Veldtocht hebben deelgenomen.

[markante-vrouwen-anna-paulowna.html](#) en [historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/31058/de-russische-trots-van-anna-paulowna.html](#).

²⁹ Grote Historische Atlas Oost-Nederland 1830-1855 en websites gemeente Wierden en books.google.nl/books?id=ZKgvAQAAMAAJ.

Het Metalen Kruis 1830-1831

Het Metalen Kruis 1830-1831 werd ingesteld door koning Willem I bij Koninklijk Besluit no. 70 van 12 september 1831 en uitgereikt aan allen die in het leger of de Koninklijke Marine aan de krijgsverrichtingen in de jaren 1830 en 1831 hebben deelgenomen.

Het Metalen Kruis is een vierarmig bronzen kruis met een breedte van 29 millimeter. De voorzijde vertoont de gekroonde "W" in een krans bestaande uit een tak van eikenbladeren (links) en een tak van laurierbladen (rechts). De keerzijde heeft dezelfde krans, waarbinnen de jaartallen "1830-1831" gegraveerd zijn. Op de armen van het kruis is de tekst "TROUW AAN / KONING / EN / VADERLAND" te lezen. Het lint is verdeeld in zes gelijke banen nassaublauw en oranje, beginnend aan de linkerzijde met een blauwe baan.

Het Metalen Kruis staat ook wel bekend als het Hasseltkruis. Het brons voor het kruis was afkomstig van enkele kanonnen

die buit waren gemaakt tijdens de Slag om Hasselt, een Nederlandse overwinning op 8 augustus 1831.³⁰

Voor zijn aandeel in de Tiendaagse Veldtocht is Barend Fredrik van Weert ook benoemd tot Ridder in de Militaire Willemsorde 4e klasse. Dit blijkt uit de geboorteaangifte van zijn jongste zoon in 1835, waarin dit voluit wordt vermeld.³¹

Deze orde werd op 30 april 1815 ingesteld door koning Willem I:

"tot belooning van uitstekende daden van moed, beleid en trouw, bedreven door diegenen, welke, zoo ter zee als te lande, in welke betrekking ook, en zonder onderscheid van stand of rang, Ons en het Vaderland dienen. Deze Orde zal echter in bijzondere gevallen ook kunnen worden gegeven aan vreemde militairen, niet in Nederlandschen dienst zijnde."

Onderscheiding Ridder Militaire Willemsorde 4e klasse

³⁰ Wikipedia – Metalen Kruis 1830-1831.

³¹ Geboorteaakte Willem Frederik George Lodewijk van Weerd, Burgerlijke Stand Wierden akte nr. 100 van 14-9-1835.

De onderscheiding bestaat voor de 4e klasse uit een zilveren kruis, met de vuurslag in goud, en een zilveren kroon aan een lint op de linkerborst. De koning deelde destijds de Militaire Willemsorde nogal ruimhartig uit. Voor betrokkenheid bij de Tiendaagse Veldtocht zijn er 841 (in alle klassen) uitgedeeld.³²

Financiëel gezien heeft Barend Fredrik vermoedelijk geen nadeel ondervonden van zijn deelname aan de Tiendaagse veldtocht. Hij verliet de dienst met een pensioen (“met gagement afgegaan”), hem werd een baan als tolgaarder bezorgd en bovendien had hij als Ridder in de Militaire Willems-Orde 4e klasse, geen officier zijnde, recht op een levenslange toelage van de helft van het genoten soldij.³³

Daarnaast ontving elke gewonde die uit het Willems-Hospitaal werd ontslagen, uit de middelen van de Prinses dat deel van zijn soldij dat voor de verpleging was ingehouden en soms ook nog een jaarlijkse toelage. Ook betaalde de Prinses de kleding die ze bij ontslag nodig hadden. De getuigschriften die ze meekregen waren voorzien van het zegel van H.K.K.H. Mevrouw de Prinses van Oranje.³⁴

Na deze episode stond het koningshuis uiteraard in zeer hoog aanzien bij Barend Fredrik. De kinderen, die na zijn thuiskomst zijn geboren, krijgen namen die gerelateerd zijn aan de koninklijke familie. Zijn in 1833 geboren zoon noemt hij Willem Frederik Nicolaas Constantijn (naar de tweede zoon van de kroonprins) en de 1835 geboren zoon krijgt de namen Willem Frederik George Lodewijk (naar de kroonprins en latere koning Willem II zelf).

Bronnen: Met uitzondering van de brieven uit het gemeentearchief van Almelo en de Historische Atlas zijn alle in dit document gebruikte bronnen op internet te raadplegen.

³² Wikipedia – Militaire Willems-Orde.

³³ Wet nr. 5 van 30-4-1815, houdende instelling van de Militaire Willems-Orde. De toelage was destijds verhoudingsgewijs aanzienlijk hoger dan tegenwoordig. Nu is het een bedrag van € 182 per jaar.

³⁴ Boek 'Het Willems-Hospitaal', J.W. Kroon, Den Haag 1852.

Weg met die zoi!

Door: Marieken Scholten - Sijses

Op 26 februari 2014 deelde Hans van Felius met de afdeling Kennemerland zijn overpeinzingen bij het verschijnsel genealogische collectie; bewaren of niet?

Aangezien ook leden van de afdeling Twente met dit probleem worstelen, hebben we met toestemming van Kennemerland het verslag ervan overgenomen.

“Als voorzitter van de werkgroep collectiebeheer van het Documentatiecentrum in Weesp wordt hij regelmatig geconfronteerd met de vraag: ‘Willen jullie deze verzameling documenten opnemen in het Documentatiecentrum?’

Bij het beoefenen van de genealogie ontstaat al gauw een grote verzameling aantekeningen, documenten, foto's en fotokopieën die de basis vormen voor een genealogie of kwartierstaat. Voor degene die dit alles, vaak gedurende vele jaren heeft verzameld, heeft dit grote waarde en hij vindt het jammer zomaar weg te gooien. Toch komt er een moment waarop de hobby niet meer beoefend wordt of dat de genealoog overlijdt. Geldt dan de uitspraak van drs.H.H.W. van Eijk: ‘Een genealoog is iemand die zijn hele leven besteedt aan het ijverig bijeengaren van aantekeningen over zijn verwanten, die na zijn dood door zijn erfgenamen vol opluchting in de kachel worden gegooid!’?

Of wordt zo'n verzameling dan aan de NGV aangeboden in de verwachting dat de verzameling dan in stand blijft?

Het Documentatiecentrum is echter geen archiefinstelling. Het voldoet niet aan de eisen die aan een archief worden gesteld, opdat de documenten tot in lengte van jaren in goede conditie kunnen worden bewaard. Denk daarbij aan het beheersen van luchtvochtigheid en temperatuur, brandveiligheid en opslag c.q. verpakking van de archivalia. Ook komt het Documentatiecentrum ruimte te kort.

Het doel van het Documentatiecentrum is een andere: men kan er genealogische informatie vinden die elders lastig of niet te verkrijgen is.

Er zijn geordende collecties opgebouwd van boeken en tijdschriften (= de biblio-theek), van familiedrukwerk, bidprentjes en biografische documenten zoals trouwboekjes en diploma's. Nieuwe objecten kunnen pas in de collectie worden opgenomen wanneer zij adequaat beschreven zijn (te denken valt aan de er in voorkomende namen, een korte inhoudsopgave en de plaats binnen het Documentatiecentrum, waar zij te vinden zijn). Alleen dan kunnen andere onderzoekers er hun voordeel mee doen.

Voordat een collectie of onderdelen daarvan raadpleegbaar zijn, moet er dus wel het een en ander gebeuren:

- de collectie moet geordend en uitgezocht worden;
- de collectie moet zo verpakt worden dat de onderdelen vanuit de stellingen (= het depot) naar de studiezaal kunnen worden gebracht;
- de collectie moet opgenomen zijn in het catalogussysteem van het Documentatiecentrum.

Een collectie die wordt aangeboden, dient dan ook reeds goed geordend te zijn en voorzien zijn van een inhoudsopgave. De eigendom van de collectie gaat over aan de NGV. De NGV zal slechts die onderdelen behouden die in de collectie passen en daar een aanvulling op zijn. Het overige wordt vernietigd. Dat geldt ook voor boeken en tijdschriften. Zo worden jaargangen van Gens Nostra, afdelingstijdschriften, jaarboeken en tijdschriften van het CBG en andere boeken die al aanwezig zijn geweigerd of vernietigd.

Ook over een collectie waarin alleen de collectioneur de weg wist, valt onherroepelijk het in de titel genoemde oordeel.

Het komt tegenwoordig steeds vaker voor dat bestanden in digitale vorm worden aangeboden. Het voordeel hiervan is natuurlijk dat een grote hoeveelheid gegevens slechts weinig plaats inneemt. Wanneer de gegevens zijn ingebracht met een genealogisch databaseprogramma, zijn zij in zekere mate geordend en doorzoekbaar.

Maar de technologische ontwikkelingen gaan snel. Wie beschikt er nog over apparatuur, waarmee 5¼ inch floppies of 3½ inch diskettes kunnen worden gelezen?

Als je je gegevens digitaal aanlevert, zorg er dan wel voor de gegevensdragers door de apparatuur op het Documentatiecentrum kunnen worden gelezen en dat de

bestanden in GEDCOM-format worden aangeleverd. Alleen dan kunnen anderen je genealogische collectie raadplegen!

Wanneer je wilt dat de resultaten van je onderzoek ook door anderen gelezen en eventueel gebruikt kunnen worden, schrijf dan een verslag zoals een genealogie of een kwartierstaat en leg die neer bij de NGV, het CBG en archieven waar een groot deel van de gegevens vandaan komen. Vermeld dan wel de bronnen van al je gegevens, zodat anderen deze kunnen terugvinden. Geef anderen de kans je fouten te herstellen of een andere interpretatie te geven. Wellicht dragen anderen aanvullingen aan. En voeg ook een index toe.

Als je zelf gegevens van derden overneemt, probeer dan een inschatting te maken van de betrouwbaarheid. Neem niet zonder meer aan dat alles wat iemand noteerde ook juist is, maar controleer die notitie ook; een schrijffoutje is gauw gemaakt.

Dat geldt ook voor gedigitaliseerde gegevens op internet, zoals WieWasWie, ook al zijn die gecontroleerd. Wees ook achterdochtig als je stukken uit het verleden raadpleegt: vraag je drie dingen af: wie schreef het op, wanneer schreef hij het op en waarom schreef hij het op. Ieder schrijft met een bepaald doel en sluit wel eens de ogen voor sommige feiten die niet in het verhaal passen.

Als je de tekst in digitale vorm aanlevert, realiseer je dan wel dat die alleen leesbaar is met het tekstverwerkingsprogramma waarmee het is opgesteld en dat dit programma over tien of twintig jaar verouderd is en niet meer gebruikt wordt. Dus toch maar een tekst op papier?

Het verhaal van Hans van Felius was instructief en wees ons op de vergankelijkheid en futiliteit van onze inspanningen. Ik sluit daarom af met de oude spreuk: *'Die schrijft, die blijft', maar alleen als het nog gelezen kan worden.*

Johan Kuijman”

NB. De afdeling Twente kan vrijwel niets overnemen. Een enkel boek, dat we nog niet in onze bibliotheek hebben, is mogelijk. Bidprentjes, voor zover we ze nog niet hebben en ze van Twentse komaf zijn.

Stenen huizen en familienamen

Door: Otto Huizinga

Geert Jans is mijn oudovergrootvader. Dat is iemand die 8 generaties geleden leefde. Hij werd geboren in Bentheim en vertrok naar Groningen. Daar ontmoette hij Aaltje Jacobs en pachtte een stukje grond bij het Hoitum, ook Hoytink genoemd, ten oosten van de stad Groningen. Het Hoitum was een stenen huis. Het was in bezit van het Peldersgasthuis te Groningen.

Zijn kleinkinderen gingen zich aan het einde van de 18e eeuw Hoiting noemen, behalve twee kleinkinderen, die dopers waren. Zij noemden zich Huizinga, naar het gehucht Huizinge waar in Groningen een bron was voor het doperse geloof.

Er is, behalve dat het Hoytink in 1370 al bestond, niets bekend over de functie van het Hoytink en hoe mensen er leefden.

Op enkele honderden meters afstand stond nog een stenen huis: het Hooihuis,

Stenen huizen werden aan het eind van de Middeleeuwen gebruikt als opslagruimte voor landbouwproducten, hooi, maar ook voor graan. In Oost-Nederland en NordRhein-Westfalen worden deze huizen "spieker" genoemd.

Je hebt er twee soorten van: een graanspieker en een bakspieker. De bakspieker of Bakhûs was een stenen huisje dat over de lemen gemeenschapsoven gebouwd was. Vaak was er een woonplaatsje boven de oven. Leopold Schütte vermeldt hierover: *“Backhüser zählten nach den inliggern stets zu den Ärmsten der Armen”*.

In een bericht uit 1550: *“Vor dem Gogericht muss angegeben werden, we in sinen backhuseren und spikeren unerlige frouwespersoenen beherbergt.*

Dit leidde in 1565 tot de vermelding van de naam Backhuiß bei Drolshagen en ook tot de namen: Backes, Bax en soortgelijke.

Bron: Schütte, Leopold; Wörter und Sachen aus Westfalen; Landesarchiv NRW, Münster 2007

Verzamelstek.nl
Collectable4all.com

Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

Oude ansichten
munten - poststukken

INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN

Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDENL

Uitnodiging Afdelingsledenvergadering 2014/2

Hierbij nodigen wij u uit voor de tweede Afdelingsledenvergadering van 2014.

Deze zal gehouden worden op **zaterdag 8 november 2014** om **15:15 uur**, na afloop van de lezing van deze middag, in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Agenda Afdelingsledenvergadering

1. Opening en vaststelling agenda.
2. Ingekomen stukken en mededelingen.
3. Bestuurszaken.
4. Verslag van de Afdelingsledenvergadering van 12 april 2014.
5. Begroting afdeling 2015. Deze ligt ter inzage tijdens de vergadering.
6. Agendapunten Algemene Vergadering NGV van november 2014
7. Rondvraag.
8. Sluiting vergadering.

Marieken Scholten-Sijses, secretaris

Verslag van de Afdelingsledenvergadering van de NGV afdeling Twente gehouden op zaterdag 12 april 2014 in de Stephanshof te Borne.

Voorafgaand aan de vergadering geeft de voorzitter uitleg over het te laat verschijnen van TG, waardoor het niet mogelijk was voor de leden om op de voorgeschreven wijze tegenkandidaten voor de bestuursverkiezing te stellen. De oorzaak was een technisch probleem bij de drukker en berust voor het bestuur op overmacht. De aanwezige leden hebben er geen probleem mee om de vergadering toch te laten doorgaan en nieuwe bestuursleden te benoemen.

1. Opening vergadering

Om 15:45 uur opent de voorzitter, de heer Oude Munnink, de afdelingsledenvergadering en heet de aanwezige leden hartelijk welkom.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

De afdeling Achterhoek en Liemers heeft aan onze afdeling gevraagd een motie mede te onderschrijven over het maken van een redactiestatuut voor GensNostra. De motie zou ingediend worden om op te nemen op de agenda van de AV van 17 mei. Het betreft het weigeren van gevraagde kopij door de redactie van GensNostra op een niet collegiale wijze.

Het bestuur van de afdeling Twente heeft dit niet onderschreven omdat een redactiestatuut een kwestie is tussen hoofdbestuur en redactie. Het verdient wel aanbeveling daarin op te nemen dat wederzijds (redactie - auteurs) een nette communicatie moet plaatsvinden.

Afwezig met kennisgeving zijn de volgende leden:

mevr. Mirjam van der Velden-Leijgraaf, Hennie Scholten en Maria Vörding, de heren Edwin Huuskes en Johan Leushuis.

3. Verslag van de Afdelingsledenvergadering d.d. 14 december 2013

Het verslag wordt ongewijzigd goedgekeurd.

4. Jaarverslag 2013

Vraag: punt 10. Digitalisering Volkstelling 1795. Wat gaat hiermee gebeuren.

Waarom niet ook onderbrengen bij VanPapierNaarDigitaal?

Antwoord: Is aan het eind van dit jaar een cd als presentje voor alle leden.

De voorzitter zet enige leden in het zonnetje vanwege hun werkzaamheden bij het digitaliseren van de bidprentjes. Hennie Scholten voor het indexeren, Henk op de Haar voor het scannen en Marieken Scholten-Sijes voor de coördinatie. Het bidprentjes project valt binnen het kader van de NGV.

Vraag: is de afdeling actief voor de door de opdeling van IJsselland onder de afdeling Twente gekomen plaatsen.

Antwoord: nee. Allereerste ontbreekt de menskracht daarvoor.

Ten tweede zijn in dit gebied al een aantal heemkunde verenigingen zeer actief.

Het verslag wordt ongewijzigd goedgekeurd met dank aan de secretaris.

5. Financieel verslag 2013

De penningmeester presenteert m.b.v. een PowerPoint-presentatie de verschillende onderdelen van de uitgaven.

- **Zaalhuur** is wat hoog als gevolg van een groot aantal bezoekers bij de lezingen. De huur is afhankelijk van het aantal bezoekers minus de gebruikte consumpties.

- **GIT:** Bidprentjes waren de grootste post. Lidmaatschap CBG is opgezegd omdat er geen gebruik van wordt gemaakt.

Werkwijze GIT op oude manier is door digitalisering van de archieven achterhaald. Ook het Stadsarchief heeft daaronder te lijden.

Het bestuur is bezig een andere bestemming voor de boeken te vinden.

Vraag: zijn er kosten voor gebruik Stadsarchief Enschede. Antwoord: Nee.

- **Budget** is met minder dan 5% overschreden, wat toegestaan is.

- **Begroting:** Bij de begroting voor 2014 is uitgegaan van de begroting van 2013. Waarbij bedacht moet worden dat de begroting al begin september ingediend moet worden bij het hoofdbestuur. Daardoor is de post porto voor het verzenden van TG structureel te laag. We weten van te voren nooit hoever deze het komende jaar zullen stijgen.

6. Verslag Kascontrolecommissie

De kascontrole is dit jaar gedaan door Henk op de Haar en Bennie Snijders.

Henk op de Haar geeft verslag van de bevindingen van de commissie waaruit blijkt dat de kascommissie haar goedkeuring heeft gegeven aan de stukken en de vergadering voorstelt het bestuur decharge voor het gevoerde beleid te verlenen. De vergadering gaat daarmee akkoord.

7. Benoeming kascommissie

Voorgesteld wordt Henk op de Haar. Bennie Snijders kan reglementair niet meer benoemd worden. Uit de vergadering stelt Jan Harzevoort zich beschikbaar voor deze functie. Beiden worden benoemd.

8. Bestuursverkiezing

Volgens rooster was de penningmeester Ben Schothuis aftredend. Hij heeft zich herkiesbaar gesteld. Aangezien er geen tegenkandidaten zijn gesteld, wordt hij als zodanig herkozen.

Ook het bestuurslid Jan Aaldenberg was volgens rooster aftredend en heeft zich eveneens herkiesbaar gesteld. Ook hij wordt herkozen.

9. Verkiezing afgevaardigden Algemene Vergadering

Het bestuur stelt voor Ton Boswerger als afgevaardigde en Jan Aaldenberg als plaatsvervanger te benoemen. De vergadering gaat hiermee akkoord.

10. Toelichting op belangrijke punten AV op 17 mei as

De stukken voor deze vergadering zijn pas vrijdagavond 16 april binnengekomen.

Het hoofdbestuur zal na de vergadering van 17 mei slechts bestaan uit vier personen. Het hoofdbestuur vraagt een machtiging om met vier leden het bestuur van de NGV voort te zetten. De vergadering gaat hiermee akkoord.

Aktiepunten uit het beleidsplan betreffende familiegeschiedenis. Er is een voorstel om driejaarlijks een dag voor een bepaald onderwerp te organiseren. Dit in plaats van de vroegere landelijke Genealogische dag. We wachten af hoe dit zich verder ontwikkelt.

Er ligt een verzoek van Ancestry.com over mogelijke contacten. Aangezien het hoofdbestuur al onderbezet is, is het beter alleen die zaken die noodzakelijk zijn voor de NGV te doen en anderen (voorlopig) te staken.

GensNostra (staat niet op de agenda). Betreft budget voor 12 nummers per jaar. In de statuten staat dat de leden daar recht op hebben. Probleem is vooral de afname van het aantal leden

waardoor procentueel meer geld naar GensNostra en het Verenigingscentrum (lijken te) gaan en minder naar de afdelingen. Van GensNostra een kwartaalblad maken, kan dit probleem (deels) oplossen. Hiervoor moeten de statuten aangepast worden.

Vraag: Moet afdeling Twente geen voortouw nemen om de statuten te wijzigen. Antwoord: eerst moet het beleidsplan uitgewerkt worden.

11. Rondvraag

Van deze gelegenheid wordt geen gebruik gemaakt

12. Sluiting vergadering

Om 16.50 uur sluit de voorzitter de vergadering. Aanwezig waren, inclusief bestuur, 15 personen

Messeboeth

Door: Harry Zanting

In TG 2014 nr. 2 stelde ik de vraag 'Wat is een messeboeth?' Dit naar aanleiding van een vonnis van de Goorsprake te Meppel op 22 juni 1596.

Daarop kreeg ik twee reacties:

Gerrit Verstege te Almelo raadpleegde o.m. het Middelnederlandsch Handwoordenboek van C.H. Ebbinge Wubben/J.Verdam (Martinus Nijhoff 1932) en komt tot de suggestie dat met 'messe' mogelijk mest, gier of aalt bedoeld wordt. 'Boeth' zou kunnen wijzen op schuur of opslagplaats. Hij herinnert zich dat vóór 1940 in zijn familie wel gesproken werd over 'de boet in de tuin'.

Johann de Graaf te Almere meent dat een messeboet deel uit maakt van straffen als dufslag, schelden, iemand een toversche noemen. 'Boet' zou verwijzen naar begrippen als schuld of straf en is vaak verbonden aan het trekken van of dreigen met een mes. Als dit verwondingen tot gevolg had, was dat aanleiding voor een separate straf.

Bijeenkomsten najaar 2014

Voor het komende seizoen hebben wij de volgende data gepland.

Zaterdag 11 oktober, De kerk van Borne

Spreker: Jaap Grootenboer

Zoals de grafzerken, epitafen en rouwborden er in kleur uitzagen vóór de vernielingen van de attributen tijdens de Franse Revolutie.

Zaterdag 8 november, Veemrecht

Spreker: Henny Scholten

Het Veemgerecht was een Westfaalse rechtbank die de hoge jurisdictie bezat (dus doodvonnissen kon uitspreken in strafzaken) en die haar rechtsmacht direct aan het keizerlijke gezag ontleende. De zittingen waren (soms) besloten, zodat men ook wel van het 'heimelijke' gerecht sprak.

Dit is een korte lezing die tot ca. 15.00 uur duurt.

Na een korte pauze zal om ca. 15.15 uur de **Najaars Afdelingsledenvergadering** plaatsvinden.

Zaterdag 13 december.

De spreker en het onderwerp worden later bekend gemaakt.

Locatie

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur. De lezingen beginnen om **14.00** uur en eindigen om **16.00** uur. Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; periodieken van heemkunde verenigingen in onze regio; algemene afdelings- en NGV-informatie; onderzoeksgegevens van de NGV Contactdienst, de Genealogische Databank Twente (GDT) en de scans van onze bidprentjes. Meestal zijn boeken van de Overijsselse Bibliotheekdienst, die betrekking hebben op het onderwerp van de lezing, aanwezig.

Zie voor verdere informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

Cursus Oud Schrift

Start: 8 oktober 2014

De NGV afdeling Twente organiseert in samenwerking met de bibliotheek Hengelo bij voldoende deelname in het najaar een cursus Oud Schrift voor beginners. Docent is Hedwig Quinten, zeer ervaren op het gebied van Oud Schrift.

Deze cursus is bedoeld voor iedereen die bezig is met onderzoek in archieven, of gewoon geïnteresseerd is in geschiedenis. Indien u zelf wel eens onderzoek heeft gedaan in archieven, dan heeft u ervaren dat aktes en brieven uit 17^e en 18^e eeuw moeilijk te lezen zijn. Naast het handschrift leveren ook de zinsconstructie en gebruikte termen de nodige problemen op. De letters werden in die tijd anders geschreven en men gebruikte vaak afkortingen, die wij nu niet meer kennen. Tijdens de cursus wordt er geoefend met kopieën van teksten uit archieven voornamelijk uit onze eigen regio.

De cursus zal worden gehouden in de bibliotheek in Hengelo op woensdag 8, 22 en 29 oktober, 5, 12 en 19 november, telkens van 19.00 tot 21.00 uur. Op 15 oktober is er geen cursus.

Documentatie en lesmateriaal ontvangt u tijdens de cursus-avonden.

De kosten voor deze cursus bedragen €65,00 incl. koffie/thee.

U kunt zich aanmelden via e-mail adres:

penningmeester@twente.ngv.nl

Ben Schothuis,
NGV Afdeling Twente
Organisatie cursussen

De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN VERZEKERINGEN, BELASTING ADVIES

Reygerhofftehoek 68 Telefoon 053 4782053
7546 KC Enschede Mobiel 0653960460
info@definancielemanagers.nl
www.definancielemanagers.nl

Ruim assortiment in comfort schoenen
Diverse breedtematen: E t/m M
Eerlijk advies
Uitstekende service o.a. huisbezoek
Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

**SCHOENMAKER
VOETCOMFORT**

**ERKEND
SCHOEN
CONSULENT**

**Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl**

Reparatie op lokatie: zonder voorrijkosten!

Nijverheidsstraat 85. 7575 BH Oldenzaal
Tel: 0541-511191 / 0610105476 www.comlap.nl

HOFLAND
OPTIEK

Nummer één in oogzorg en mode.

**MET HOFLAND
WEER OP SCHERP**

DENEKAMP • EIBERGEN • ENSCHEDE • LOSSER
OLDENZAAL • HAAKSBERGEN • BORNE

Contactlensspecialisten a.n.v.c.
Optometristen o.v.n.

www.hoflandoptiek.nl

The advertisement for Hofland Optiek is set against a dark green background. At the top, the name "HOFLAND OPTIEK" is written in white, with a green stylized logo between the words. Below this, the slogan "Nummer één in oogzorg en mode." is written in white. The central part of the ad is a close-up photograph of a person's green eye. Below the eye, the slogan "MET HOFLAND WEER OP SCHERP" is written in white. At the bottom, a list of locations is provided in white, followed by the text "Contactlensspecialisten a.n.v.c. Optometristen o.v.n." and the website address "www.hoflandoptiek.nl" in green.

COPY- & PRINTSERVICE
R-DESIGN

*printen
digitaal
copieren*

**ZW PRINTS
FULL COLOR PRINTS
INBINDEN
GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT A0
BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT A0
SPANDEKEN
SNIJLETTERS
TEXTIELBEDRUKKING
DRUKWERK
GEBORTEKAARTEN
VERENIGINGSBOEKJES
SCRIPTIES
JAARVERSLAGEN
STEMPELSERVICE
FAXSERVICE
SELFERVICE**

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
(op woonboulevard Enschede)
Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624
e-mail: info@rdsign.nl
www.RDsign.nl

Kock van Benthem

◀ Makelaars ▶

Bisschopstraat 18
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.
Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:
Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn,
Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holtten, Tubbergen,
Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website,
Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling.
Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes.
Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen.
Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675
e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) bgjschothuis@home.nl (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster.
Koslaan 8, 7577 LA Oldenzaal. 0541-514577. e-mail: bijnijkamp@home.nl
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend
afgevaardigde.
Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershöftehoek 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253
e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjeerdma, Georges Schafraad, Hennie Kok en Otto Huizinga.

Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede, Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap zijn aangegaan.

Wilt u een abonnement op dit blad, maakt u dan € 12,50 over op bankrekening NL98 INGB 0005 5826 43 t.n.v. Penningmeester NGV Afd. Twente, onder vermelding van uw naam en adres.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 30^e jaargang 2014 nr.4

Inhoud

Even bijpraten	blz. 130
De broers Rismuller, succesvolle Enschedeese Militairen (1780 – 1830)	blz. 133
Pater Ludger Thien (1903 – 1971)	blz. 146
Meerouderschap en andere vaagheden	blz. 152
Oude landkaarten en stadsplattegronden	blz. 156
Wie was Wie; iedereen heeft een geschiedenis	blz. 163
Tips bij zoeken op WieWasWie.nl	blz. 165
Aanvulling op “De tiendaagse veldtocht van Barend Fredrik van Weert”	blz. 167
Oproep	blz. 166
Bijeenkomsten najaar 2014 en begin 2015	blz. 169

Kock van Benthem
◀ Makelaars ▶

Bisschopstraat 18
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

Even bijpraten

Door: Jan Oude Munnink, voorzitter

Op de eerste plaats wil ik u erop attenderen dat er in Twente Genealogisch 2014, afl. 3 bij het drukken iets fout is gegaan op pagina 110. De nadere informatie over het Metalen Kruis is daar weggefallen. Die fout werd ontdekt nadat het blad verzonden was. In deze aflevering is de ontbrekende tekst alsnog opgenomen (blz.167).

U heeft de toezegging gehad dat eind 2014 alle leden een cd-rom zouden ontvangen van de volkstelling Twente 1795. Helaas is er enige vertraging opgetreden en dat betekent dat de cd-rom in 2015 verschijnt. (Er is o.a. een complicatie met de gegevens van Enschede.)

Verder wil ik u melden dat het hoofdbestuur voorstelt om de contributie voor het lidmaatschap van de NGV te verhogen naar € 45.

Dit keer is mijn inleiding bij deze aflevering gewijd aan twee mensen die overleden zijn en op totaal verschillende manieren van groot belang zijn geweest voor de afdeling Twente.

Professor Ir H.C (Henk) Zorn was oprichter van de afdeling Twente. Tot 1984 vielen de leden in Twente onder, de wel erg grote afdeling, Overijssel. Op 30 november van dat jaar vond er op verzoek van een aantal leden een vergadering plaats om te onderzoeken of een afdeling Twente haalbaar was. Op 15 december volgde er een ledenvergadering waarin het principebesluit werd genomen om een afdeling Twente op te richten. Er werd in 1985 een eigen mededelingenblad "Twente", later Twente Genealogisch in het leven geroepen. Henk Zorn was vanaf het begin tot 1986 en van 1988 tot 1992 voorzitter van de afdeling. In totaal heeft hij 7 jaar als voorzitter de afdeling geleid. In 1995 werd hij voor zijn totale inzet voor de afdeling onderscheiden met de zilveren speld van de Nederlandse Genealogische Vereniging.

Daarnaast heeft Henk door het opzetten van het Twentebestand de poorten geopend voor velen die op zoek zijn naar hun voorouders. Hopelijk blijft zijn Twentebestand voortbestaan. We moeten ons realiseren dat het opzetten,

bijhouden en toegankelijk maken van deze informatie behalve veel energie ook veel financiële offers van Henk heeft gevraagd. U weet waarschijnlijk nog wat uw eerste pc heeft gekost en welke aanslag dat deed op uw inkomen.

Onze lieve man, vader en schoonvader
is rustig ingeslapen

Hendrikus Cornelis Zorn

Emeritus hoogleraar ITC Enschede
Grondlegger van Twentebestand.nl

★ Den Haag, 9 juli 1925

† Enschede,
25 september 2014

Heddie Zorn-Wolterbeek Muller

Bart en Buppie
Hans en Sija
Bob en Annie
Ted en Linda

Correspondentieadres:
Deldenerstraat 157, 7555 AB Hengelo

Gelegenheid om afscheid te nemen op dinsdag
30 september om 19.00 uur in het Uitvaartcentrum
Varvingsingel 141 te Enschede.
De uitvaart zal in besloten kring plaatsvinden.

Mevrouw Grietje Beltman-de Groot zei eens tegen mij: "Ik kan alles tekenen, ook een lucifer". Haar eerste activiteit voor de afdeling betrof illustraties in het jubileumboek. Snel daarna vond ze dat ze dat ook wel kon doen voor Twente Genealogisch. Ze tekende behalve illustraties bij artikelen ook twee omslagen voor Twente Genealogisch, én liet ons tekeningen na voor een volgende omslag. Grietje Beltman had altijd een stukje potlood in haar broekzak en tekende op alles wat papier was. Diverse eerste schetsen maakte ze op de achterkant van een kassabon. Ze zei ooit tegen mij: "Als ik niet meer kan tekenen, ga ik dood." In de gesprekken die ik met haar had nam ze geen blad voor de mond, maar ze was ook vatbaar voor repliek.

Al op jonge leeftijd volgde ze een opleiding tekenen in Amsterdam, aan de latere Rietveldakademie. Behalve tekenen en schilderen leerde ze er ook restaureren. Haar vader,

Wubbo de Groot, was haar grote voorbeeld en trots. Ze schilderde met hem o.a. voor een wereldtentoonstelling. Grietje Beltman-de Groot was een aantal jaren verbonden aan de universiteit van Bordeaux en gaf daar teken- en schilderles. In de oorlog 1940-1945 werd ze door de Duitsers wegens verzetsactiviteiten opgepakt, maar ze wist te ontsnappen uit Vught. Over die periode sprak ze nauwelijks. Na de oorlog moest ze samen met haar man hun bouwmaterialenbedrijf weer opzetten. Dat ging niet van een leien dakje. Grietje tekende niet alleen voor ons blad maar ook voor "Onder de Linden". Ze heeft voor dat blad reeds de omslagen voor de komende jaren getekend. De laatste jaren heeft ze ook diverse tekeningen gemaakt voor " 'n Sloopsteen". Door haar illustraties voor het jubileumboek en Twente Genealogisch heb ik regelmatig contact met haar gehad. Ik heb haar als kunstenaar - een woord dat ze niet wilde horen - en als mens leren waarderen. Ons laatste telefoongesprek hadden wij op de vrijdag voor haar dood.

- Enige en algemene kennisgeving -

Op 22 oktober 2014 is na een langdurige ziekte
op 92-jarige leeftijd van ons heengegaan
onze moeder, schoonmoeder en grootmoeder

Grietje Beltman - de Groot

sinds 22 december 1993 weduwe van Berend Beltman

Gerrit en Liesbeth
Aart Jan
Annelies en Hendrik
Hein en Charel

Magrietha en Rinze
Berend en Norma

Correspondentieadres:
M.F. Salverda - Beltman
Boerendijk 18
7691 PB Bergentheim

De crematie heeft in besloten kring plaatsgevonden.

De twee rouwadvertenties zijn gedownload van Mensenling

De broers Rismuller, succesvolle Enschedese militairen (1780-1830)

Door: Hennie Kok

Inleiding

Voor, tijdens en na de Franse annexatie (1810-1813) waren drie broers van de Enschedese familie Rismuller bijzonder succesvol betreffende hun militaire activiteiten. Toch is dat tot in de huidige tijd totaal onbekend. De reden is dat de vereiste gegevens nogal moeilijk te vinden zijn en in zeer verschillende bronnen zijn opgeslagen. Bovendien werd het verzamelen van de gegevens bemoeilijkt omdat de schrijfwijze van de namen niet eenduidig was en gegevens als geboortedata onjuist bleken te zijn. Langzamerhand komen gegevens van diverse bronnen direct beschikbaar op media als dvd en vooral het internet. Hierdoor kwamen verrassende gebeurtenissen aan het licht zoals die van de broers met roepnaam Anton, Frans en Victor Resmuller.

In dit verhaal wordt eerst aangegeven welke basisgegevens als naam, datum geboorte en namen ouders in de militaire stamboeken opgeslagen waren. Deze gegevens bleken nogal tegenstrijdig te zijn. Gelukkig waren de gegevens van de ouders veel meer consistent. Op basis hiervan konden, door gebruik te maken van totaal andere bronnen, de tegenstrijdigheden binnen de militaire stamboeken opgeheven worden. Hierna worden in drie paragrafen de activiteiten van de broers in de perioden voor, tijdens en na de Franse annexatie nader uitgewerkt.

De basisgegevens van de militaire stamboeken

De gegevens van Anthonius Benedictus Aloysius Resmuller zijn terug te vinden in twee stamboeken, één voor de annexatie en één erna. De eerste betrof het Regiment Artillerie te Voet. Daar werd aangegeven dat Anthonis Rismuller in 1785 geboren was in Enschede.¹ Het tweede stelde dat Anton Benedictus Rismuller op 13 juni 1788 geboren was te

¹ Rijksarchief Toegangsnummer 2.01.15, Inv. Nr.55 Regiment Artillerie te Voet, onderofficieren, minderen 1806-1810 no 1111.

Enschede. Dat zijn ouders de namen droegen van Johan Bernard en Anna Maria Josepha.²

Zijn broer Joannes Wilhelmus Franciscus werd na de annexatie eerst opgenomen in het bataljon Oost-Indische Infanterie³ en daarna in het bataljon Oost-Indische Pioniers⁴. Vermeld werd dat hij op 29 februari 1787 geboren was te Enschede als Frans Willem Reisweiller en dat zijn ouders de namen hadden van Francis Willem en Maria Anna Josepha Putte. In het tweede stamboek zijn exact dezelfde gegevens vermeld met uitzondering van de achternaam. Hij werd nu genoemd Rismuller.

De gegevens van de jongste van de drie: Johannes Albertus Victor zijn terug te vinden in twee stamboeken tijdens en na de annexatie.⁵ In die van na de annexatie werd aangegeven dat hij, Victor Reijsmuller geboren was op 9 februari 1788 en dat zijn ouders waren Bernardus Theodorus en Maria Josepha van Putten. Het stamboek tijdens de annexatie betrof het 33ste Regiment Lichte Infanterie.⁶ Aangegeven werd dat Jean Albert Victor werd geboren op 12 mei 1790 en - achteraf belangrijk gebleken - dat als geboorteplaatsen werden genoemd Enschede én Raesfeld.

De controle qua geboortedata in Enschede was niet mogelijk omdat bij de grote brand in 1862 het katholieke geboorteboek was verbrand. Verder was de naam Resmuller niet terug te vinden in de specificatie van de volkstelling van 1795 noch in die van Enschede⁷ noch in die van de directe omgeving⁸. Bij de Personele Quotisatie van 1809 komt de naam B. Rismuller wel voor. Hij wordt geplaatst in de Klasse 40 wat betekent dat

² Rijksarchief Toegangsnummer 2.13.04, Inv. Nr.123 Oost-Indische Pioniers 1816, 1817 no 1.

³ Rijksarchief Toegangsnummer 2.13.04, Inv. Nr.3388 Oost-Indische Infanterie "à la suite" 1815-1816 no 315.

⁴ Rijksarchief Toegangsnummer 2.13.09, Inv. Nr.687 Bataljon Oost-Indische Pioniers 1816, 1817 no 110.

⁵ Rijksarchief Toegangsnummer 2.13.09, Inv. Nr199 7de Regiment Infanterie no 18.

⁶ Chateau de Vincennes Inv.Nr 22Y^c 235 33éme Régiment d'infanterie de légère 1811-1812 no 4580.

⁷ HCO, Statenarchief toegang 3.1

⁸ NCO, Statenarchief toegang 3.1

hij onbemiddeld was⁹. In de Burgerlijke Stand komt de naam Rismulder dus niet Rismuller slechts één keer voor en wel bij het overlijden op 11 december 1821 in Enschede van Johannes Bernardus Rismulder.¹⁰ Verder wordt aangegeven dat hij rond de 70 jaar was en weduwnaar was van Maria Anna Josepha Put. In zijn actieve leven was hij organist bij de Rooms Katholieke kerk. Hij was geboren in Erle in Pruisen.¹¹

Erle ligt dicht bij Raesfeld de plaats waar Victor mogelijkerwijze was geboren. Een eerste voorzichtige analyse geeft aan dat al de drie zonen wellicht in die buurt waren geboren. Onderzoek naar de katholieke doopgegevens in Raesfeld en omgeving zou wellicht uitkomst kunnen bieden.

Het onderzoek naar de doopgegevens van de familie Resmuller in Westfalen

De mogelijkheden om te zoeken naar geboortegegevens in Westfalen is op uiterste wijze vergemakkelijkt doordat de Mormonen de gegevens van kerkboeken op het internet hebben geplaatst. De geboortegegevens van de kinderen van het echtpaar Rismuller en Putt zijn daardoor gemakkelijk te traceren. Zover nu bekend gaat het om 5 kinderen te weten:

1. Anna Catharina Regina *21 oktober 1781¹²
2. Anton Benedict * 20 september 1783¹³
3. Joannes Wilhelmus Franciscus 12 december 1785¹⁴
4. Maria Katharina Rosalia 9 mei 1788¹⁵
5. Jan Albert Victor 12 mei 1790¹⁶

Alle opgegeven geboortedata in de stamboeken bleken onjuist te zijn met uitzondering van de specificatie van het 33ste Regiment. De basis is nu gecorrigeerd. De vraag is nu of er andere gegevens zijn die een bepaald licht kunnen werpen op het militaire leven van de drie broers?

⁹ HCO . Er was nog een lagere klasse no 41 betreffende personen die geen vermogen bezaten

¹⁰ Gemeente Enschede akte 58

¹¹ Het betreft hier Westfalen in de omgeving van Raesfeld en Borken.

¹² <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/NT8J-J7J>

¹³ <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/NKY2-Z1M>

¹⁴ <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/VHW6-JMT>

¹⁵ <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/NRZT-H8N>

¹⁶ <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/NJV5-GMB>

Gegevens over Johannes Bernardus Theodorus Rismuller tijdens zijn leven in Enschede

Naast de summiere gegevens van zijn overlijden in de Burgerlijke Stand en de Personele Quotisatie in 1809 zijn er een aantal gegevens bekend van vader Johannes in het archief van de Enschedese notaris Gerrit Pennink. Allereerst betrof het een huwelijks volmacht van dochter Anna Catharina Regina te Düsseldorf.¹⁷ Zij trouwde op 5 mei 1814 in Düsseldorf met Jacob Corfels¹⁸. De tweede zaak was een volmacht die hij verleende aan zijn oudste zoon Anthonius Benedictus.¹⁹ Tenslotte ondertekende Johannes Bernardus een dag voor zijn overlijden een cessie²⁰ waardoor ene Johannes Martinus Solders garant stond voor het betalen van de schulden van Johannes. De letterlijke bewoording van de cessie luidde als volgt²¹:

Voor ons Gerrit Pennink openbaar notaris te Enschede, Provincie Overijssel en nagenoemde Getuigen is gecompareerd Johannes Bernardus Rismuller, organist, wonende alhier, dewelke verklaarde bij deze te cederen en in vollen eigendom over te geven aan den Heer Johannes Martinus Solders, winkelier, wonende alhier, (present en zo veel mogelijk accepterende) zodanige som van twee honderd guldens, uitmakende vier quartalen van het geld, welke hij comparant van het Ministerie van Publiek onderwijs, Nationale Nijverheid en Colonien te 's Hage moet ontvangen herkomstig uit het Tractement van deszelfs zoon in Nederlandschen dienst zich in de Oostindien bevindende en welke tans vervallen zijn surragerende hij comparant alzo gemelden cessionaris in al deszelfs recht en aanspraak op het beloop der voorzeide vier quartalen, zijnde deszelfs begeerte, dat deszelve het eerste kwartaal geheel voor zig behoude, en uit

¹⁷ Gemeentearchief Enschede Toegang 949 Notaris G Penning Inv.Nr 34, 1 mei 1814.

¹⁸ <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/JH98-2BB>

¹⁹ Gemeentearchief Enschede Toegang 1042 Notaris G Penning Inv.Nr.142, 12 december 1818.

²⁰ Bij een akte van cessie wordt een schuld overgedragen aan een derde partij. De laatste zorgt dan voor de uiteindelijke betaling.

²¹ Gemeentearchief Enschede Toegang 1045 Notaris G Penning Inv.Nr.75, 12 december 1818.

*de volgende quartalen mede het voldoe hetgeen aan Jan Vos, Hofkemeyer en de weduwe Greve door hem comparant verschuldigd is, zodat deze drie gemelden, met hem cessionaris per centswijze die drie termijnen zullen onhudingen? Waarvan deze acte aan de Comparanten en Getuigen door mij Notaris is voorgelezen Gedaan te Enschede den tienden december achttienhonderd een en twintig in presentie van Engelbert Feltkamp, muziekmeester en Frans Antoon Wessendorf, koperslager, beide alhier woonagtig als getuigen, welke na gedane voorlezing met de comparanten en mij Notaris hebben getekend
J B Rismuller; J H Solders; E Feltkamp; S A Wessendorff; G Pennink Notaris*

Duidelijk is dat er een zoon in Nederlandsche dienst in Indië blijkbaar in goeden doen was, want f200 in een jaar overmaken betekent het dubbele wat een dagloner jaarlijks verdient. Een voorzichtige conclusie is dat de familie Rismuller tussen 1795 en 1809 in Enschede is komen wonen. Vader Johannes Bernardus was waarschijnlijk weduwnaar, want Maria Anna Josepha komt niet voor in het overlijdensregister van Enschede.²² De familie leefde in vrij kommervolle omstandigheden waardoor de drie zoons zich genoodzaakt voelden om een militaire loopbaan te kiezen in het Bataafse leger.

De militaire activiteiten van de broers voor de annexatie

Na de verdrijving van stadhouder Willem V in 1795 werd de Bataafse Republiek (1795-1801) en daarna het Bataafse Gemenebest (1801-1806) uitgeroepen. Veel bestuurlijke veranderingen werden doorgevoerd en ook bij de strijdkrachten werden de structuren fundamenteel gewijzigd. Maar het bleef een beroepsleger. Het telde in 1795 ruim 30.000 man²³ waarin vooral bij de lagere rangen meer dan de twee derde buitenlanders waren. Het leger werd in de periode 1801-1805 teruggebracht tot ruim 20.000 man. Het percentage buitenlanders lag nu onder de 50%.

²² Gemeentearchief Enschede Toegang

²³ Olaf van Nimwegen, van oude naar nieuwe armee: de totstandkoming van het Bataafse leger (1751-1799) in: Het Franse Nederland: de inlijving 1810-1813, 53, 62

Qua gevechtshandelingen waren de acties beperkt. In 1799 onderscheidde het Bataafse leger zich toen het samen met Franse troepen de ingevallen Engelse en Russische troepen uit Noord-Holland verdreef. Tijdens de veldtocht in 1805 tegen Oostenrijk en Rusland ondersteunde een Bataafs contingent van ongeveer 4000 manschappen de Franse hoofdmacht in Duitsland. Het contingent nam daarna niet deel aan de grote veldslag bij Austerlitz maar had als taak de aanvoerlijnen te beschermen.

Tijdens het regime van koning Lodewijk Napoleon (1806-1810) bleef de omvang van het beroepsleger ongeveer gelijk. Als trouwe bondgenoten van de Fransen werden ze betrokken bij drie operaties. Allereerst bij de veldtocht tegen Pruisen waarbij de laatste in 1806 vernietigend werden verslagen. Een jaar later raakte Napoleon verwickeld in een oorlog in Spanje en Portugal. Een Hollandse brigade van 3500 man onder leiding van Generaal Chassé nam deel aan de gevechten die tot 1814 duurden. Er waren van de brigade vele slachtoffers te betreuren. In augustus 1809 vielen Engelse legereenheden Zeeland binnen. De inderhaast aangerukte Franse en Hollandse troepen wisten de Britten te verdrijven.

De drie nog zeer jonge broers hebben in zijn totaliteit aan al de drie operaties deelgenomen. In de Bataafse tijd namen ze alle drie deel aan de veldtocht tegen Oostenrijk, zelfs de vijftienjarige Victor. Bij de strijd tegen Pruisen (1806-1807) waren Frans en Victor betrokken. Ze waren beiden fuselier in het 3de Hollandse Regiment Infanterie. Frans, die in 1801 een contract had afgesloten voor 8 jaar, sloot na afloop in 1809 een nieuw contract af, niet meer bij het Hollandse leger maar als lancier bij het leger van de Hertog van Berg, de Maarschalk Joachim Murat. Het hertogdom Berg omvatte onder andere zowel de linkerzijde van de Rijn met als hoofdplaats Düsseldorf als Westfalen en het Graafschap Bentheim. Victor was reeds in 1808 opgenomen in het Bergse leger. Beide broers vertrokken als beroepsmilitair naar Spanje. Antonius was in 1802 aangenomen bij het Regiment Artillerie te Voet als kanonnier voor drie jaar, werd korporaal en was in 1809 vuurwerker bombardier gelegerd op het eiland Walcheren. Hier werd hij in augustus 1809 gevangengenomen door de

Engelsen en afgevoerd naar het Verenigd Koninkrijk.²⁴ Op 17 december 1809 werd hij onderofficier en klerk bij het *uitlandsch* depot. De orangistische organisatie in Engeland poogde op deze wijze soldaten te werven. Begin 1810 werd hij opgenomen in de Geneeskundige Afdeling van het Engelse leger. Als kwartiermeester van het departement der hospitalen vergezelde hij maarschalk Wellington in de periode 1810 tot 1816. Eerst in Spanje daarna in Nederland. Bizar is de situatie in Spanje, twee broers aan de Franse kant en de derde aan Engelse zijde. Inmiddels was het koninkrijk Holland opgeheven en was het geannexeerd in het Franse imperium (1810-1813). Alle gegevens in de volgende drie paragrafen zijn, indien niet nader aangegeven, terug te vinden in bovengenoemde 6 stamboeken.

De militaire activiteiten van de broers tijdens de annexatie (1810-1813)

Politiek en militair gezien laat deze periode zich kenmerken in een drietal fasen. Allereerst de periode waarin keizer Napoleon trachtte zijn imperium uit te breiden tot en met de inval in Rusland (1810-1812). Vervolgens probeerde hij zijn macht te consolideren wat tijdens de volkerenslag in Leipzig (oktober 1813) tot een mislukking uitliep. Vanaf dat moment wilde Napoleon het oorspronkelijke grondgebied, min of meer het huidige Frankrijk, behouden door enerzijds een nieuw leger op te bouwen en anderzijds de vijandelijke troepen te binden door het in bezit houden van talrijke vestingen. Ook dat mislukte en in april 1814 moest hij aftreden.

Gedurende deze periode werd de militaire organisatie van het voormalige Koninkrijk Holland fundamenteel gewijzigd. Het bestaande beroepsleger werd eind 1810 geïntegreerd in het Franse leger en om het Franse leger uit te breiden werd begin 1811 de dienstplicht ingevoerd.

Voor Frans en Victor (Antonius niet, hij was immers in 1809 door de Engelsen op Walcheren als krijgsgevangene afgevoerd), had het enkele consequenties. Frans was geïncorporeerd in het 4de Regiment Huzaren, een regiment dat

²⁴ Twee andere Twentenaren die hetzelfde lot ondergingen waren Lucas Steveling uit Groot-Agelo en Coster uit Enschede. Beiden dienden na hun gevangennamen in het Engelse leger onder Wellington in Portugal en Spanje.

tussen 1809 en 1811 betrokken was bij een vijftal veldslagen. Het grootste deel van het regiment werd op 19 maart 1812 teruggeroepen en nam in 1813 deel aan de volkerenslag bij Leipzig. Frans werd in 1814 door de Russen gevangengenomen en kwam na vrijlating terug naar Nederland. De oorlog had echter zijn sporen achtergelaten. In het latere Nederlandse stamboek stond vermeld: *Een sabelhauw in het linker been twee geweerkogels in de rechter been een stuk uit de elleboog.* Victor keerde uit Spanje terug, waarschijnlijk omdat zijn contract was afgelopen. Voor hem een buitenkans om als remplaçant extra inkomen te verwerven. Hij sloot in zijn woonplaats een contract met de vader van Hendrikus Elferink een dienstplichtige van de lichte 1790. Deze laatste had het zeer ongunstige lot 2 getrokken. Victor werd infanterist bij het 33ste Regiment Lichte Infanterie. Het merendeel van de militairen van het regiment nam vanaf juli 1812 deel aan de veldtocht naar Rusland en bijna allen kwamen om. Edoch Victor had achteraf gezien het geluk dat hij op 6 juli werd overgeplaatst bij het Regiment De belle aisle. Dat legeronderdeel bleef voor dekking en reserve achter in Pruisen en het huidige Polen. Einde 1813 werden de soldaten krijgsgevangen gemaakt en de Nederlandse soldaten kregen de mogelijkheid om zich aan te sluiten bij het opgerichte Oranjelegioen dat bij Schwedt een plaats aan de Oder was opgericht. Ook Victor was van de partij. Op bovengenoemde wijze hadden de drie broers de eerste twee fasen van de Franse annexatie doorstaan.

De activiteiten van de broers na de annexatie

Iets meer dan een maand na de nederlaag van Napoleon bij Leipzig (oktober 1813) begon in Nederland een succesvolle opstand tegen het Franse bewind. Het grootste deel werd bevrijd met uitzondering van een aantal vestingen als Coevorden, Delfzijl, Den Helder, Naarden, Gorinchem en Deventer. In deze periode werd zo snel mogelijk een Nederlands leger gevormd, mede om de tegenstanders van Napoleon als Engeland, Pruisen en Rusland aan te tonen dat ze aan hun kant stonden en weer recht hadden op zelfstandigheid. Dat laatste werd door de bondgenoten ingewilligd. Sterker nog, België en Nederland werden herenigd en ook werd gesteld dat koloniën als Nederlandsch-Indië

teruggegeven zouden worden. Nadat in het voorjaar 1814 Napoleon was afgetreden werd het mobiliseren van het leger, zowel voor eigen landsverdediging als voor het opnieuw controleren van de koloniën intensief doorgezet. Het bleek hard nodig, want Napoleon viel na zijn terugkeer uit Elba in juni 1815 het huidige België binnen. Maar hij werd bij Waterloo definitief verslagen. De Indiaanse later Indische Brigade, ruim 6000 man, zou in 1815 ingescheept worden voor Java, maar werd nu ingezet bij Waterloo. Pas in 1816 kwam het in Java aan, snel gevolgd door nieuwe brigades. Deze troepen hadden het zeer moeilijk; opstanden op de Molukken, Padangse Hooglanden en Palembang werden met moeite onderdrukt met als hoogtepunt de opstand van Dipo Negoro, de Java-oorlog (1825-1830). Alleen al de Java-oorlog kostte 17000 Europeanen het leven. Verder kwamen zeer velen om door dysenterie en malaria.

Victor had zich, zoals boven reeds aangeduid op 20 december te Schwedt aangemeld bij het 2de bataljon Holland Oranje. Dat legeronderdeel kwam op 23 februari 1814, groot 87 man, onder leiding van Majoor van Rappard aan te Lonneker²⁵. Ze werden er ingekwartierd en van levensmiddelen voorzien. Enkele dagen later werden ze door Lonnekerse boeren op zestien wagens, bespannen door 32 paarden benevens nog negen voerspanpaarden afgeleverd in Almelo. Daarna werden Victor en de andere militairen ingezet bij de belegering van de vesting Deventer. Nadat half april 1814 de Fransen zich uit alle vestingen hadden overgegeven, werd de opbouw van het leger verder ter hand genomen. Victor sloot als korporaal op 13 mei 1814 een contract af voor 6 jaar bij het 8ste bataljon Infanterie van Linie. In het stamboek wordt vermeld: *28-02-1815 geroyeerd vanwege lange absentie*. Tot nu toe is er geen spoor gevonden over zijn verdere leven.

Dit was wel het geval met Anton en Frans. Tijdens de slag bij Waterloo was Anton secretaris van het departement der hospitalen in het Britse leger. Op 16 oktober 1815 werd hij kwartiermeester van de hospitaalstaf behorende tot de staf van maarschalk Wellington. Daarna ging hij op 8 mei 1816 over naar het Nederlandse leger. Hij werd aangesteld als 2de luitenant kwartiermeester bij het Bataljon Oost Indische

²⁵ Gemeentearchief Enschede Toegang

Pioniers²⁶. Op 8 augustus 1816 was zijn broer Frans als sergeant onder de naam Reisweiller aangenomen bij de Oost-Indische Infanterie “à la suite”.²⁷ Een week later op 15 augustus 1816 ging hij over naar het Bataljon Oost Indische Pioniers onder de naam Rismuller. Dat was het bataljon waar zijn broer Anton al dienst had genomen!²⁸ Enkele maanden later op 27 januari 1817 vertrokken beide broers met de driemaster Henriette Elisabeth uit Den Helder naar Indië. Voor de 125 pioniers aan boord verliep de zeereis voorspoedig. In augustus kwamen ze aan op Java, Toen begon de ellende. In minder dan anderhalf jaar stierven er 25, dus 20%, in de hospitalen van Batavia, Semarang en Soerabaja.

In het noordoosten van Sumatra te Palembang en op het nabijgelegen eiland Bangka brak in 1819 een opstand uit. Expedities werden uitgestuurd om de opstand te onderdrukken. De strijd duurde tot 1822. Frans was ook van de partij. Hij overleed op 16 april 1822 te Muntok²⁹ de hoofdstad van Banka. Waarschijnlijk was hij een der velen die door het *uitbreken van vernielende koortsen, die de meeste Europesche ingezetenen van Muntok aantastten en velen ten Grave sleepten*.³⁰

Van Anton is in de periode van 1817 tot 1828 weinig bekend. In de jaarlijkse Almanak van Nederlands Indie van 1819 tot 1821 werd hij steevast genoemd 1ste luitenant C. Riesmuller behorende tot het Bataillon Pionniers. Het jaar daarop bleek dat hij gepromoveerd was tot kapitein en genoemd werd A. B. Riesmuller, tevens commandant van de derde compagnie. In 1825 brak in Midden-Java een grote opstand uit. In 1827 en 1828 werden er extra troepen gestuurd zowel uit Nederland als uit de buitengewesten van Indië zelf. In Sumatra in de Padangse Hooglanden was in de periode ervoor ook een

²⁶ Pioniers ook geschreven als Pionniers waren militairen die opgeleid waren om versperringen te realiseren of ze te kunnen afbreken.

²⁷ “à la suite” betekent boven de sterkte.

²⁸ De correctie van Reisweiller naar Resmuller was ongetwijfeld geïnitieerd door Anton.

²⁹ Rijksarchief Toegangsnummer, Controle der onderofficieren en manschappen van het Bataillon Pioniers dienst doende in de Oost-Indische bezittingen

³⁰ P.N. Kampen, De Gids, jaargang 13 (Amsterdam 1849) 688.

grote opstand geweest die met grote moeite was bedwongen. Toch moest de helft van de troepen naar Java verscheept worden. Anton was blijkbaar bekend om zijn diplomatieke gaven. Hij ging naar Padang en wist daar de orde te bewaren. De opperbevelhebber van de strijdkrachten Generaal-Majoor H.M. de Kock verwoordde het aldus³¹:

“Maar niet minder verdienstelijk maken zich de officieren door de goede diensten welke zij nu bewijzen in deze zo wenschelijke omstandigheden; waar zij lieden overigens, meestal in contact met de hoofden der inlandsche bevolking, door goede houding, geduld en vreedzame gezindheid, door alles aan toebrenge[n]; en ik noem met genoegen den kapitein Rismuller, civiel en militair kommandant der padangsche binnenlanden, en den onder hem staanden 1sten luitenant Creemer, civiel kommandant in het regentschap Agam.”

Tijdens de Java-oorlog was in het regentschap Rembang in 1827 een heftige opstand uitgebroken. Anton werd het jaar daarop teruggeroepen en werd kapitein in de 19de afdeling nationale infanterie. Belangrijker nog: hij werd, net als in Padang, civiel en militair kommandant van de residentie Rembang. Op civiel gebied werd hij lid van commissies op gebied van landbouw en onderwijs. Dat hij gewaardeerd werd, bleek wel uit het feit dat hij doopgetuige was bij de zoon van de schoolmeester Iede Iedes Postma. De jongen kreeg zijn voornamen Aloysius Benedict. Opmerkelijk was dat Anton genoemd werd Anthonius Benedictus Aloisius Rismuller van Riesenburg, kapitein der 19^e Nationale Infanterie, commandant van Rembang en onderhorige militaire posten.³² Ook in de Indische Almanak van 1830 en 1832 wordt hij Rismuller van Riesenburg genoemd het laatste gepaard met een trieste mededeling: hij was op 5 februari 1831 te Rembang overleden.

³¹

http://www.google.nl/search?as_q=&as_epq=ik+noem+met+genoegen+den+kapitein+Rismuller&as_oq=&as_eq=&as_nlo=&as_nhi=&lr=&cr=&as_qdr=all&as_s_sitesearch=&as_occt=any&safe=images&as_filetype=&as_rights=

³² <http://members.quicknet.nl/frank.laurens/engels/laurens/kwst1.htm>

Samenvatting

Hoewel in het Nederlandse leger veel meer voorbeelden zijn van militairen die voor tijdens en na de annexatie van Frankrijk een nog opzienbarende militaire carrière hebben gemaakt, is het uitzonderlijke hier dat het om drie broers ging. En daar komt nog bij dat het aannemelijk is dat alle drie een natuurlijke dood zijn gestorven. Vele vragen blijven nog over als:

- Wat is er met Victor gebeurd?
- Waarom noemt Anton zich Riesmuller van Riesenburg? De naam Riesmuller was in alle stamboomgegevens niet aangetroffen
- Leven er nog nazaten van bijvoorbeeld hun zuster Anna Catharina Regina?

Het regime onder koning Willem I had weinig aandacht voor de militaire activiteiten van de soldaten en onderofficieren onder het Franse bewind. Ze waren in "vreemde krijgsdienst" stelde de gouverneur van Overijssel B.H. Bentinck onterecht. Ook Twentse historici als van Benthem en Stroink hadden geen interesse.

Reparatie op lokatie: zonder voorrijkosten!

**Nijverheidsstraat 85. 7575 BH Oldenzaal
Tel: 0541-511191 / 0610105476 www.comlap.nl**

COPY- & PRINTSERVICE
R-DESIGN

*printen
digitaal
copieren*

**ZW PRINTS
FULL COLOR PRINTS
INBINDEN
GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT A0
BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT A0
SPANDOEKEN
SNIJLETTERS
TEXTIELBEDRUKKING
DRUKWERK
GEBORTEKAARTEN
VERENIGINGSBOEKJES
SCRIPTIES
JAARVERSLAGEN
STEMPELSERVICE
FAXSERVICE
SELFSERVICE**

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
(op woonboulevard Enschede)
Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624
e-mail: info@rdsign.nl
www.RDsign.nl

De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN VERZEKERINGEN, BELASTING ADVIES

Reygerhofftehoek 68 Telefoon 053 4782053
7546 KC Enschede Mobiel 0653960460
info@definancielemangers.nl
www.definancielemangers.nl

Pater Ludger Thien (1903-1971)

Door: Marieken Scholten-Sijses

Pater Ludger Thien was de oudste zoon van Meester Thien, waaraan de naam van de weg van Borne naar Zenderen nog altijd herinnert. Het gezin telde zes kinderen, waarvan *“vier zich geheel aan God hebben toegewijd”*. Op het bidprentje van Meester Thien stond: *“aan allen die aan zijn zorgen waren toevertrouwd ... deelde hij mede de vele gaven waarmede hij was bedeed en wees hun de weg naar een gelukkige en betere toekomst. Helder inzicht, paarde hij aan tact en stiptheid ...”*.

Pater Thien trad in zijn voetsporen. Op zijn bidprentje stond: *“We kenden hem als een zelfstandig, arbeidzaam en godvruchtig man, die een zeer sterke persoonlijke mening had over de moderne beleidsvoering in maatschappij, kerk en orde. Zijn hele priesterleven heeft hij in dienst gesteld van de medemens.”*

Pater Ludger Thien werd geprofest in de Orde van de Karmelieten op 12 september 1924, en werd tot priester gewijd op 14 juni 1930. Hij was een beminnelijk man die altijd voor zijn parochianen klaar stond. Zieken en eenzamen hadden zijn aandacht. Zo ook op die zaterdag in mei toen hij 's middags aanwezig wilde zijn voor de mensen die in de kerk op hem wachtten. Hij nam deel aan een excursie van de Oudheidkamer Twente naar de opgravingen in Mander, en sloeg daarom een aanbod om met de auto mee te rijden af: *“hij ging wel met de brommer”*. Op de terugweg is hij op een stille weg onder Saasveld om het leven gekomen. Helmen waren in die tijd nog niet verplicht!

Afstamming

Van Pater Thien werd gezegd dat hij uitstekend Twents sprak, *“en waarvan hij zich bij voorkeur bediende, dààr, waar het kon en gepast was”*. Geen wonder dat hij uitstekend Twents sprak. Van moeders kant was hij diep geworteld in Noordoost Twente. Van vaderszijde kwamen zijn voorouders grotendeels uit de Achterhoek. Slechts één piepklein kwartiertje kwam uit Amsterdam. Wat een schoenmaker uit Amsterdam in Geesteren (Gld.) te zoeken had? De liefde misschien.

De volledige kwartierstaat staat op de website van onze afdeling (twente.ngv.nl) onder publicaties/bijl. Afdelingsblad.

Archief

Pater Thien had een grote kennis van de historie van Twente, en vooral van de oude Twentse boerenerven. Zijn kennis had hij vastgelegd in een kaartsysteem, dat na zijn overlijden terecht kwam in het archief van de Oudheidkamer Twente.

Dit archief bestaat uit verklaringen van termen, zoals de waarde van een "oortje", aantekeningen over kerkelijke zaken uit geheel Twente, foto's, overschrijvingen uit boeken, krantenartikelen over allerlei zaken die zijn aandacht trokken, adreslijsten, etc. Enkele van de zaken die erin voorkomen, wil ik wat uitdiepen.

Bijnamen

Een van de kaarten in het archief van Pater Thien bevat de bijnamen van de inwoners van verschillende Twentse plaatsen. Hij had dit uit verschillende bronnen overgeschreven.

Albergen: Lekkalveren, nieuwsgierig en onnozel als kalveren aan het lek.

Almelo: Beetwottelen, wegens verbouw van veel beetwortels.

Borne: Mèlbûlen, naar het meelbedrijf van de Erven ten Cate.

Delden: Kwekweschudders, Kwekwe is kweekgras, een moeilijk te wieden onkruid.

Denekamp: Köttelpeern, kleine peren die veelal geleken op de fecaliën van het varken.

Enschede: Gruppndrieters of ook wel Kwekkels = krakelingen.

Enter: Klompenmaker "God better 't".

Goor: Vrette Goor of Pronk Goor = Meerpoeten.

Haaksbergen: Tukker (klein vogeltje) dralen, treuzelen en ook hakkelen bij het spreken. Daarom het slagwoord Tõon-meer = toemaar

Hengelo: Windbûlen (Hengeler wind) Windmaken

Lonneker: Papsleef = paplepel.

Losser: Op zien Lossers dôon, doôt mer in den Losterschen armenbuul.

Ootmarsum: Siepeln = uien. Oatmarsken spek.

Oldenzaal: Boeskool, Grubbndrieters.

Reutum: Pinnen

Usselo: Moosbuke, uit het "Moosland van Ossel".

Volthe: Ölliepin

Vriezenveen: Vennehaksen (heksen), hondeier.

Singraven

Een andere kaart bevat een overzicht van lonen kennelijk op Singraven. De bron is cryptisch weergegeven als "Singr. III 153". Ik vermoedde dat dit een boek in de bibliotheek van de Oudheidkamer Twente zou zijn. In de catalogus vond ik de inschrijving: "Singraven: De geschiedenis van een Twentse havezate", uitgegeven in 1934. Ze bestaat uit drie kloeke delen met in een vierde de index en beschrijving van regesten. De schrijvers ervan waren Prof. Dr. Karl Döhmanns en W.H. Dingeldein. De professor had meer dan tien jaar onderzoek gedaan naar Het Singraven en op aandringen van Willem Dingeldein was het tot een uitgave van deze werkzaamheden gekomen. Hoofdstuk V uit deel III heeft als onderwerp "Bedrijf, Beheer, Lasten en Inkomsten. Een schat aan gegevens over het bedrijf van een havezate is hierin te vinden. Uit het boek zelf heb ik gegevens over inkomsten en uitgaven overgenomen.

Landbouw en huishouding maakten op de havezate het houden van een groot aantal bedienden, employés en arbeiders noodzakelijk. Zo had men er behalve de dagloners, de beide mulders, de knecht die over de jeneverstokerij ging, de schrijver en de toezichthouder op de werkzaamheden in het landbouwbedrijf: de bouwscholte of werkbaas, ook een jager, een visser, een koetsier, een hovenier, een lijfknecht, verscheidene knechts, meiden en ander dienstpersoneel. Bovendien kwamen geregeld allerlei ambachtslieden in het Journaalboek voor, zoals metselaars (in 1671), een leerlooier (in 1678), een koperslager (in 1681) en timmerlieden (in 1747). De metselaars waren in dienst voor de bouw van een nieuw washuis en ontvingen daarvoor *f*130-17st in geld en rogge. Naar huidige maatstaven € 1.500,-.

Meister Derck kistenmaker uit het dorp Denekamp ontving in 1664 aan arbeidsloon voor 40 werkdagen *f*20 uitgekeerd, exclusief de kost, en "*dat hij die doere uit sael en de ... Rummelwagens (?) van mij es overtoegen had.*" (Dat hij de wagens in orde had gebracht).

Hetzelfde jaar ontving de tuinman *f*20,- (nu ca. € 215,-) als jaarloon!

De schrijver ontving in 1672 een jaarloon van *f*50,- (nu ca. € 525,-). Hij had nog twee jaar te vorderen. Iets wat geregeld voorkwam. Inkomsten en uitgaven op de havezate dekten elkaar vaak niet.

Inkomsten moesten bv. komen uit het verpachten van tienden. Zo leverde de driejaarlijkse verpachting in 1671 op elf tiendplichtige erven de som van *f*269,- (nu ca. €3.100,-) op.

Tussen mei 1664 en april 1665 liet hij voor een bedrag van *f*224,- aan graafloon uitkeren. De verpachting dekte dit maar net. Om aan meer geld te komen, verkocht hij meer hout dan goed was voor de bosbouw en de waarde van de havezate.

Voor eigen plezier werd niet op een stuiver gekeken. Voor zoon Lambert Jan werd in 1664 een "schimmelt paertken" gekocht voor de prijs van *f*65-10st. In 1671 moest een nieuw paard al *f*100-4st kosten. Daar kwam het beslaan van "*van mij ende min kinder peerde*" voor de smid nog *f*44-11st bij.

Wijn werd in behoorlijke hoeveelheden ingeslagen. In 1671 werd daarvoor alleen al *f*350,- in rekening gebracht.

Het kon allemaal niet uit en in 1705 werd de Hof te Oldenzaal verpand. De agrarische crisis in de beginjaren van de 18^e eeuw maakten het nog beroerder. Tussen 1750-1768 werd onder hypothecair verband vier maal geld opgenomen tot een totaal van *f*37.000,-. Veel van de in bezit zijnde erven moesten verkocht worden.

Belangrijk voor de inkomsten was de in 1732 opgericht jeneverstokerij. Tot in 1816, o.a. door de verhoging van de accijns op gedistilleerd en de verhevigde concurrentie, de kosten hoger werden dan de baten. De knecht in de jeneverstokerij verdiende (in 1742) 12 stuivers per dag en vrije kost. Hij werkte vermoedelijk alleen in de wintermaanden, en dan leverde hem dat *f*90,- (nu ca. €965,-) per jaar op.

Door het uitbreiden van het bosbestand, kon de opbrengst uit de verkoop van hout verhoogd worden. In 1829 stonden op 20 bunder bosgrond o.a. 11.330 eiken en nog enige duizenden andere bomen. Het grootste gedeelte hiervan waren echter jonge bomen, waardoor de opbrengst hooguit *f*300,- (nu ca. € 3.000,-) per jaar zal zijn geweest.

Begin 19^e eeuw vereisten de lonen van de grote schare bedienden en dagloners, die dikwijls ook nog vrije kost genoten, aanzienlijke uitgaven.

Zo ontving de korenmolenaar van Singraven jaarlijks f112,- (nu ca. € 1.020,-) en vrije kost.

De Mulder op het Westerveld verdiende per jaar f156,- (nu ca. €1.085,-) plus f0,40 (nu ca. € 2.75) voor elke keer billen (=de molenstenen) scherpen.

Het loon van de huishoudster bedroeg f30,- (nu ca. € 275,-).

Rond 1800 dekten de inkomsten uit de graan- en geldpacht (f1145,-) en de opbrengsten uit de havezate (f900,-), de molens (f620,-) en de jeneverstokerij (f2.000,-), tezamen hoogstens f4.665 (nu ca. € 32.440,-) nauwelijks de uitgaven.

“Alleen aan de industriële nevenbedrijven, die meer opleverden dan het hoofdbedrijf, de landbouw, is het te danken dat Singraven omstreeks 1800 niet te gronde ging gelijk bijna alle havezaten in Twente, die uitsluitend op de landbouw aangewezen waren.”

Tot zover dit hoofdstuk over kosten en baten. Uiteraard zit er nog veel meer in het archief Thien, daarover later meer.

Bronnen:

Jaarboek Twente, jaargang 1971, p. 140-141. G.J. ten Voorde
Geboorte akte Borne 1903 nr. 114

Bidprentje overlijden Pater Ludger Thien en zijn vader Meester Thien.

Website WieWasWie. Kwartierstaat Mulders » Personen met familienaam Thien. <http://www.genealogieonline.nl/kwartierstaat-mulders/personen.php?familienaam=Thien>

Kwartierstaat R.A.A. Worm. Singraven : De geschiedenis van een Twentse havezate deel III, p. 151-163, Prof. Dr. K.G. Döhmann en W.H. Dingeldein. Brussel, 1934. OKT signatuur D7 D56 S 1934.

<http://www.iisg.nl/hpw/calculate2-nl.php> voor het berekenen van de waarde van toen in huidige euro's.

TG nummer 1 – 2015

De volgende TG verschijnt eind maart 2015. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 februari 2015. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

Meerouderschap en andere vaagheden

Door: Otto Huizinga

In Nederland wordt een wetvoorstel voorbereid om de mogelijkheid te openen dat een kind voor de wet meer dan twee ouders kan krijgen. Een juridische werkelijkheid die in Engeland reeds bestaat.

Nu kunnen de biologische moeder en vader als ouder erkend worden. In een lesbische relatie kan tot nu toe de 'meemoeder' niet erkend worden als moeder. Dat zal met de komende wetgeving wel mogelijk zijn.

Een ander voorbeeld: in geval van scheiding kunnen zowel de natuurlijk vader of moeder en een toekomstige stiefouder het ouderschap krijgen en/of behouden.

Verwantschap is gegrond in de biologie, maar is ook altijd cultureel. Nergens is verwantschap alleen biologisch bepaald. Dit is zo iets als: de menselijke natuur is "cultureel".

Indien meerouderschap in Nederland gemeengoed zou zijn geweest, had ik jaren terug in India niet zo vreemd hoeven op te kijken. We waren in een stad in de buurt van Ayodha en zoals zo vaak gebeurt, bood iemand zich aan om onze gids te zijn. Het was een aardige jonge man, leraar Engels, die de week daarna zou trouwen.

We vroegen naar zijn vrouw: nee... hij had haar nog nooit gezien, maar... zijn ouders hadden haar uitgezocht, en... het was een goede vrouw, want hij kreeg een motorfiets, een wasmachine en een koelkast.

Nu woonde hij nog in de stad, maar nadat hij getrouwd was, zou hij met zijn vrouw bij zijn ouders gaan wonen in de "village" en dan moest hij iedere dag op zijn motorfiets op en neer naar de stad. Na twee dagen stelde hij voor dat we naar zijn ouders zouden gaan in de "village".

Dat deden we. Met nog 20 andere medereizigers zaten we in een jeep met korte wielbasis en reden naar zijn dorp zo'n

dertig kilometer verderop. Dat bezoek was tamelijk lastig, zijn ouders spraken geen Engels en wij wilden het water dat ons aangeboden werd niet drinken vanwege het risico ziek te worden. Hetgeen betekende dat we verder niets meer aangeboden kregen.

Het gesprek kabbelde echter voort. Zonder enige terughouding zei onze begeleider: "Zullen we dan morgen naar mijn vader gaan?" Ik dacht eerst, "dat heb ik even niet gehoord". Maar hij herhaalde zijn vraag, waarop we ja zeiden.

We vroegen hem, we waren toch bij je ouders op bezoek? Hoe kunnen we dan morgen naar je vader gaan? "Ja", zei hij, "ik groeide hier in het dorp op en toen ik in de stad ging studeren trok ik bij mijn oom in en werd hij mijn vader".

Aha.

Bij zijn oom-vader aangekomen bleek hij vooral op de foto te willen met het hele gezin van zijn oom-vader en zijn vier dochters. Hij wilde wel naast die ene dochter staan want op haar was hij smoorverliefd.

Je kunt je afvragen hoe stabiel die ouder-kind relaties dan eigenlijk in de verschillende culturen zijn? Hoe gaat dat dan met het erbij horen en het verschijnsel je te moeten hechten voor je emotionele ontwikkeling en emotionele gezondheid zoals we in de westerse cultuur denken?

Nou niet erg stabiel, vrees ik.

Aan de vraag naar het ouderschap zit ook de vraag over de identiteit: waar kom ik vandaan, wie ben ik.

"Wie ben ik" klinkt zo eenvoudig en aan de persoon gebonden. In de praktijk blijkt dat dit ook zonder meerouderschap wat ingewikkelder ligt.

Onze omgang met de idee van een persoonlijke eenduidige identiteit vindt waarschijnlijk zijn oorsprong in de basisaanname uit de Middeleeuwen dat "de Veelheid voortkomt uit de Eenheid". De koning was voor het aardse begrip als goddelijk op aarde geplaatst en was de weerslag van het metafysisch principe van orde: de afgeleide inferieure Veelheid van de superieure Ene. De hele kosmische sfeer was

geleid door een enkelvoudige bron van beweging en die bron is God. De koning was zijn aardse vertegenwoordiger, het volk de imperfecte veelheid. Zoals gebruikelijk streeft de mens naar boven, en moeten we allemaal die enkelvoudige ene worden, tenminste in de monotheïsmen.

Onze neiging om alleen die mensen ouders te noemen die ook biologisch onze oorsprong zijn, en in navolging daarvan voor de volgende generatie ook van kleinkinderen en grootouders te spreken is wel helder en rechtlijnig maar niet universeel.

Verwantschap kun je omschrijven als gemeenschappelijkheid van het zijn. Het zijn wordt gedeeld met de ander of met de anderen. In verwantschap neem je samen deel aan hetzelfde zijn, je neemt deel aan dezelfde gemeenschappelijke werkelijkheid.

Mensen zijn niet alleen verwant aan familieleden, mensen zijn ook verwant aan een generatie.

Toen mijn moeder eind 80 was zei ze: “Er is niemand meer...” en ze bedoelde: van mijn generatie – degenen die ik ken – is er niemand meer. Er is niemand meer met wie ik mijn specifieke gevoel van de werkelijkheid, die ik als kind leerde kennen, kan delen.

Een Italiaanse, Luisa Passerini, schreef een biografie van haar generatie en ontdekte dat ze zich deel voelde van een generatie die ze fysiek niet meegemaakt had. Ze leefde eind jaren zestig en in de jaren zeventig in Afrika en niet in Europa. Maar ze beschreef de generatie uit Europa van 1968 als haar generatie waar ze zich verwant mee voelde.

Terug naar de familieleden.

Vorige week was er een kunstschilder uit Zimbabwe bij ons te gast en hij heeft het over zijn broer. Hij vond dat de relatie met zijn broer onrecht aangedaan werd, toen wij hem vroegen of hij zijn “real brother” of zijn neef bedoelde. Hij kon er wel mee leven als we naar zijn “neef-broer” en als onderscheid naar zijn “broer-broer” vroegen. Echter, hij bleef het wel bevreemdend vinden dat wij kennelijk dat verschil tot uitdrukking gebracht wilden hebben. Voor hem waren het beiden echte broers.

Verwantschap vertelt de mens dat hij is omdat hij z'n "zijn" deelt met andere mensen met wie hij verwant is. Descartes deed dus best een gekke en onwerkelijke uitspraak met zijn: "Ik denk dus ik ben". Hiermee nam hij radicaal afstand van het verwantschap begrip als een belangrijke factor voor het gevoel te bestaan.

Verwantschapslijn kan echter ook omgekeerd worden; bijvoorbeeld een moeder baart haar voorouder.

Mark Nuttal in het jaar 2000 beschrijft hoe in Groenland bij de Inuit de naam van een persoon niet alleen verwantschap uitdrukt maar ook identiteit. De moeders vader is bijvoorbeeld overleden en het eerstvolgende jongetje dat geboren wordt, krijgt zijn naam. Dan zal zijn moeder hem met vader aanspreken en hij zal zijn moeder met dochter aanspreken.

Voor genealogen wordt het leven zo wel lastig.

Nog weer anders is de verwantschap met dieren.

De oorspronkelijke bevolking van de Verenigde Staten van Amerika kent of kende het begrip "nahual". Dat is het dier dat hen het leven en de identiteit schenkt. Gaat dit dier dood, dan is de persoon ook dood. De persoon deelt dus letterlijk zijn bestaan met een dier en is hierdoor verwant met dit specifieke dier.

In het christelijke westen hadden we het allemaal netjes opgelost door vaders en moeders eeuwige trouw te laten zweren en duidelijk te maken dat kinderen van hun ouders moeten houden. Nu met drie ouders komt er weer meer complexiteit en wordt het misschien nog wel ouderwets gezellig.

Bronnen:

Sahlins, Marshall; The Western illusion of human nature; 2008

Shalins, Marshall; What kinship is... and is not; 2012

New Formations nr 79; Touches, Traces and Times; 2013

Oude landkaarten en stadsplattegronden

Door: Marcel Kistemaker

Korte geschiedenis van de cartografie

Cartografie is de wetenschap en de techniek van het vervaardigen van landkaarten, atlassen, plattegronden en zeekaarten.

Claudius Ptolemaeus (87 - 150 n.Chr.) bracht met zijn *Cosmographia* (ook wel *Geographia* genoemd) een gids uit voor het maken van kaarten met een lijst van de geografische lengte en breedte van ca. 350 plaatsen aan de hand waarvan men een serie kaarten kon tekenen van de gehele aan de auteur bekende wereld.

Het begin van de grote ontdekkingsreizen luidde een nieuwe ontwikkeling van de cartografie in. Tot in de 15e eeuw waren landkaarten gebaseerd op het klassieke werk van Ptolemaeus (dus 2e eeuw n.C.) en "atlassen" waren willekeurige verzamelingen van samengebonden kaarten. Een van de vroegste atlassen die dat predicaat daadwerkelijk verdient was de nautische atlas van Battista Agnese uit Genua Hij vervaardigde tussen 1536 en 1564 handgetekende perkamenten wereldatlassen.

Eeuwenlang werden de kaarten met de hand getekend. Rond de 15^e eeuw, samenvallend met de uitvinding van de boekdrukkunst, ging men over op druktechnieken om de oplages te kunnen vergroten. Tot de oudste druktechnieken behoort de houtdruk. Een van de bekendste kaartenmakers die deze methode gebruikte was Sebastian Munster (1488-1552) die in 1544 de eerste Duitse beschrijving van de wereld uitgaf, net als de uitgave van Ptolemaeus "Cosmographia" genaamd.

Aangezien het snijden in hout wat ruwere afbeeldingen opleverde en het hout zacht was zodat het snel aan slijtage onderhevig was ging men al gauw over op het graveren in koperplaat. Hiermee konden grotere oplagen worden vervaardigd en een betere kwaliteit gehaald worden.

De gegraveerde plaat werd voorzien van inkt en daarna afgedrukt. Deze graveertechniek bleef zo'n 200 jaar de meest gebruikte methode. De zwartwit afgedrukte kaarten werden met de hand ingekleurd door kunstenaars en kinderen. Begin 1800 ging men over op steendruk, de zogenaamde lithografie.

Ontdekkingsreizen en handel

Als gevolg van de ontdekkingsreizen en de groeiende internationale handel (denk aan de VOC) werd de behoefte aan goede land- en zeekaarten steeds groter. Maar ook militair gezien werden goede kaarten steeds belangrijker. In 1555 krijgt de Nederlandse cartograaf Jacob van Deventer (geboren in Kampen) van koning Filips II van Spanje de opdracht om alle toenmalige steden van de Nederlanden in kaart te brengen. De opzet van deze opdracht, die zijn levenswerk zou worden, was militair-strategisch van aard. In de zomer bezocht Van Deventer de steden, noteerde de maten o.a. in voetstappen, maakte aantekeningen en werkte deze in de wintermaanden uit. Van Deventer, die als een van de eersten gebruik maakte van de z.g. driehoeksmeting, werkte aan deze monumentale opdracht tot zijn dood in 1575. De kaarten zijn echter nooit gedrukt. Van alles is slechts één getekend exemplaar aanwezig in de koninklijke bibliotheek in Madrid. Zo'n 300 jaar later is een ploegje Nederlandse tekenaars naar Madrid gereisd om deze kaarten minutieus na te tekenen, waarna ze in beperkte mate in de 19e eeuw konden worden uitgegeven.

Nederland en de cartografie

Nederland speelde in de wereld van de cartografie een hoofdrol. Amsterdam was in de 17^e eeuw het centrum van de wereldhandel en het wereldcentrum van de cartografie. De Nederlandse kaarten waren zeer gedetailleerd en een lust voor het oog. De bekendste Nederlandse kaartenmakers zijn ongetwijfeld vader en zoon Blaeu. Hoogtepunt was de Atlas Maior van Joan Blaeu. Joan Blaeu maakte bij zijn atlas gebruik van het werk van andere bekende Nederlandse en Vlaamse kaartenmakers, zoals zijn vader Willem Blaeu, Hondius, Goos, Janssonius, Visscher en De Wit. De uitgeverij van Hondius/Janssonius bevond zich naast de werkplaats van Blaeu. Hoewel ze in een hevige concurrentiestrijd waren

verwikkeld werd over en weer gebruik gemaakt van elkaars kaarten.

De familie Blaeu

Vader en zoon Blaeu behoren tot de beroemdste cartografen van de wereld.

Willem Janszoon Blaeu (1571-1638) werd geboren in Alkmaar. Aan het begin van de 17e eeuw was Amsterdam een van de rijkste handelssteden van Europa, met de Verenigde Oostindische Compagnie en de diamantenhandel. Willem vestigde zich in 1599 in Amsterdam als kaartenmaker, drukker en uitgever van de vermaarde atlassen.

Joan Blaeu werd in 1596 geboren als zoon van Willem Blaeu. Hij studeerde rechten in Leiden waar hij in 1620 tot doctor promoveerde, maar hij nam toch samen met zijn broer Cornelis de drukkerij en uitgeverij van zijn vader over. In 1649 verscheen de atlas Toonneel der Steden, waarin kaarten stonden van de meeste vestingsteden van Nederland.

De productie van de Atlas Maior

In 1662 verscheen de beroemde Atlas Maior, bestaande uit maar liefst 11 verschillende boeken met in totaal 600 kaarten, een van de duurste uitgaven in de 17^e eeuw en nog steeds een van de belangrijkste werken ooit gepubliceerd. In 1663 verscheen de Nederlandse versie van de Atlas Maior als Atlas van Loon.

Dat Blaeu in staat bleek tot de uitgave van een megaproject als de Atlas Maior was geen toeval. De firma had in zijn tijd de beschikking over de grootste drukkerij ter wereld. In de drukkerij aan de Bloemgracht, sinds 1637 in bedrijf, stonden negen boekdrukkers en zes plaatdrukkers. In een in 1667 geopende tweede drukkerij aan de Gravenstraat werden waarschijnlijk de meeste kaarten gedrukt. Met deze moderne en goed geoutilleerde drukkerijen kon Blaeu zijn enorme atlasproject tot stand brengen: van de Nederlandse uitgave met bijna 4.000 pagina's tekst en kaarten tot de Franse uitgave met ruim 5.300 pagina's! De elf delen konden naar wens gebonden in leer worden geleverd. De atlassen waren zeer kostbaar en alleen de welgestelden konden zich er een

permitteren. Het bezit van een atlas was een teken van rijkdom en hij was dan ook duidelijk zichtbaar in het interieur. Ze werden door Blaeu zelfs geleverd inclusief een fraaie kast.

Oplage

Hoewel de exacte oplagecijfers van de Atlas Maior niet bekend zijn, is op basis van het aantal overgeleverde exemplaren in bibliotheken berekend dat de oplage al naar gelang de editie ongeveer tussen de 200 en 650 exemplaren lag. Dat betekent een duizelingwekkend totaal aantal van bijna 1 miljoen koperplatafdrukken en ruim 5 miljoen tekstpagina's!

Brand

Op 22 februari 1672 werd Blaeu's werkplaats, zes jaar eerder ondergebracht in een voormalige Latijnse school aan de Gravenstraat te Amsterdam, volledig verwoest door brand. Jan van der Heyden, uitvinder van de brandspuit, vermeldde de onherstelbare schade en de toedracht. Mede door deze brand kwam Jan van der Heyden tot verbeteringen aan de brandspuiten. Omdat de ene na de andere brandspuit bevroor, werd de brand steeds heviger. Iedereen probeerde zijn goederen in veiligheid te brengen, maar de straatjes lagen vol spuiten, ladders en gereedschappen. Ten slotte zag men van het blussen af en probeerde men de omringende huizen brandvrij te houden. Gravures, boeken, papier, gereedschappen en drukpersen gingen verloren. De schade werd op 382.000 gulden geschat. Niet zijn gehele bezit ging verloren, want Blaeu had nog zijn winkel aan het Rokin en zijn werkplaats aan de Bloemgracht. Een jaar na de brand overleed Joan Blaeu. De nog overgebleven drukplaten werden overgenomen door collega-drukkers.

Hiermee kwam langzaam een eind aan de hegemonie van de Nederlandse kaartenmakers, al was de Nederlandse bijdrage aan de cartografie in de wereld nog lang niet ten einde. Ook in andere Europese landen ontstonden goede uitgeverijen van kaarten, zoals in Duitsland (o.a. Homann en Seutter), Frankrijk (o.a. Bonne en Sanson) en Engeland (o.a. Saxton en John Speed).

Blik op de wereld

Door de vele wereldreizen van de Nederlanders in de 16e en 17^e eeuw werden steeds nieuwe delen van de wereld ontdekt en in kaart gebracht. Niet alleen droegen de ontdekkingsreizigers bij aan de totstandkoming van steeds nieuwe en aangepaste kaarten, de kaartenmakers droegen ook bij aan een steeds ruimere blik op de wereld voor de burgerij.

Hoewel in de vroegere kaarten soms wel de nodige fouten en onnauwkeurigheden voorkwamen is het onvoorstelbaar hoe accuraat en betrouwbaar veel kaarten toen al waren terwijl ze vervaardigd waren zonder onze moderne hulpmiddelen als vliegtuigen, satellieten, computers, fotografie en diverse meetapparatuur.

Het is interessant te zien hoever de ontdekkingsreizen waren gevorderd op het moment van de vervaardiging van de kaart. Op vroege kaarten van Amerika is het binnenland nog vrijwel niet ingevuld. Veel wereldkaarten geven Australië nog aan als "Terra Incognita" het onbekende land. Het was allemaal nog niet ontdekt en in kaart gebracht.

Niet alleen gaven de kaartenmakers de bevolking een blik op de wereld van toen, ook leverden zij een prachtige bijdrage aan het vastleggen van een stuk wereldgeschiedenis. Zij deden dit vaak op een uitzonderlijk fraaie manier. Veel 16^e en 17^e eeuwse kaarten zijn een lust voor het oog.

Website: www.oudelandkaarten.eu

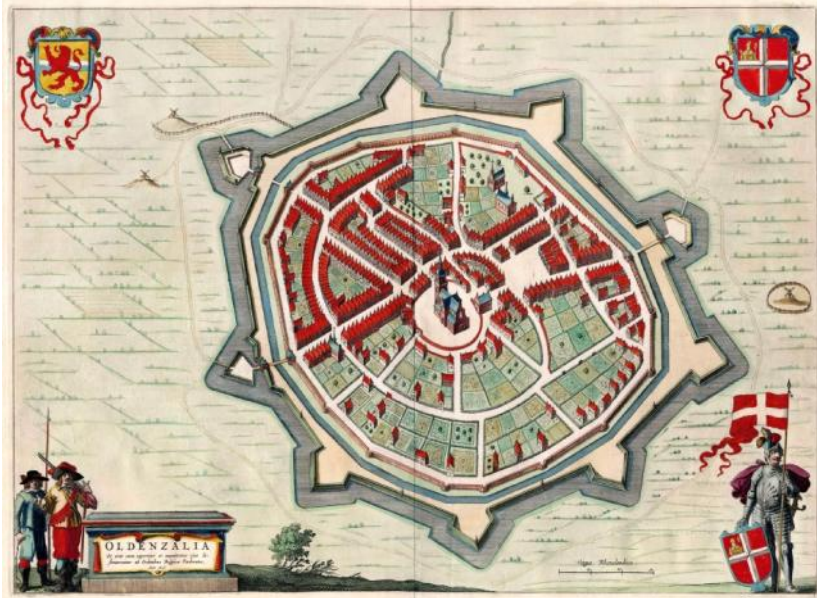
Omdat niet iedereen, vanwege prijs en zeldzaamheid van de antieke kaarten, in staat is om een originele oude kaart of stadsplattegrond aan te schaffen ben ik de afgelopen acht jaar bezig geweest met het digitaal verzamelen en reproduceren van oude kaarten en gravures. Deze worden fraai ingelijst, op ware grootte geprint met 9 kleuren ultrachrome inkt, die zo'n 80 jaar lichtecht zijn, aangeboden op mijn website: www.oudelandkaarten.eu. Er zijn op dit moment zo'n 1300 verschillende kaarten op deze website te zien.

Bijlagen: drie kaarten van Joan Blaeu uit 1649:

Europa, Nederland Novus 17 Provinciën en de bekende stadspatengrond van Oldenzaal, ingekleurd met rode vlag en stadswapen, de kleuren van het Bisdom Utrecht die Oldenzaal voerde voor 1830. In de kaart van Europa staat links boven, tussen IJsland en Groenland nog een eiland ingetekend: Frisland. Dit niet bestaande eiland komt op een aantal kaarten uit die tijd voor. Men nam de fouten van elkaar over en had niet de mogelijkheid om het te controleren.

WieWasWie; iedereen heeft een geschiedenis

Presentatie en demonstratie door Sytske Visscher

Sytske Visscher, onderzoeksmedewerker van het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) in Den Haag, presenteerde de nieuwe website WieWasWie. Deze site is de opvolger van Genlias en Digitale Stamboom en de database wordt beheerd door het CBG. Het is inmiddels een mooie, goed gevulde database met veel materiaal.

Wie doen mee?

Twintig erfgoedinstellingen (archiefdiensten) leveren de data aan, hieronder alle dertien provinciale archiefdiensten (vroegere rijksarchieven) en zeven regionale of lokale archiefdiensten. Archiefdiensten bepalen zelf of ze deelnemen. WieWasWie probeert zoveel mogelijk partners te krijgen, maar de financiële bijdrage vormt soms een probleem. Het blijft een lokale, soms politieke, afweging. Dit geldt ook voor wat men aanlevert aan data en zeker voor wat betreft de scans en de eventuele betaling. Amsterdam en Leiden doen bv. niet mee en bij Groningen moet je voor de scans betalen.

Sinds de overgang van Genlias naar WieWasWie zijn er vijf nieuwe instellingen bijgekomen met 8,5 miljoen documenten en 3 miljoen scans. Een respectabel resultaat. De database bevat nu naast indexen en scans van de BS ook gegevens uit DTB, Bevolkingsregisters en VOC, in totaal nu 87 miljoen persoonsvermeldingen.

Wat zit erin?

Wil je snel zien of de gezochte gegevens al zijn opgenomen kijk dan op de actuele inhoudsopgave.

Deze staat op <https://wiewaswie.nl/personen-zoeken/wat-vind-je-op-wiewaswie/>

Nog niet alles is gesynchroniseerd, maar dagelijks worden nieuwe gegevens ingelezen en gecorrigeerd.

Nieuw

Binnenkort wordt toegevoegd:

Familieadvertenties tot 1970 van het CBG en mogelijk ook: kadaster en notariële archieven.

Verder komt er een nieuwe tegel voor een Vele Handen: je kunt een handje meehelpen met het indexeren van de Bevolkingsregisters van Rotterdam, Breda en Limburg.

Volgen

Met e-mailnotificaties ontvang je een bericht als er nieuwe gegevens over de gezochte naam zijn toegevoegd. Je kunt je abonneren op de digitale nieuwsbrief.

Account

Eenvoudig zoeken zal gratis blijven.

Als je een account aanmaakt met een (nu nog) kosteloos abonnement kun je scans downloaden, uiteraard indien aanwezig.

Waarschijnlijk komt er in de nabije toekomst een abonnementensysteem met tarieven. Het raadplegen van de basisgegevens blijft gratis, voor het downloaden zal in de toekomst een klein jaarlijks bedrag gevraagd worden (ca. € 20,- per jaar). Vergelijk dat met het gebruiksgemak (op je eigen tijdstip en van huis uit zoeken), reiskosten, kopieerkosten en de keuze lijkt me snel gemaakt.

Persoonlijke pagina

Met een persoonlijke pagina kun je online aan je stamboom werken én anderen uitnodigen om mee te werken. Deze module is geschikt voor beginners. De module bevat summier gegevens, bijv. geen bronnen en geen schema's. Voor doorgewinterde genealogen zijn de bekende programma's veel meer geschikt.

Zoeken op WieWasWie

Bij veel treffers kun je op talloze manieren verfijnen: op periode, op collectiegebied, op archiefdienst, op soort document, op rol.

Sytske liet deze mogelijkheden uitvoerig met voorbeelden zien en heeft de zoektips op een handig overzicht gezet.

[\(https://www.wiewaswie.nl/personen-zoeken/zoekinstructies/\)](https://www.wiewaswie.nl/personen-zoeken/zoekinstructies/)

Zoek met een ? of een * als de spelling niet bekend is of onjuist.

Fouten

Fouten kun je op de website melden. Deze meldingen worden doorgestuurd naar de betreffende archiefdienst, die beslist wat ermee gebeurt.

Hulp

Hulp nodig? Op de site staan uitvoerige helpteksten, bijv. <https://www.wiewaswie.nl/help/> in de bovenste balk met een videorondleiding, veel gestelde vragen, veelgebruikte begrippen, bekende fouten.

Succes met het zoeken, Annie Duijf

Overgenomen uit "Gepermeteerd", afd. 's Hertogenbosch-Tilburg, Juni 2014

Tips bij het zoeken op WieWasWie.nl

Teveel gevonden?

Tip 1: Filter de resultaten

Maak na een eenvoudige zoekopdracht gebruik van de **filters** die links van de zoekresultaten in beeld verschijnen. Je kunt het zoekresultaat verfijnen op periode, collectiegebied, organisatie, documenttype en rol.

Tip 2: Vul meer zoekvelden in

Maak gebruik van de **uitgebreide zoekfunctie**. Hoe meer velden je invoert, hoe beperkter het resultaat. Vul bijvoorbeeld naast alleen een voor- en achternaam ook een periode en plaats in en voeg een tweede persoon toe aan de zoekopdracht via de knop "voeg een persoon toe".

Tip 3: Zoek "exact"

Gebruik de uitgebreide zoekfunctie en vink achter de velden steeds **"exact"** aan.

Te weinig resultaten?

Tip 4: Neem varianten mee met "syn"

Vink bij uitgebreid zoeken achter de zoekvelden **"syn"** aan in plaats van "exact". Op die manier kun je bekende **varianten** meenemen in de zoekopdracht. De voornaam "Jan" en de keuze voor "syn" geeft bijvoorbeeld ook zoekresultaten met "Evert Jan" of "Jan Jacob".

Tip 5: Gebruik jokers

Een **vraagteken** (?) vervangt één afzonderlijke letter. Zoeken op "Ja?ob" levert bijvoorbeeld zowel "Jacob" als "Jakob" op.

Een **sterretje** (*) vervangt nul, één of meer onbekende opeenvolgende letters. Wil je zoveel mogelijk spellingsvarianten voor Hendrik, zoek dan op "H*nd*k" of "H*nd*c". Je vindt dan ook: Hendrik, Hendric, Henderik, Hendrick, Heyndrick.

Laat je de "k" of "c" aan het einde weg, dan vind je ook namen als "Hendrina", "Hillegonda" of "Hendricus".

Tip 6: Zoek niet met "bevat" aangevinkt.

Als "**bevat**" is aangevinkt, worden alleen resultaten meegenomen waarin het ingevoerde woord als **los** woord voorkomt. "Jan" met bevat aangevinkt geeft dus niet "Janneke", wel "Hendrik Jan". De term "bevat" is dus wat verwarrend.

Tip 7: Vul minder of andere zoektermen in

Laat eerder ingevoerde velden eens **leeg**. Laat bijvoorbeeld "tussenvoegsel" en "plaats" leeg. Je kunt zelfs besluiten om de naam weg te laten. Via het bladeren door de zoekresultaten komt de gezochte persoon misschien alsnog boven water.

Tip 8: Controleer de beschikbaarheid van de bronnen

Het kan zijn dat de gezochte gegevens (nog) niet in WieWasWie zitten. Een gedetailleerd overzicht van de "dekking" van de gegevens van WieWasWie per archiefinstelling, gemeente en periode is te downloaden vanaf de pagina <https://wiewaswie.nl/personen-zoeken/wat-vind-je-op-wiewaswie/>

Misschien zijn de gegevens die je nodig hebt nog niet in WieWasWie verwerkt. In dat geval kun je de zoekopdracht als favoriet opslaan en aangeven dat je e-mailnotificaties wilt ontvangen zodra er nieuwe gegevens aan WieWasWie zijn toegevoegd die daar betrekking op hebben. Aanmelden kan in de accountinstellingen.

Overgenomen uit "Gepermeteerd", afd. 's Hertogenbosch-Tilburg, Juni 2014

Aanvulling op 'De tiendaagse veldtocht van Barend Fredrik van Weert'

In het artikel 'De tiendaagse veldtocht van Barend Fredrik van Weert' (Twente Genealogische 2014, afl. 3) is op blz. 110 abusievelijk een alinea van het artikel weggefallen. In deze alinea gaf de auteur nadere informatie over de herkomst en uitvoering van het Metalen Kruis.

Hieronder is de ontbrekende tekst, inclusief de foto van het Metalen Kruis, alsnog opgenomen.

Het Metalen Kruis

"Net als alle deelnemers aan de Tiendaagse veldtocht heeft Barend Fredrik in 1832 het "Metalen Kruis 1830-1831" met bijbehorend certificaat ontvangen. Dit is een Nederlandse onderscheiding en ereteken, toegekend aan hen die aan de Tiendaagse Veldtocht hebben deelgenomen.

Het Metalen Kruis 1830-1831

Het Metalen Kruis 1830-1831 werd ingesteld door koning Willem I bij Koninklijk Besluit no. 70 van 12 september 1831 en uitgereikt aan allen die in het leger of de Koninklijke Marine aan de krijgsverrichtingen in de jaren 1830 en 1831 hebben deelgenomen.

Het Metalen Kruis is een vierarmig bronzen kruis met een breedte van 29 millimeter. De voorzijde vertoont de gekroonde "W" in een krans bestaande uit een tak van eikenbladeren (links) en een tak van laurierbladen (rechts). De keerzijde heeft dezelfde krans, waarbinnen de jaartallen "1830-1831" gegraveerd zijn. Op de armen van het kruis is de tekst "TROUW AAN / KONING / EN / VADERLAND" te lezen. Het lint is verdeeld in zes gelijke banen nassaublauw en oranje, beginnend aan de linkerzijde met een blauwe baan.

Het Metalen Kruis staat ook wel bekend als het Hasseltkruis. Het brons voor het kruis was afkomstig van enkele kanonnen die buit waren gemaakt tijdens de Slag om Hasselt, een Nederlandse overwinning op 8 augustus 1831.³³

Oproep

Stolpersteine

De meesten van u kennen de achtergrond van zgn. Stolpersteine.

Het stadsarchief Enschede is op zoek naar vrijwilligers die hulp zouden willen bieden bij het onderzoek naar genealogische gegevens van vervolgingsslachtoffers en hun nazaten.

Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden of nadere inlichtingen opvragen bij de heer Adrie.M.Roding.

E-mail:a.roding@enschede.nl

³³ Wikipedia – Metalen Kruis 1830-1831.

Bijeenkomsten najaar 2014 en begin 2015

Zaterdag 13 december 2014 Een Twentse priester, apostolisch vicaris tegen wil en dank.

Spreker: Hans Gloerich

Gerard Potcamp (1643-1705); Hans Gloerich beschrijft het leven van Gerard Potcamp en de lange aanloop naar zijn benoeming tot apostolisch vicaris, tegen de achtergronden van de interessante politieke, theologische en kerkelijke ontwikkelingen in zijn tijd.

Zaterdag 10 januari 2015 De markengrenzen in Twente

Spreker: Eric Rolevink

Een lezing over de marken, met als aandachtspunten:

- algemene historische achtergrond;
- markengrenzen in Twente;
- het onderzoek naar markengrenzen en de resultaten daarvan, o.a. het herstel van markenstenen.

En verder

Data voor de verdere lezingen zijn: 7 februari (1ste zaterdag i.v.m. carnaval), 14 maart, 11 april en 9 mei 2015

Op 11 april is de afdelingsledenvergadering.

Locatie

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur.

De lezingen beginnen om 14.00 uur en eindigen om 16.00 uur.

Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; periodieken van heemkunde verenigingen in onze regio; algemene afdelings- en NGV-informatie; onderzoeksgegevens van de NGV Contactdienst, de Genealogische Databank Twente (GDT) en de scans van onze bidprentjes. Meestal zijn boeken van de Overijsselse Bibliotheekdienst, die betrekking hebben op het onderwerp van de lezing, aanwezig.

Zie voor verdere informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

Verzamelstek.nl
Collectable4all.com

Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

Oude ansichten
munten - poststukken

INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN

Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDA.NL

Ruim assortiment in comfortschoenen
Diverse breedtematen: E t/m M
Eerlijk advies
Uitstekende service o.a. huisbezoek
Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

SCHOENMAKER
VOETCOMFORT

**ERKEND
SCHOEN
CONSULENT**

Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl

**HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN**

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

HOFLAND
OPTIEK

Nummer één in oogzorg en mode.

**MET HOFLAND
WEER OP SCHERP**

DENEKAMP • EIBERGEN • ENSCHEDE • LOSSER
OLDENZAAL • HAAKSBERGEN • BORNE

Contactlensspecialisten a.n.v.c.
Optometristen o.v.n.

www.hoflandoptiek.nl

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:

Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website, Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling. Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes. Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen. Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675 e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) bjjschothuis@home.nl (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster. Koslaan 8, 7577 LA Oldenzaal. 0541-514577. e-mail: bjnikamp@home.nl
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend afgevaardigde. Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershöftheok 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253 e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjeerdsma, Georges Schafraad, Hennie Kok en Otto Huizinga.

Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede, Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap zijn aangegaan.

Wilt u een abonnement op dit blad, maakt u dan € 12,50 over op bankrekening NL98 INGB 0005 5826 43 t.n.v. Penningmeester NGV Afd. Twente, onder vermelding van uw naam en adres.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot